

Kr. 2.75.

2.

Äfventyr under en

Resa till Bornholm

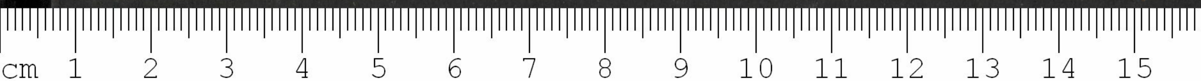
af

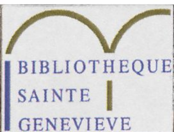
Förf. till "En resa till Nordkap"
(CLAËS ADELSKÖLD)

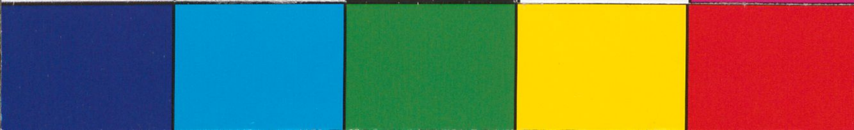

EN RESA TILL BORNHOLM.

FÖRFATTAREN.

Efter sjelffotografi medelst magnesiumblixt.

ÄFVENTYR

UNDER

EN RESA TILL BORNHOLM

SOMMAREN 1891

VERKLIGHET OCH DIKT, ALLVAR OCH SKÄMT

AF

FÖRFATTAREN TILL "EN RESA TILL NORDKAP"

MED ILLUSTRATIONER

Motto. »Dein redseliges Buch lehrnt mancherlei Neues und Wahres — wäre das Wahre nur Neu — wäre das Neue nur Wahr» — — — — — — — — — — — —

Nach Lessings Briefe, die Neueste Literatur betreffend.

STOCKHOLM
LARS HÖKERBERGS FÖRLAG

Författarens kontanta inkomst af bokens försäljning är anslagen till **Föreningen för vård af fallandesjuka sinnesslöa barn.**

STOCKHOLM, TRYCKT I CENTRAL-TRYCKERIET, 1892.

FÖRORD.

»Wenn Jemand eine Reise thut,
so kann er Was erzählen.»

Det är väl knappast någon som vill bestrida, att ingenting är så angenämt och på samma gång helsostärkande och bildande som resor, och isynnerhet är det rent af ovärderligt att, efter återkomsten, i hemmets lugn, i minnet åter upplefva hvad man sett, erfarit och njutit samt i tankarne förnya bekantskapen med personer, med hvilka man derunder sammanträffat, lärt högakta och värdera, men äfven tillåtit sig, helt oskyldigt, skämta med. Ty det behöfves i sjelfva verket inte så mycken menniskokännedom för att hos en hvar lefvande varelse man möter finna något af större eller mindre intresse, blott ögon och öron hållas öppna och man icke går som en enstöring.

Och så har man på köpet den glädjen att kunna göra vänner och bekanta delaktiga af hvad man sett, erfarit och samlat, och de märkvärdiga äfventyr, hvaruti man varit invecklad. Det är förvånande huru mycket värdefullt på detta sätt kan hopsamlas och hvilket präktigt museum af minnen man kan bilda af de funna kuriositeterna.

Tack vare jernvägar och ångbåtar äro resor nu lika snabba som billiga; också reser numera hela den civiliserade verlden.

Mina ärade landsmän — som hafva sitt tillhåll långt upp mot nordpolen, skilda genom haf från de sannskyldige européerna och lefvande derigenom ännu i ett temligen isoleradt tillstånd, »tronande på minnet af fornstora dar» — utgöra emellertid, man kan säga, ett undantag från denna regel, ity att antalet af resande svenskar utgör en försvinnande obetydlighet, och om några begifva sig af till främmande land, så är det vanligen till

någon tysk badort — för att, för tillfället, göra sig qvitt sviterna af festandet å middagar, supéer och kaféer — eller, om det skall vara riktigt stiligt och chic, till — Paris.

Och likväl finnes här hemma och i närmaste grannskap så många, på samma gång storartade och täcka, helsobringande, lifvande och stärkande ställen att besöka, att det räcker till för lediga stunder under en hel menniskolefnad — och lite mera.

Jag vill nu icke tala om alla de idylliskt tjusande platserna i eget land, våra tusen speglande sjöar och elfvar, parker och leende ängder och de storartade scenerierna i Norrlands mörka skogar, de dånande vattenfallen och de himmelshöga snöhvita fjellarne, skimrande i midnattssolens eller norrskenens färgprakt, ty detta bör vara kändt af hvar och en som älskar det land, der hans vagga stod.

Jag vill denna gången icke heller föra er till vårt närmaste grannland, Norge, dit man medelst befintliga kommunikationer numera så lätt kommer, och om hvilket land hvar och en, som haft tillfälle att skåda dess öfver all beskrifning praktfulla natur, med skalden instämmer:

»Den det landet en gång sett
han längtar dit igen» — — — — —

Ty vi skola icke denna gången stanna inom den Skandinaviska halföns landområden, utan resa till »utrikisk» ort, men icke längre bort än till ett annat närbeläget grannland — den danska ön Bornholm, hvilken, likasom så mycket annat under den längesedan försvunna »storhetstiden», varit en svensk tillhörighet.

Och det var just dit jag, efter denna måhända allt för långa inledning, ville komma. »Det är emellertid» — som ordspråket lyder — »icke så lätt att komma från Korint till Kreta» — och sanningen häraf fick jag i rikt mått erfara.

Stockholm i april 1892.

Författaren.

Hufvudsakligt innehåll.

---

abrakadabra. — Ruths kyrka. — Farbror Peders förehafvande bakom en logvägg. — Ankomst till Emsgaard och S:t Johns kapell. — Halsbrytande besök i kapellet. — Lilla fru Chon dukar upp en picknick i gröngräset. — Doktorns och förf:s magar utföra tillsammans en »svältduett» i vekaste moll. — Farbror Peder formerar bekantskap med en bagge, hvarvid både han och Chon glömde sig ända derhän, att de vände baken till sedan bekantskap formerats. — Oberäkneliga följder häraf. — »Katastrofen». — Mannen slår ihjel frun och förf. ruskar ihjel mannen. — Doktorn uppväcker döda utan »Pirremiddel og Fandenstöj fra Apotheket» genom påläggning af händer och inblåsning af anda. — Resan fortsättes. — Jens uttalar sina åsigter om doktorns underkur, meddelar något om sin bekantskap med bankiren Chon och om ett förträffligt sätt att »vigga» penningar så, att många nyttiga, nöjsamma och användbara småpersedlar medfölja på köpet. — Ankomst till Blanch's hôtel. — Festmiddag. — Promenad till Hammershus slottsruin. — »Friluftsmålaren» 85 meter öfver hafvet. — Hvad är impressionism? — »Metod i galenskapen.» — »Ragnar Lodbrok i ormgropen» sjunger sin drapa. — »Dagen glad», slutar under treflig bekantskap med »Kattekillinger» och brorskålar inbördes. — »Dagen efter». — Ännu en gång Beatrice och Lille Björn. — Skilsmässa från de kära vännerna från i går. — Glædelig Gjensyn!!!

Förf. fortsätter Bornholmsresan ensam med Jens. — Passerar Sandvig, Allinge m. fl. intressanta ställen å Bornholms ostkust. — Beskrifning. — Sammanträffande med en anti-impressionist. — Jens konstdomare. — Möte med en hel vagnslast stiliga, viftande vackra unga Bornholmskor. — Treflig ö. — Rö. — Helligdomsgaardens hôtel. — »Tomma hundar jaga bäst.» — Språngmarsch genom en kyrkogård från jernålderstiden till »Amtmansstenen». — Vacker tafla med regnbåge till ram. — »Vattenfallet». — Förf:s ben bedja om förskoning. — »Helligdomskilden». — Författaren börjar »tala på svenska» men tystar mun med en klunk källvatten. — »Lyseklippen». — »Gåsen» och den helige »S:t Peters hufvud». — »Den våta ugnen». — Förf. fotograferar ugnen i den kostym som var på högsta modet före syndafallet. — Krångligare toalett än förf. tänkt sig. — Gångsport 700 meter i höjden och $^1/_2$ mil i längden på 4 timmar. — Jens hungrig som en utjagad stöfvare och torr i munnen som en bakugn. — Förf. för anspråkslös att tala om egen vedermöda. — »Märg i benen» igen. — Resa till »Almindingen» (Allmänningen). — Hôtel »Pavilionen». — Jens visar sig duga till statsråd. — Hvad vi fingo se. — »Kristians höj». — Ruiner af »Lilleborgs slott», och den förtrollade »Borresjön» — med den till bottenlöst djup sjunkna borgen — och »Rytterknægten». — Om hvad vi icke fingo se, men som skall beses nästa sommar. — »Jungfruberget.» —

»Loviseträdet» med kung Fredrik den syvendes och Grevindens monogram. — Aaremyren. — »Drottningstenen». — »Ekodalen». — »Örsteds källa». — »Gamleborg». — »Munken». — »Rokkestenen» och »Pykkekulleskjær». — Resa från Almindingen till Rönne, och derifrån med ångbåt till Köpenhamn.

Bref från farbror Peder en månad efter hemkomsten rörande hvad som passerat sedan vi skildes vid Blanch's hôtel. — Om huruledes Jens i Köpenhamn återförnyar bekantskapen med en gammal vän. — Jens brygger tuting efter eget recept. — »In vino (het arrak) veritas.» — Den hemliga innehållsrika gamla källaren. — Bankiren Chon tager sin Matts ur skolan. — »Enkefru» Juliane förlofvad. — Alla belåtna. — »När slutet är godt, är allting godt.»

P. S. med fin fruntimmersstil till den afundsvärde

Författaren.

ÄFVENTYR

under en resa till Bornholm sommaren 1891.

»Jeg reiste engang fra Haderslev til Kiel, og den Reise glemmer jeg aldrig.»
Holberg, »Gert Westphaler».

»Quien no ha visto Sevilla no ha visto maravilla.»
Gammalt spanskt ordspråk.

Från barndomstiden erinrade jag mig mycket väl, ehuru dunkelt och fragmentariskt, sagor och hemska röfvarehistorier om »vikingarne på Östersjön», hvilka skulle haft sitt tillhåll i djupa grottor å den i hafvets midt belägna ön Bornholm, hvarifrån de foro ut till främmande länder, plundrande, röfvande och mördande allt hvad de kommo öfver eller fingo syn på. Och det berättades att trovärdiga skutskeppare, då de nattetid nödgades passera Bornholm, efter hemkomsten vetat omtala syner i mörkret af brandgula, röda och svafvelblå flammor, som stego högt upp i luften och fladdrade som stora lakan, samt att man alldeles tydligt kunnat urskilja gamla hexor, hvilka likt skuggbilder hoppade upp och ned och dansade blåkulla-vals med svarta, svansprydda fulingar på toppen af det högsta berget å ön. Äfven hade man hört skrik, liksom af menniskor som mördas, eller som från slagfält, uppstiga ur hafsens djup.

Dessa hårresande förnimmelser och syner sades emellertid hafva försvunnit och »upplöst sig i dunster» då radbandet togs fram och ett tillräckligt antal Ave Maria och Pater noster

blifvit undanlästa, hvadan de med all visshet kunde betraktas såsom satans arga funder.

Det var således icke underligt, om min håg — med anledning af dessa underbara, romantiska och fantasirika berättelser, som inplantats i barnasinnet — alltid lekt åt en resa till Bornholm, men tillfälle hade hittills saknats att besöka och lära känna det mystiska sagolandet ute i det vida hafvet.

Sommaren 1891 hade jag emellertid några dagars ledighet, och beslut fattades att resan då ändtligen skulle gå af stapeln. Och för att efter återkomsten kunna visa mina vänner och bekanta huru det för närvarande ser ut på den underbara ön, togs fotografikameran med som sällskap på resan.

Emellertid är det inte så lätt att komma dit som man torde föreställa sig.

På vinst och förlust reste jag med den präktiga ångaren Æolus till Malmö, i beräkning att der få närmare reda på lägenheterna till ön.

Framkommen till Malmö frågade jag portieren på hotellet om han hade reda på huru man skulle kunna komma till Bornholm. Nej, det hade han inte reda på, men visste, att det gick ångbåtar emellan Köpenhamn och Rönne, hvilka brukade anlöpa Ystad, och man skulle ju kunna telefonera dit — sade han — och fråga när detta inträffade.

— Men — tillade han — då det nu är tidigt på förmiddagen, går det nog inte så lätt att komma i förbindelse med Ystad. De unga fröknarna å de många herrgårdarna i trakten bruka nämligen pr telefon helsa hvarandra god morgon och berätta hvad de drömt under den förflutna natten, hvilket ju inte kan gå så fort. — Och han hade rätt. Vänta fick jag.

Det dröjde nämligen fulla två timmar, efter mitt första pårop, tills telefonfröken rapporterade linien ledig, och när jag ändtligen kom i förbindelse med apparaten hos en bekant i Ystad, svarade någon annan att bekantingen icke var tillstädes samt ringde tvärt af. Der stod jag nu »lurad» med min lur för örat, med utsigt att, efter hvad portieren trodde, få vänta ytterligare ett par timmar, — tills de unga löjtnanterna, å samma

herrgårdar, hunnit meddela hvarandra nyupptäckta dygder och talanger hos sina resp. hästar samt träffa öfverenskommelser rörande schnitzeljagter, kapplöpningar och andra viktiga saker.

Men som jag inte hade sinne att göra om ett misslyckadt telefonexperiment, tog jag mitt pick och pack, förfogade mig direkte till jernvägsstationen och reste med första tåg som gick till Ystad, tänkande: är jag där, så blifver det väl någon råd att komma öfver till Bornholm.

Färden var mycket angenäm genom en af Skånes vackraste och bördigaste trakter. Åkrar dignande under skördars gyllene börda, och ängar, lifvade af feta, präktiga hjordar af rena rasdjur, omväxlade med lummiga lundar af bok-, ek- och barrskog, bland hvilka infödingarnes slott, herresäten och gårdar framskymtade.

I waggonen kom jag tillsammans med en man i rundskuren jacka och blanka messingsknappar, hvilken såg ut som en välmående hemmansegare, men som efter närmare bekantskap befanns vara »lafogde», d. v. s. »rättare» på en större egendom. Vi språkade om hvarjehanda, och konversationens bildande och upplyftande beskaffenhet kan bedömas af följande prof:

På något afstånd från jernvägen betade ett stort djur, liknande på samma gång en häst och en elefant.

— Är det en häst eller oxe som betar där borta? — sporde jag.

— Om det är en häst eller oxe? — halffrågades tillbaka.

— Ja!

— Ne', min lif är det ej.

— Hvad kan det då vara för ett djur? — frågade jag något förundrad.

— Hva' det är för ett djur?

— Ja, hvad är det för ett djur?

— De' ä ju e' märr, ved jag — —

Det går just icke så halsbrytande fort å våra jernvägar — ehuru mången detta oaktadt brutit halsen af sig å desamma — och Malmö—Ystad-banan utgjorde intet undantag från denna allmänna svenska regel. Dertill stannade tåget några minuter

på alla stationer, förmodligen för att konduktörerna skulle få öfva sig uti att öppna och smälla igen vagnsdörrarna, samt passagerarne motionera sig, men slutligen, en rätt vacker måndagseftermiddag vid tretiden, inträffade vi lyckligt i Ystad.

— När går ångbåt till Bornholm? — sporde jag en något smått uppnäst, men i öfrigt mycket uppmärksam och tjenstvillig »borstis», märkt med »Hôtel du Sud» i mössan.

— Nästa lördag på natten.

— Hvasa! Skall man då ligga här en hel vecka för att komma öfver?

— Jaha! Men vi hafva utmärkt eleganta rum å »Sud» och en öfverdådig restaurant.

— Tackar så mycket — sade jag, men tänkte tyst för mig sjelf: Detta var då en s—s otur, och höll på att besluta tillbakaresa med första tåg och låta Bornholm ligga i fred för hemgång, om jag ej dragit mig för att komma tillbaka till Malmö med oförrättadt ärende. Men i detsamma fick jag syn på just den bekantingen, till hvilken jag försökte telefonera, och som jag inte träffat på 20 år.

Ömsesidig glädje naturligtvis.

— Säg mig nu, min hedersvän, — sade jag sedan återseendets glädje något lagt sig — hur jag skall bära mig åt att komma öfver till Bornholm. Inte kan jag ligga här till lördagen, då ångbåt lärer gå; skulle man inte kunna segla dit, det är ju endast några mil?

— Vi skola höra efter vid hamnen — svarades — om någon fiskare vill taga hand om dig; men klockan är redan half fyra och det torde vara för sent i dag.

Vi kommo till hamnen, och der låg en segelbåt, visserligen icke något praktexemplar i sitt slag, ty sjelfva skrofvet såg ut som ett gammalt ryggbrutet vrak, uppvräkt och hittadt på någon öde strand bland tång och sjögräs, och som icke varit kölhaladt, drifvet, tjäradt eller på något vis omsedt på mången god dag. Seglen, smutsiga och lappade med diverse klutar, bestodo till ej så obetydlig del af bara hål. Trossar och stag utgjordes af diverse sorter gammalt halfruttet garn, »hopknopade» så att

det mesta var bara knutar, men borde derför, om salig Sjövalls teori är riktig, vara så mycket starkare.

I sin helhet betraktad gjorde galeasen på mig ett allt annat än förtroendeväckande intryck; men jag lugnade mig med ett »detta begriper du inte», och resonnerade som så: Har skepparen inte seglat ihjel sig till dato, så öfverlefver han väl en resa till, och har båten hans under stormar och oväder hållit ihop till nu, så håller den väl en resa ytterligare i vackert väder till Bornholm och — »après nous le déluge» —

I fören af den i öfrigt öppna, odäckade båten var en liten »ruff», och här befann sig den afundsvärde egaren och hans besättning, en c:a 20-årig ungdom, iklädd f. d. grå, nu för tillfället mycket uppsluppna tygpjexor, tillskrynklad f. d. hvit »nattkappa» och en synbarligen för mycket länge sedan ostukad »storm» på hufvudet. »Gubben» sjelf hade krupit in uti en gammal fiskfjällig oljrock och en d:o »sydvest» så fullständigt att endast en väderbiten rödblå nässpets stack fram och lyste som en karbunkel i smutsgul messingsinfattning.

Båda sutto å ruffen och voro sysselsatta med att dingla med benen i luckan till »skansen». De tycktes för öfrigt hafva mycket angenämt sällskap af ett par mörka buteljer, hvilka upprepade gånger kramades och pussades.

— Om skepparen ville sätta den här herrn — det var jag — öfver till Bornholm — frågades.

— Jau, min lif vill jau sau!

— Kostar?

— 20 kroner og han ska' vara der på 4 timmar.

— Låt gå! — sade jag, inblandande mig i kommersandet. — När kan »kapten» vara färdig?

— Om en half timme, för en må klarera till utriges ort, ved jag.

— Tag då in lite mera ballast — rådde min vän —, det kan kanske behöfvas, ty det ser ut att blifva byigt i afton.

— Jag ska' ta med tie tunnor stenkol te' Gåsekulla, för där är jag hemma.

— Well! — sade jag — laga då att allt är klappadt och klart tills jag kommer åter om en half timme.

Jag hade icke fått en matbit sedan kaffet tidigt på morgonen i Malmö och hastade derför att profva den »öfverdådiga» restaurationen å »Hôtel du Sud».

Som tiden brådskade och det förmodligen icke fanns något bättre matställe på platsen, och det dessutom var alldeles nödvändigt att stufva in lite ballast i magen, gjorde jag pinan kort och skyndade åter ned till hamnen.

Der höll min kapten — svart som en sotare — på med »kolningen», hvilken emellertid stött på motigheter, ity att en säck med kol redan gått öfver bord, eller rättare öfver kaj, enär den aldrig kommit ombord, utan släppts i sjön och gått till botten; och just som jag kom ner försvann säcken N:o 2 samma väg.

— Der gick, min lif, 90 öre till — ropade pojken.

— Gubbarne tyckas hafva fått nog i sig i dag — hviskade min bekante —, låt dem inte dricka mera öl.

Mycket folk hade under tiden församlats vid hamnen för att se den ovanliga affärden och tycktes finna ett synnerligt nöje när stenkolssäckarne gingo till botten, och kapten jemte pojken höllo på att följa med på vägen. Detta sista nöje blef dem visserligen icke beskärdt, men knappast ett mindre då en vindkåre lyfte den något rymliga »stormen» i vädret och förde den långt ut till sjös.

— Vore jau som Assarson (min kapten) så gaf jag mig s'gu inte ut på hafvet i natt — yttrade en gammal kutryggig kurre i luggsliten räfskinnsmössa, som stod på kajen bland folkhopen och med sitt långa, smala bruna ansigte och en stor spetsnäsa inbäddad i ett yfvigt rödt rundskägg mest liknade en räf, lurande mellan ett par torra enbuskar.

— Hvad menar ni? — frågade jag.

— Jou, jag menar att det blir åska och regntjocka — sanna mina ord — ser inte herren den deringa molngubben, som stiger opp på himlen borta i nordvest.

— Inte ser jag någon gubbe — svarade jag — himmelen är ju alldeles klar, med undantag af en liten molntapp öfver danska öarna, minst tio mil härifrån. Vinden är god, om än något frisk. »Den gubben gick inte». . .

Ändtligen var allt i ordning. Kaptenen hade klareringen till utrikes ort på fickan. De åtta tunnorna stenkol, jemte ett par stora stenar i stället för de stenkolssäckar som lågo på hamnbotten, voro inlastade, och jag embarkerade.

Hela båten var fyld af stenkolssäckarne och stenarne. Jag satte mig på en af de förstnämnda och tog »kaptenen» i närmare kritiskt skärskådande, och detta utföll verkligen till hans fördel; ty sedan han »klarerat» sig sjelf från oljerocken och stenkolsstybbet, såg han duktig och förtroendeväckande ut som en äkta sjöbuss. Pojken deremot förlorade bestämdt på närmare skärskådande, men jag erkänner villigt att jag härvidlag i viss mån misstog mig, ty han visade sig sedermera, då det gälde på, ganska duktig och rask i vändningarna.

Båten, som var ungefär 7 meter lång, bestod sig med 2 master. De båda gaffelseglen samt focken och toppen hissades och sträcktes upp, och så bar det af med en storartad svängom inne i hamnen, åt hvilken manöver åskådarne på landbacken hurrade och svängde hattarne.

Denna uppmärksamhet besvarade vi ombordvarande med erkänsla och tacksamhet på samma sätt.

Uti Ystad hade vi funnit oss mycket uppmärksammade af »de djupa lederna» på kajen, hvilket naturligtvis var lifvande, och som ingen af oss ombord kände sig ledsen — tvärtom —, så uppstämde pojken den bekanta sången: »Och hör du, glade sjöman» etc., för att låta alla ungdomarne — som sprungo ut på hamnpiren i akt och mening att se huru vi med glans skulle dublera pirhufvudet — förnimma att vi inte voro några simpla landkrabbor, utan äkta beckade och tjärade, kalfatrade, uppriggade, skotade, lappsalvade och rånockade, storm- och ovädertrotsande gamla, lustiga sjöbjörnar — och inte rädda af oss heller.

Efter en ny, som det föreföll mig, temligen vådlig manö-

ver i sjelfva hamngattet, hvilken emellertid, genom hurrning af pojkarne å land, erkändes som vacker, voro vi ute på det gungande haf, och kursen sattes utan vidare slingerbultar och girar rakt på det osynliga sagolandet i ost-syd-ost.

Huru detta tillgick, kom jag först senare att reflektera öfver, ty mig veterligen fans ingen kompass ombord, annat än en liten sådan i form af en berlock i min klockkedja; men väl en gammal nersmord och ogenomskinlig lykta, som kaptenen sedermera upplyste vara ämnad att användas då det blef mörkt och vi komme ut i stora segelleden.

Luften var emellertid klar och ren. En frisk lifvande bris från nordvest fylde segel och lungor. En och annan nyfiken våg hoppade visserligen emellanåt öfver relingen, men båten visade sig, tack vare den rundligt tilltagna ballasten, såsom en styf och god seglare. »Kaptenen» satt lugn vid rodret i stilla begrundande, eftertänksamt valkande sin buss. Pojken, med den bortblåsta »stormen», hade i stället satt en mössa på hufvudet, hvilken bestämdt klädde honom mycket bättre, och bytte äfven om permissioner och pjexor samt vek omsorgsfullt ihop nattkappan, så att äfven han började att likna en sjöman. En hel flotta af fiskarbåtar lemnade samtidigt med oss land och styrde ut till sjös, der de hvita seglen blänkte i solskenet.

Seglingen var ytterst angenäm, och för min enskilda del befann jag mig i ungefär samma höga stämning som man, med någon tillstymmelse till imagination, kan föreställa sig den store Christofer Columbus, då han för jemnt 400 år sedan, lemnande Palos hamn, följd af Spaniens konungs välönskningar och spanska folkets hurrarop — alldeles som författaren af Ystadbornas — drog åstad för att söka rätt på Amerika — alldeles som vi för att upptäcka Bornholm.

— Huru långt är det från Ystad till Bornholm? — frågade jag min vän kaptenen, sedan vi seglat en stund.

— Au, en åtta mil — svarades.

— Men huru i alla sillfjälliga fiskarbåtars namn skola vi då kunna komma dit på fyra timmar? Det måtte väl vara lika omöjligt som för en sill att sluka en hvalfisk.

— Vi skau väl vara där klockan tolf i natt, dau.

— Men då måste det vara beckmörkt — anmärkte jag.

— Då gau vi väl in sedan månen kommit opp fram emot morgonen.

— Hvad skola vi taga oss till under tiden?

— Hva' vi ska' göra under tiden? Vi må väl hålla sjön, skull' ja' tro.

Det var mindre trefligt att få tillbringa natten i en öppen båt, full med stenkolssäckar, men man fick väl finna sig i sitt öde. Seglingen var ju så angenäm, vädret var behagligt och luften uppfriskande, men inte kall. Jag började tycka, att det under sådana omständigheter skulle blifva rätt intressant att sitta ensam ute på hafvet i mörkret i den lilla båten, och några timmar ginge snart.

Att vända tillbaka till Ystad kunde ju aldrig ifrågakomma. Alltså:

»Ut på dina slätter, haf du djupa,
Vill jag hän och sätter ut från land,
Vill jag, der de branta vågor stupa,
Söka sagolandet Bornholms strand.»

Klockan blef sju på aftonen, och vi hade hunnit ganska långt ut till sjös. Svenska kusten började blifva allt lägre och framträda otydligare, som en skuggrand vid horisonten. Jag satt på en stenkolssäck med ryggen mot solen, som ännu stod högt på himlen, kikande framåt i förhoppning att få se en skymt eller en hägring af det förlofvade landet. Vågorna höjde och sänkte båten i behaglig gungning och klingade som silfverharpotoner till ackompagnement af vindens sång i segel och trossar, då det i en handvändning mörknade till.

Jag vände mig om för att se hvad det var fråga om, och hvad fick jag skåda? Jo, den lille »molngubben», som tittade upp som en pygmé vid underkanten af horisonten, då vi gåfvo oss utaf från Ystad, hade växt ut till en jätte, som i en munsbit slukat solen och rest sig svart-röd och hotande med utsträckta armar och knutna näfvar upp öfver zenit. Svenska

kusten hade i ett nu försvunnit och ett tjockt regnmoln kom svepande med snälltågsfart efter hafsytan.

— Det bästa är att vi vända in till Gåsekulla; de andra fiskarbåtarne hafva redan vändt hemåt — sade kaptenen och såg något orolig ut.

— Nej — svarade jag — vi måste hålla ut till sjös i stället, der är ännu klart, och låta regnbyn passera bakom oss. Under alla omständigheter måtte det väl vara bättre att låta byn gå öfver oss ute på öppna hafvet, der vi hafva rum sjö, än att drifva i land och drunkna som hundvalpar.

Knappt hade jag hunnit yttra detta, förrän i ett nu, hastigare än det kan berättas, vi befunnos insvepta i regntjockan, som om man kastat ett grådaskigt vått skynke foderlärft öfver oss. Der ofvan dundrade »molngubben» med åskan och slängde, utan hänsyn till hvem eller hvad den träffade, den ena blixten ned efter den andra, som skymtade i dimman och fräste i vattnet. Emellertid måtte han lyckligtvis icke hafva sett oss för tjockan, ty annars hade jag nog fått mig en snärt för visad missaktning i Ystad.

Samtidigt började vinden äfven blifva obstinat och for ursinnig omkring som om han hade lika litet reda på väderstrecken som vi.

Vi voro tydligen midt inne i ett oväderscentrum, långt ute på hafvet, tre mil från närmaste land, i en usel, öppen, gammal båt med trasiga segel och halfruttna, slitna skot samt till på köpet med alla seglen hissade i topp, utan möjlighet att under sådana förhållanden kunna tänka på att berga dem, och allt detta med stormbyar från alla väderstreck och i tät tjocka.

Situationen var inte alldeles utan sina stora betänkligheter och goda råd voro här dyra.

Jag märkte att skepparen syntes obeslutsam just när sinnesnärvaro framför allt var nödvändig och måhända afgörande.

Hastigt påminnande mig, att jag egde en liten kompass i form af en urberlock, tog jag upp den och kommenderade:

— Håll ut till sjös som det går.

— Jag törs inte — svarade skepparen — ty vi komma då ut i stora farleden och kunna lätt blifva öfverseglade i tjockan af någon af de många ångbåtarna, som ständigt passera, ty ingen kan se oss. Natten ligger på, och vi måste söka land. Jag lofvar att sätta herrn öfver till Bornholm så snart vädret gått öfver.

— Så vänd då i Guds namn — sade jag.

Skepparen lade rodret i lä, men vändningen var lättare sagd än gjord, ty just som båten skulle gå öfver stag, kom ett vindkast från orätt väderstreck.

Båten skälfde och reste sig med fören i vädret, alldeles som en skrämd häst, som stegrar sig och hvarken lyder tyglar eller sporrar. Seglen slogo våldsamt emot masterna, och toppstången böjde sig så att det var förvånande att den ej brast. Vattnet rusade in akterut, då fören lyfte sig, och jag var ett ögonblick säker på att vi skulle gå till botten.

— Fall! Fall undan! — kommenderade jag så hastigt jag förmådde — så att båten får fart igen, annars kunna vi ej vända, utan gå till botten.

Rodret lades upp och båten föll undan.

Nytt försök att vända med samma påföljd; men slutligen, tredje gången, gick det, och under vändningen lyckades det pojken och mig att berga toppseglet, hvilket var väl, ty annars hade det lätt kunnat gå på tok, för så vidt icke segeltrasan blåst bort i stormbyarne. Och om vi icke haft de 8 tunnorna stenkol och de två stenarna, så hade vi under alla förhållanden kantrat.

Efter en half timmes segling norrut i tjockan under half storm och hvinande vindkast — hvarunder jag hade god tid att reflektera öfver Gérontes yttrande i komedien »Scapins skälmstycken»: »Que diable allait-il faire dans cette galère?» (Hvad hade min son på galejan att göra?) — började det ljusna upp, och snart skymtade vi svenska kusten i dimman.

Vi voro alla glada då det befanns, att vi stäfvat rätt på Gåsekulla höga sandkulle, och jag inte minst, ty nog hade det varit ruskigt att simma i land, och troligtvis hade det inte häller lyckats — — — ...

Kaptenen lofvade ännu en gång att, så snart månen gick upp och ovädret gått öfver, segla till Bornholm — och det skulle gå som ett nafs.

Oväderscentrumet hade nu drifvit ut till sjös, det var klart och vackert igen, och just som solen höll på att försvinna i hafvet, som skimrade i alla gyllene toner, löpte vi in i Gåsekulla hamn.

Ofvanför denna reste sig en säkert 30 meter hög sandås, som hafvet i urtiden vräkt upp på stranden och nu med all makt ansträngde sig att rifva ner igen, och bakom detta sandberg, som vi hade att klättra öfver, låg Gåsekulla by i skydd för de våldsamma höststormarna.

Byn bestod af två rader »längor» af boningshus och ladugårdar sammanbyggda, och derutanför spridda gårdar, allt detta å ömse sidor af ett fyrkantigt, långsträckt torg med en i dess midt befintlig brunn, dit regnvatten och andra flytande ämnen samlades, och der en och annan ko, gäss och ankor, grisar, kattor och barn, i stor mångfaldighet, höllo till och synbarligen befunno sig i bästa trefnad och yppersta välbefinnande tillsammans.

Taflan var i sin helhet i hög grad »målerisk» och uti nymodern genre, hvarför jag gerna ville föreviga densamma och till detta ändamål tog fram min kamera.

Men då skulle man sett huru hela Gåsekulla samhälle framträdde på scenen. Ur alla längor framrusade larmande och träskoglappande barn, i dörrar och fönster framtittade nyfikna gubb- och gumm-fysionomier. Hundarna började skälla som om ulfven varit utanför knutarna, korna råmade och keste, grisarna skreko som om knifven suttit i halsen, gässen som om någon vridit hufvudet baklänges på dem och kattorna togo i förskräckelsen sin reträtt upp på halmtaken.

Det blef ett fruktansvärdt upplopp i den fridsälla, stilla byn. Alla, gamla och unga, säkert uppgående till hundratalet, ville blifva porträtterade. — Ställ opp er allesammans vid pumpen, så skola ni blifva aftagna — ropade jag — och stå stilla se'n.

Alla rusade till pumpen, och i ifvern att komma först fram höllo 2 eller 3 småpysar på att dränka sig i vattningshoen,

men drogos upp med lif. Snart vältrade sig hela barnskaran i en hög, skrek, armbågades, luggades och klöstes för att komma öfverst och främst. Mödrarna sökte hålla styr på ungdomarne, men detta bidrog blott att öka villervallan, och under sådant tumult togs en ögonblicksbild af hela högen, hvilken — naturligtvis — misslyckades, och det var skada.

Emellertid hade min anspråkslösa person gjort mycket uppseende. Hela det unga Gåsekulla följde hvart jag gick; de gamle slogo sina hufvuden tillsammans, hviskade med Assarson, tittade på sned på mig, nickade med hufvudena och sågo ut som om de fått klart för sig, att de begrepo hvad jag var för en man.

Under seglingen till Gåsekulla hade »kaptenen» sagt att när vi kommo dit, skulle jag gå till en namngifven handelsman och hos honom kunde jag vara tills månen gick upp, och som det ånyo började småregna, sökte jag upp handelsmannen, som befann sig i sin lilla butik.

För denne presenterade jag mig med förfrågan om öfverfarten till Bornholm. Han bjöd på kaffe, men afstyrkte bestämdt Bornholmsseglingen för närvarande, såsom allt för äfventyrlig under rådande väderleksförhållanden och med de transportmedel som funnos att tillgå, sade att jag under sådant väder bort haft tre sjömän i båten, samt bjöd mig gästfritt att stanna öfver natten för att dagen derefter — segla tillbaka till Ystad och gå med danska ångbåten på lördag natt till Bornholm.

Men detta var inte i min smak, hvarför jag ville veta huru långt det var landvägen till Ystad, och om han kunde skaffa mig en häst och kärra.

Ja, det trodde han sig kunna, men vägen var öfver 2 mil byväg, för tillfället djupt uppkörd och svår att färdas, isynnerhet i mörker och regn.

— Betyder ingenting — sade jag — var god låt spänna för!

Klockan hade blifvit bortåt 10 på aftonen då skjutsen var färdig och en liten 4-hjulig vagn stod för dörren, förspänd med en bra häst. På sätet förekom en stor och duktig skjutskarl, som upptog tre fjerdedelar deraf.

Himlen var höljd af svarta moln, och regnet småduggade mig helt gemytligt i ansigtet, samlande sig i små bassiner å hattbrättet, hvilka undan för undan som de fylldes tömdes innanför halskragen — och så foro vi.

Jag borde nu försöka beskrifva resan till Ystad, hvilket emellertid icke faller sig så behagligt, men — det måste väl för fullständighetens skull ske, så godt jag kan.

Om någon af herrskapet, som begagnat D:r Zanders verldsberömda gymnastik, tänker sig maskinerna »D 2» och »D 3» samt »Ridskakningen» kombinerade till en enda, med »N:o 10» anbringadt, och ett subjekt guppande och vridande sig på en sådan rådbråkningsinrättning, som detta skulle vara, icke *en kort minut*, såsom i Zanderska gymnastiken, i varma, rätt trefliga och luftiga rum i sällskap med hyggliga stamkunder, tidningar, kolsyradt vatten och pepparkakor, utan i *180 långa minuter*, i kolsvart, regnig natt, ensam, utan annat sällskap än en blöt skjutsbonde och dystra tankar samt utan annat uppfriskande än en och annan dusch, på kläder och i synen, af tjock lervälling; om någon kan rätt tänka sig detta samt sätta sig in i förhållandena i öfrigt — hvartill emellertid fordras egen praktisk erfarenhet — så kan han något så när föreställa sig de vedervärdigheter, er stackars resebeskrifvare hade att utstå under färden emellan Gåsekulla och Ystad en ruskig måndagsnatt på eftersommaren anno domini 1891.

Allting har emellertid en ända, och lättnaden kändes i sanning inte obetydlig då vi sent omsider från den ohyggliga byvägen inkommo på god landsväg och sedermera in uti den vackra planteringen på de forna flygsandsfälten en half mil öster om Ystad. Regnmolnen hade nu äfven drifvit undan och fullmånen belyste klart de omvexlande vackra trädpartierna. Regndropparne, som ännu hängde qvar å löf och barr, glittrade i det klara månskenet, så att allt tycktes som beströdt med briljanter, och ett och annat ljus, som började skymta på afstånd, antydde att vi började närma oss resans mål.

Allt detta i förening, men förnämligast hägringen af en mör biffstek eller en god kalfkotlett med stekt potatis och öl,

och framför allt annat en säng hade gifvit tankarne en muntrare och högre lyftning, så att jag, vid den slutliga framkomsten till Hôtel du Sud i Ystad, kände mig ungefär som man kan föreställa sig en af Xenophons krigare, då denne efter fatiger, hunger och törst återkom till sitt land igen. Och genom gymnastiken på den lilla vagnen var jag mjuk i lederna som en ekorre eller kattunge.

En qvarts timme derefter slutade denna första Bornholmsresa — i sängen — men biffen och kotletten fick jag drömma om.

* * *

Dagen derpå eller, rättare sagdt, några timmar senare på dygnet efter återkomsten till Ystad stack solen mig i ögonen, och jag vaknade. Men nu hade ekorremjukheten aflösts af något som närmast torde kunna förliknas vid stelkramp, i ty att jag kände mig styf i alla lemmar som en selpinne.

Emellertid var ej annat att göra än att söka komma ur sängen, huru mycket det än sved.

Under toiletteringen infann sig den tanken, hurusom vänner och bekanta, för hvilka jag omtalat min tillämnade seglats till Bornholm, skulle drifva spe och håna mig för den misslyckade färden, huru mycket jag än bjöd till att genom utfulande af vår herres väder och vind, segelbåten, kaptenen etc. i så mycket bjertare belysning framställa min egen duktighet till sjös.

Som jag emellertid, af inneboende afundsjuka eller andra motiv, icke unnade vänner och bekanta detta nöje, så klädde jag mig i största hast och begaf mig ned till hamnen, i föresats att göra ännu ett försök att, à la Viking, hamna i Bornholm.

I hamnen lågo minst ett tjog fiskarbåtar af samma cert och utrustning som den, med hvilken seglingen skedde dagen förut, äfvensom en präktig lotsbåt.

Den sistnämnda kunde emellertid icke få begagnas, hvilket var väl, ty då hade jag aldrig råkat ut för de romantiska äfventyr som inträffade, och som längre fram komma att berättas.

»Gubbarne» i de andra båtarne sysslade emellertid med sin frukost och voro inte lifvade för en Bornholmstur på morgonqvisten, med undantag af en, som hade gumman sin hos sig, ty denna satte piff i farsgubben, när hon fick höra att det var något att förtjena.

— Om herrn ville betala 40 krounor, så skulle hon och gubben sätta honom öfver.

— Det var mycket — sade jag — i går kostade det bara 20 kr.

— Nej, s'gu är det ej — svarade skepparen. — Jag vill knappast riskera bauten för 100 kronor, för de' e' den värd.

— Inte kan det vara någon risk att segla öfver till Bornholm i dag, i så vackert väder — anmärkte jag — helst när man har dagen på sig.

— Jou, min liv, är de sau!

— Om jag får yttra min mening — sade en förtroendeingifvande herre, som stod på kajen och åhörde resonnementet med fiskrarne — så skulle jag vilja råda Er att icke söka öfvertala mannen att segla till Bornholm i dag. Vädret ser visserligen vackert ut nu, men det blåser väl hårdt för sådana små öppna båtar som hans. Barometern faller och det liknar sig till samma ostadiga väder med regnbyar som i går eftermiddag. Våra fiskare, huru duktiga de annars äro, tappa lätt hufvudet, om de råka ut för ovanliga och svåra väderleksförhållanden, och deras båtar äro hvarken passande eller utrustade för längre färder på öppna hafvet. Derför inträffa ej så sällan olyckor genom kullsegling eller dylikt. Skulle Ni gifva Er ut i dag med sådana väderleksutsigter, så kan Ni skatta Er lycklig, om Ni slipper ifrån äfventyret med en grundlig genomblöta, men Ni kan, om regntjocka inträffar, hvilket ingalunda är omöjligt, få ligga på sjön i natt i öppen båt, och det vore just icke så trefligt. Från Köpenhamn deremot är säker lägenhet med ångbåt hvarje afton klockan 7, och om Ni reser härifrån med tåget, som går om en liten stund till Malmö, så kan Ni vara i Köpenhamn klockan 3 i eftermiddag och i Rönne klockan 5 i morgon bittida, utan att hafva satt Edert eller den stackars fiskarens lif på spel.

Detta var att tala latin, så att hvar och en kunde begripa meningen, och jag tänkte: må man håna och försmäda mig så mycket som helst, jag reser öfver Köpenhamn.

Och på detta sätt aflöpte min *andra* tillämnade resa till Bornholm.

* * *

Den »välkonditionerade och välförsedde» Bornholms-postångaren Heimdal låg vid Köpenhamns kaj och ryckte i förtöjningarna, otålig att »komme afsted». Stenkolsröken bolmade svart ur skorstenen och ånghvisslan hade redan ett par gånger låtit höra sitt välljud. Passagerare jemte »följetonger» anlände i långa rader, »Bybud» vräkte kappsäckar, lådor, hattaskar och bylten af alla storlekar och former i en stor, blandad hög på däck. Madamer utbjödo plommon och päron och tidningspojkar tidningar af alla färger. Oroliga herrar och damer sprungo omkring, förtviflade att ej finna reda på sina käppar och paraplyer, som de hade i händerna, och glasögon, som sutto på näsan. Allt var en lefvande röra; de enda som bibehöllo ett orubbadt lugn voro åskådarne på kajen, hvilka stodo med händerna i byxfickorna och bara storbligade på ångbåten och oss passagerare, som om de aldrig i tiden sett något dylikt. Ändtligen slog klockan 7 i kyrktornen. Ångpipan tjöt sista gången, landgången togs in, och jag befann mig då verkligen på fullt allvar för *tredje* gången på väg till Bornholm.

I yttre hamnen lågo för ankar de präktiga kejserliga ryska lustfartygen »Derjawa», »Zarewna» och en bepansrad avisojakt. Besättningen hade hängt upp sina underkläder till tork och hela atmosferen doftade ryssolja. Från Derjawa fördes till oss med vinden ryska folksångens vilda, vemodiga toner.

Alla passagerarne å vår ångare hade naturligtvis hopat sig på den sidan, der man hade bästa utsigten åt de kolossala, praktfulla kejserliga ångjakterna, och jag befann mig längst ut i aktern af båten.

— Nej! se saadanne udmærket smukke Fartøjer — utropade en ung, bildskön qvinna, med till utseendet högst 20

vårar i det guldglänsande, lockiga hufvudet, vändande sig till en gammal, »lille bitte Mand», som stod ett stycke från henne och såg genomgående missnöjd, småförargad och tråkig ut. Jag trodde först att jag misstagit mig på person, men då det icke fans annat än damer i närheten, med undantag af den lille mannen, kunde det ej vara någon annan hon tilltalade än just honom.

Då hennes bedårande utseende i första ögonblicket måste intressera och hänföra hvar och en som älskar allt skönt, i hvilken form det än må uppenbaras, var det ju helt naturligt att den frågan skulle uppkomma, i hvilket förhållande hon kunde stå till en person, som var henne i alla afseenden så olik, och då, att döma af utseendet, de båda knappast kunde vara slägt, icke ens på det aflägsnaste håll, slog mig den tanken med häpnad och förskräckelse, att de kunde vara man och hustru, och att den fagra, ljufliga våren onaturligt kastats i vinterns armar att förfrysa och dö.

Och *hon* liknade underbart en härlig dansk vår, »blød», »dejlig» och »henrivende».

Hon stod synbarligen på gränsen mellan barndom och ungdom, var något öfver medellängd, smärt och vekt byggd, men med ungmöns fyllighet, finhyllt och blomstrande som en skär rosenknopp i sin utveckling. Ett par strålande klara, djupblå, mandelformade ögon, omgifna af långa, mörka ögonhår och fint tecknade ögonbryn, gåfvo lif åt det täcka, oskuldsfulla barnanletet, och när hon log, bildades ett par små gropar i kinderna, hvilka osökt och omedelbart ledde ögon och tankar, håg och sinne till de skälmska, svällande läpparne. Hvar och en med någon känsla, som såg den tjusande varelsen, måste ovilkorligen oemotståndligt och sympatiskt dragas till henne, och mig föreföll det som om jag fått se en himmelens engel i jordisk gestalt, iförd en lång, ljusgrå, åtsittande paletot och en liten rund halmhatt med uppfästad hvit slöja, samt hållande i handen en parasoll.

Han åter var en gammal *fuling*, i ordets allra vidsträcktaste bemärkelse, med ett stort, klotrundt, engelsksjukt hufvud,

som, med undantag af några hårtestar bakom öronen, var kalt som en biljardboll. Ansigtsfärgen stötte i matt gulaktigt grågrönt, örlapparne voro till omfånget som små händer, tunna och genomskinliga, ögonen stora, runda och utstående med färg som blåsur mjölk och uttryck som en död koljas, och munnen, som saknade tänder, hopbiten. Lägges härtill insjunket bröst, men till ersättning för håligheten på framsidan en puckel på den motsatta, långa armar med glänsande röda händer, liknande klor, krokiga, smala spindelben, platta fötter, à la urang-utang, och det mest frånstötande uttryck af grinighet, girighet, cynism och flinthård elakhet utbredt öfver hela den obehagliga figuren, så har herrskapet en ofullständig bild af den omenniska jag försökt teckna. På mig gjorde han vid första påseendet ett intryck som om jag fått se och komma i beröring med ett af de iskalla, slippriga, ohyggliga blötdjur, som förekomma i de djupa afgrunderna i botten af verldshafven.

Jag stod som fallen från skyarne, omedvetet flyttande hufvud och ögon fram och tillbaka från den ena till den andra af kontrahenterna, och allt efter som bilderna vexlade skiftade intrycken och stadgades.

Rätt som jag stod der och vred hufvudet åt höger och venster, som en kinesisk automat, kom en vindkula (tack, lilla *snälla* vindkula!) och lyftade oförmodadt och hastigt parasollen ur tjuserskans hand.

Men just då den för alltid med den svartaste otrohet skulle lemna sin herskarinna för att följa den ostadiga, flygtiga vinden, vände den sig ännu en gång med en afskedsviftning, och den som då »stod som en blixt» vid relingen och fångade rymmaren, det var läsarens eller den älskvärda läsarinnans alltid till tjenst varande ödmjuke tjenare.

Med hattaftagning, en liten passande bugning och en i stil med äfventyret iklädd min återstälde jag den afundsvärda parasollen åt sin egarinna.

— Tusind Gange Tak! — utropade hon med englastämma och affyrade en allt hjertelugn mördande blick, och i hvar och en af de små groparne å kinderna framtittade en liten amorin.

Ah!!!! — — — — —

Då hon nu på samma gång som jag lutade sig framåt för att emottaga parasollen, råkade hennes hattbrätte komma i beröring med mitt hufvud.

— Om Forladelse, — bad jag, men tillade: — eftersom vi nu »hufvudsakligen» formerat bekantskap, så tillåt att jag presenterar mig; mitt namn är Almfelt, svensk officer.

— Jeg hedder Juliane og er nylig bleven gift med Bankier Jeronimus Chon i København, og vi bo i en smuk Villa ved Strandvejen.

Jag lyfte på hatten och bugade mig ännu en gång, och vi togo hvarandra i hand.

Medan detta passerade hade mannen närmat sig, men min anspråkslösa person måtte icke funnit behag inför hans ögon. Han bara blängde styggt på mig från hjessan till fotabjellet med sina stela koljögon.

— Denne Herre er en svensk Officer — sade skönheten — og hedder Almfelt, og dette er min Mand.

Jag stack händerna bakpå ryggen för att slippa taga »Manden» i hand, men något sådant kom lyckligtvis icke i fråga. Emellertid ansåg jag mig — för den vackra fruns skull — böra uttala min förtjusning öfver bekantskapen och det angenäma ressällskapet i så vackra ordalag som möjligt; men det föreföll nästan som om herr bankiren icke delat mina känslor, ty han svarade intet, utan tog bara frun i armen och ledde henne bort med sig till andra sidan af däcket, bakom salongen.

Det der betydde visst något, som man brukar kalla afsnäsning, tyckte jag, men

»Fast natten i norden är lång,
Så blir det väl morgon en gång»,

står det i visan. Vänta mig, vi skola nog, trots alla gamla fulingar och svartsjuka gubbstutar, förnya och fortsätta den inbjudande bekantskapen i morgon på Bornholm. Lita på det, min artige herre!

* * *

Som jag satt ensam i skymningen på min bänk, närmade sig en trindlagd, undersätsig, gladlynt figur, med mörkrödt skinande ansigte, små bruna, lifliga ögon, alldeles stubbklippt hår, som fläckvis var svart och fläckvis ljusgrått, och en liten treflig spetsmage, å hvilken dinglade en bred gyllene klockkedja med en klunga stora petshafter och berlocker. För öfrigt kännetecknades han på en ofantlig silfverbeslagen sjöskumspipa, som han höll i handen, och en ovanligt hög, något konisk felbhatt, med mycket smala, raka brätten, sådan som man återfinner på porträtterna af den allbekante Jacob Titkjøb. Hans drägt bestod af en mörk, kort kavaj, som hängde oknäppt, samt storrutiga, mycket vida underkläder, och en bjertbrokig halsduk.

Man kunde, efter ett ögonblicks beskådande, omöjligen misstaga sig att den jovialiska figuren var en glad källarkund, som tog sin verld så lätt som helst.

Han styrde sina steg rakt på mig och hade, till min stora förvåning, en så blid och leende uppsyn, som om vi varit stamkunder och knäkamrater på samma källare i minst femton år.

Det var absolut omöjligt att icke antaga samma glada min och komma i godt humör då man såg honom.

— Jeg er Peder Pedersen, alle Mennesker kender Urtekræmmer Pedersen, N:o 12 Helligaands Stræde, København. Jeg har hørt, at De allerede har gjort Bekendtskab med min Fætter Jeronimus og hans smukke Frue, og kan De tænke Dem saa latterligt, den gamle Gut er saa afsindigt skinsyg paa Dem som en Tigerkat og har forbudt Juliane at tale et eneste Ord med Dem. De maa tage Dem i Agt, ti han er som en Löve, som et vildt Dyr, he! he! he! ha! ha! ha! — Och så gnäggade och skrattade han så att spetsmagen hoppade, och han blef så blåröd i synen, att jag verkligen var orolig att han skulle få slag.

Sedan han hemtat sig något, berättade jag hvad som passerat och försäkrade honom att jag vid första ögonkastet fått fullkomligt klart för mig att den älskvärde bankiren verkligen liknade ett »hæsligt Uhyre» mera än en menniska, samt att han

ingaf mig sådan skräck, att jag nog skulle veta hålla mig på lika vederbörligt afstånd från honom, som nära den vackra frun.

— Aa Snak! — ropade han — De maa ikke tage Sagen saa alvorlig, hi! hi! hi!

Och sedan bekantskapen med den jovialiske Urtekrämmeren på detta sätt blifvit gjord, berättade han att han var farbror till den unga frun och att hon var dotter till en fattig men hederlig musikant, anstäld i Cirkus Busch' orkester, samt att modern, som för kort tid sedan aflidit, varit ett utmärkt aktningsvärdt fruntimmer.

Bankiren Chon, om hvilken han tycktes hysa hvarken så höga moraliska tankar eller synnerlig slägtkärlek, hade af en tillfällighet fått se flickan, då han en gång »björnade» fadern för ett lån på 300 kronor, och ville köpa henne mot återlemnande af skuldsedeln. Modern afskydde på det djupaste den gamle procentaren, som ruinerat familjen, och höll honom på afstånd så länge hon lefde, men när hon dog, hotade bankiren att panta ut de få lösören som funnos, men lofvade att, om han finge dottern, afskrifva sin fordran och tills vidare lemna fadern en pension på 250 kronor om året.

Fadern, som var ytterst svag och förtviflad då Chon ansatte honom och lofvade »guld och gröna skogar» åt dottern, öfvertalade flickan att taga gubben, och bröllopet stod för ett par veckor sedan. Efter bröllopet hade »Fætter» Jeronimus haft henne »inburad» i en honom tillhörig villa vid Strandvejen under bevakning af en gammal »arrig» Cerberus, som varit »Pulterkammerkarl» eller kontorsdräng hos honom i många år, och dennes hustru, som var hushållerska, och den stackars Juliane fick aldrig slippa ut. Nu skulle de fira sina »Hvedebrødsdage» med en »Bryllupsrejse» till Bornholm, som gubben lofvat före bröllopet. Resan hade uppskjutits till så sent på året som nu, i beräkning att alla främlingar lemnat ön och att han således skulle slippa möta några kurtisörer. Nu syntes det emellertid som om han råkat ur askan i elden, insinuerade den listige kryddkrämaren och plirade på mig.

Juliane hade för sin del varit på det allra högsta emot giftermålet — sade han — bara gråtit och önskat sig döden — icke derför att hon haft någon aning om »hvad kärlek är», tillade den trinde Mefistofeles och plirade illistigt med ögonen, ty modern hade hållit henne undan alla förförelser, och hon var oskyldig och obekant med verlden som ett barn, men det var ju ej att undra på, då gubben var 75 år gammal och inte just så vacker och hon bara 21 år. Emellertid hade hon, för den stackars fattige faderns skull, funnit sig i sitt öde och syntes nu förlika sig dermed. Gubben Chon ansågs ega minst en million kronor, som han samlat ihop på mångahanda sätt, men var den störste »Gnier» i verlden. När han kom hem från kontoret brukade han hafva med sig ringar, örhängen, armband och dylikt, som Juliane trodde vara äkta, men som voro bara krimskrams af intet värde, äfvensom »smaa Poser» med »Sukkergodt og andre Konditorvarer, som Damer kan lide, og som hun fik til at lege med i sit Fangenskab».

— Imidlertid skal jeg sige Dem — slutade min nye vän — »at jeg rejste med dem for at — for Pigebarnets Skyld, som jeg holder meget af — finde paa lidt Kommers i den Hensigt at kurere det gamle Skrog af Jeronimus for Skinsyge, og jeg er saa glad for, at De er med, for De maa assistere mig og faa ham indbildt, at De er forelsket i den söde Juliane.

— Tackar så mycket för förtroendeuppdraget — svarade jag leende. — För min enskilda del tror jag emellertid rätta sättet att rangera saken, och på samma gång kurera det svartsjuka odjuret, vore att stänga in herr Chon i en jernbur i sällskap med en arg gorillahona i någon håla på Bornholm och derigenom vinna frihet åt frun, ty något afskyvärdare än en förening mellan tvenne så olika personligheter kan jag icke tänka mig, och kan jag assistera med att på detta sätt ordna saken och i öfrigt bidraga till upplösandet af det onaturliga äktenskapet, skulle det vara mig ett stort och ovärderligt nöje. Herr Chon härstammar säkerligen i rätt nedstigande led från trollen och gnomerna, som i forntiden befolkade Bornholm, och på detta sätt skulle han få lämpligt logis i sina förfäders

boningar och blifva förenad med en, för hans fysiska och psykiska egenskaper, passande »Kone».

— Ha! ha! ha! he! he! he! — gnäggade mr Pedersen. — Vi skal nok finde en passende Hule for ham, og da vi er enige om at operere sammen, saa kan De gærne sige Farbror — alle siger Farbror til Peder Pedersen.

Jag räckte honom handen.

— Tak! Synes du ikke ogsaa, at Juliane er ualmindelig kön og tækkelig?

— Vik hädan, lede Farbror Frestare!

— Ha! ha! ha! he! he! he!!!

Och så skrattade vi båda två en god stund af hjertans lust.

Jag fick senare veta, att min nye vän och farbror i unga dagar varit student och en af de mest uppsluppna och upptågspåhittiga ungdomar i mannaminne i Köpenhamn och af denna anledning ofta haft intim bekantskap med polisen. Men att han sedermera gifvit vetenskaperna på båten och blifvit kryddkrämare, och för sin redbarhet och goda humör vunnit allmän aktning, anseende och många vänner.

* * *

Vi voro ute på hafvet och det hade mörknat till. Ångbåtar och seglare vimlade rundt om oss så långt ögat nådde, och deras gröna, röda och hvita lanternor samt fyrarne skimrade som ett fyrverkeri i dunklet. Vinden var frisk, luften klar, och tusen sinom tusen stjernor blinkade ner från den oändliga djupblå etern och glittrade i de svarta böljorna.

De öfriga passagerarne hade länge sedan försvunnit under däck, ty den lilla ångaren, som var af ungefär samma storlek som en af de större Mälare-ångbåtarne, rullade ej så obetydligt, och det var tid äfven för mig att gå till kojs för att kunna vara uppe kl. 4 på morgonen, då vi borde vara i Rönne. Jag begaf mig sålunda ner för trappan till salongen, men der slog mig till mötes en luft så tjock, att den med lätthet kunnat skäras i skifvor med en slö bordsknif.

På sofforna utmed väggarna lågo i tvenne etager öfver hvarandra herrpassagerare, omgjordade med en sorts maggördlar, som jag aldrig sett förr, med remmar och söljor fästa i väggen, för att hindra vederbörande att ramla i golfvet vid öfverhalningarne.

Vid hufvudgärden af hvar koj stod ett bleckkärl med ett rundt hål uti, och dessa hade så flitigt begagnats, att de blifvit öfverfulla, och på golfvet simmade i eländet stöflar och galoscher, väskor, löskragar och manschetter, en peruk och diverse persedlar som ej så noga kunna specificeras.

Från damesalongen bredvid hördes gälla nödrop när en brottsjö försökte slå in sidan på ångbåten.

På en soffa midt emot trappan låg min vän, den liflige, jovialiske frestaren, nu slö och slapp som en »nykterdansare», och utanför kanten af kojen, öfver honom, hängde ett blänkande klot och å framsidan af detta runda klot utsköto två andra hemska små blekblå klot, som orörliga med fasansfullt uttryck stirrade på mig, der jag stod i den öppnade dörren. — — —

Luften var så qväljande, synen i sin helhet så obehaglig och bankirens stirrande, orörliga ögon så hemska, att jag troligen äfven blifvit sjösjuk — om jag inte, så hastigt som skedde, kommit upp i friska luften på däck.

Och, skulle jag tro mina ögon — eller var det en synvilla — på en soffa satt min bekantskap från i går — »den skönne Juliane». — — —

Bekanta, som vi ju voro, hade det kunnat betraktas som den allra största oartighet att låtsas om ingenting och låta henne sitta ensam i mörkret, när vågorna fräste hvitskummande omkring ångbåten och blåsten hven i tackel och tåg.

För en sådan brist på takt kunde och ville jag, såsom artig, väluppfostrad kavaljer, naturligtvis icke utsätta mig.

Hon kunde ju dessutom vara rädd eller sjuk, och då var det min skyldighet att erbjuda stöd eller bistånd.

Med ett par steg var jag således vid hennes sida, frågande på min bästa danska: »Hvorledes har De det?»

— Aa tak, meget godt — svarade hon. — Jeg elsker Havet. Jeg har rejst mange Gange paa Dampskib med mine Forældre, lige siden jeg var ganske lille. Der nede i Damesalonen er det umuligt at opholde sig.

— Då sympatisera vi till alla delar — sade jag —, men inte kan ni sitta uppe på däck hela natten. Ni kan förkyla er, och då blifver er man, som ni naturligtvis måste hålla af, eftersom ni gift er med honom, otröstlig.

— Det var min Fader som vilde have, at jeg skulde gifte mig med Jeronimus; og han er rar imod mig og giver mig mange smukke Ting, og da jeg nu er gift med ham, saa vil jeg ikke for nogen Pris göre ham imod. Men jeg vilde saa gærne være her oppe saa længe som muligt, for her er saa skönt i Stjærnelyset og i den friske Luft.

— Ja! äfven jag kan omöjligt vara der nere — sade jag —, ty då skulle jag vara qväfd, eller ihjelskrämd af onda ögon, långt innan vi komme till Bornholm, och om ni således inte har något deremot, så kunna vi ju sitta här en stund tillsammans. Vill ni hellre vara ensam, så går jag öfver till andra sidan af däcket.

— Nej, De maa ikke gaa for min Skyld — svarade hon.

Jag hemtade min plaid och svepte den, trots några små protester, omkring henne, samt slog mig ner på samma soffa.

Men att få konversationen i gång var svårare än jag tänkt mig. Att börja på med simpel fadd kurtis kunde icke, trots farbror Peders uppmuntran, komma i fråga. För litteratur och konst märkte jag genast att hon var främmande, och om (circus-)»konster» och hennes familjeförhållanden ville jag naturligtvis icke tala.

Vi sutto således till en början temligen mycket tysta. Det hvilade också en storhet och högtidlighet öfver hela omgifningen, som icke lämpade sig för skämt, utan stämde tankarne till allvar. Vi, Juliane och jag, befunno oss midt ute på hafvet, såsom det föreföll alldeles ensamma ombord på den lilla ångaren, ty ingen af passagerarne eller besättningen syntes till; hvart man vände sig sågs endast himmel och vatten. Vågorna

rullade höga och mörka med hvitskummade kammar, och bröto sig våldsamt mot ångbåten, vinden susade i mollackorder i tacklingen, tusen sinom tusen stjernor tindrade och ett och annat »stjernfall» gled ljudlöst i den genomskinliga luften, lyste ett ögonblick och slocknade — — —

— Se! se! — ropade hon hastigt — den der store Stjærne, som falder ned i Havet. Hvis man önsker sig noget, naar en Stjærne falder, saa faar man det, plejede min Moder at sige. — Tror De, det er saaledes?

— Önskade ni något, Juliane? — frågade jag tillbaka.

— Ja!

— Vill ni tala om för mig, hvad ni önskade, så kan jag måhända säga om ni får er önskan uppfyld?

— De kan maaske gætte, hvad jeg gærne, ja helst vilde önske — svarade hon leende, men med ett egendomligt uttryck.

— Åh! jag förstår — svarade jag. — Och ni kan vara säker att storken kommer en gång med den gåfva ni säkert önskade; men bäst är otvifvelaktigt att han dröjer — tills vidare — stjernornas gåfva blifver då otvifvelaktigt så mycket kärare — — —

Hon svarade intet, men kastade på mig en half blick och vände derefter ögonen upp mot stjernhimmelen, liksom för att söka »gåfvan» deruppe; men plötsligt lutade hon ner hufvudet och började gråta förtvifladt — — —

Jag blef ytterst ängslig och visste icke hvad jag skulle taga mig till eller på hvad sätt jag skulle kunna lugna henne. Jag började tro, att jag obetänksamt yttrat något, som kunnat såra hennes finkänslighet, och sade:

— Förlåt mig, om jag på skämt sagt något, som kunnat göra er ledsen, Juliane. Jag ber er vara öfvertygad att detta icke varit eller kunnat vara min mening.

— Nej! nej! — svarade hon, sedan hon något hemtat sig. — *De* har ikke gjort mig bedrövet — De skal ikke bryde Dem om, at jeg blev saa oprört; men jeg kom til at tænke paa, hvor alene jeg staar i Verden, og hvor ulykkelig jeg er, efter

at min Moder gik bort fra mig; og hvor tomt og glædelöst mit Liv er — og altid skal blive. — Och åter strömmade tårarne och hon gret hejdlöst.

Med tanken på hvad farbror Peder nyss förut meddelat om hennes familjeförhållanden och det nedriga sätt, hvarpå hon blifvit såld och kommit i den hjertlöse skurken Chons klor, och hennes sorgliga framtid, fyldes mitt hjerta af det djupaste medlidande för den arma unga qvinnan, som satt här vid min sida, ensam i verlden, i den djupaste förtviflan, utan någon som kunde yttra ett enda ord till tröst, och jag tyckte nästan att något vått droppade äfven utför mina kinder, men det kunde ju vara stänk från vågorna.

Sedan hon något lugnat sig, sade jag:

— Ni kan inte förstå, Juliane, huru gerna jag skulle vilja säga något som kunde skänka er tröst och frid och göra er glad igen. Ni är ännu ung, ja nästan ett barn, älsklig och god. Tro mig, allt måste ju inom en ej aflägsen tid blifva annorlunda än det nu är, och jag är viss på att framtiden måhända snart nog skall skänka er en lycka större än ni nu kan ana. Ni skall alltid finna, att när sorgen är som störst, är glädjen nära. Hoppas på Gud, må han beskydda er, Juliane, och göra er lycklig! Jag önskar ingenting innerligare.

Hon svarade intet, blott såg på mig med sina stora, ännu tårfylda ögon, uti hvilka nu lyste en stråle af förhoppning, och fattade min hand, hvilken hon kramade med sina båda, och jag kände mig glad att hafva vunnit hennes förtroende. Nu hade jag ju fått rättighet att vara hennes vän och att yttra mig som sådan.

Vi sutto tysta en stund, ty jag ville inte störa hennes tankar, men slutligen sade hon:

— Naar jeg sidder alene om Aftenen, som jeg saa ofte gör ude paa vor Balkon, ser jeg helst op til de mange Stjærner, ti der bor, siger Far, min kære, kære Moder, som jeg elskede mer end alt i Verden. Men kan De sige mig — tillade hon — hvorledes en Menneskesjæl kan opholde sig paa de smaa Stjærner?

— Stjernorna äro stora verldar — svarade jag —, de allra flesta många gånger större än jorden, der vi fått vår tillfälliga bostad, fast de se så små ut derför att de sväfva så långt borta i den ändlösa rymden. De flesta vi se äro solar, hvar och en omgifven af sina planeter, med lefvande varelser, och dit flyttas våra själar efter döden på jorden, för att ingå i nya, mera formfulländade skepnader.

Hon såg på mig med förvånade ögon, men jag tänkte med glädje, att vi nu måhända kommit in på ett ämne, som måste intressera hvarje tänkande menniska och som genom sin höghet kunde frigöra hennes tankar från stundens små timliga bekymmer och leda dem till evighetens och odödlighetens ljusa rymder, och fortsatte:

— Efter vi nu inte hafva annat för oss här i ensamheten och omständigheterna äro gynsamma, så låt oss, Juliane, tillsammans göra en hastig utflygt upp bland stjernorna. Ni har måhända hört omtalas, hurusom Beatrice en gång följde Dante under hans drömfärder genom det himmelska paradiset. Vill ni göra mig sällskap på en sådan utflykt?

Ja, det ville hon »saa gærne» — och jag såg att glädjen åter strålade i hennes ögon.

— Då skola vi taga den store astronomen och djupt och sant religiöst skådande vetenskapsmannen Camille Flammarion till vägvisare, likasom Dante under sina besök uti »Inferno» och »Purgatorio» ledsagades af en af forntidens störste och visaste andar, Virgilius.

* * *

— Ni bör veta, Juliane, att bland alla de häpnadsväckande framsteg, den menskliga intelligensen gjort i lösandet af naturens och lifvets stora gåtor, finnas knappast några, som kunna mäta sig med den kännedom, som under de senast förflutna åren vunnits om de allra minsta, för det obeväpnade ögat osynliga djurformerna, mikrober, baciller m. fl., hvilka likväl spela en så ofantligt vigtig roll i naturens hushållning, och de största af alla skapelser, himlakropparne, som vi nu skola besöka.

— Är ni således färdig, Juliane, så begifva vi oss i tankarne af på en upptäcktsresa i himmelen. Men ni får inte hissna eller förfäras, huru svindlande färden än må blifva mot »lumina gloriæ» (härlighetens ljus) genom den nattsvarta, dödskalla etern, som fyller rymderna mellan de strålande stjernorna. Jag lofvar att återföra er välbehållen till jorden igen; och

»Veramente quant' io del regno santo
Nella mia mente potei far tesoro
Sarà ora materia del mio canto.» *

* * *

— Tag nu min hand, så flyga vi ut från jorden mot t. ex. stjernbilden Centauren, ty der finna vi den närmaste fixstjernan; men vi få inte fara så långsamt som t. ex. med största jernvägsfart, 100 kilometer i timmen, ty då skulle vi icke hinna den ifrågavarande stjernan alpha i Centauren på mindre tid än 300 millioner år, utan vi måste flyga med ljusets hastighet, som är 300,000 kilometer i sekunden, d. v. s. 150,000 gånger så hastigt som en kanonkulas fart, om vi skola hinna någonstans i verldsrymderna. Först efter $3^1/_2$ års sådan oafbruten färd med denna svindlande fart komma vi till den närmaste fixstjernan bortom vår sol. Men vi få inte stanna hos Centauren, huru intressant och inbjudande det kunde vara. Vi måste skynda vidare och tänka oss flygande under loppet af 10, 20, 100, 1,000 år med samma hastighet, förbi oräkneliga strålande solar, med sina planeter bebodda af lefvande väsenden af alla slag. Vi flyga vidare, vidare under ytterligare 1,000 år, rusa genom stjernhopar, skimrande nebulosor, som visa sig vara verldar under bildning, bort genom vintergatan, hvilkens hvita slöja upplöser sig i oräkneliga verldar. Vi fara ogeneradt midt igenom mötande kometer, vi bevittna uppflammandet och slocknandet

---

* »Allt hvad min själ af helga riket må
Ha samlat in af skatter evigt sköna,
Skall bli ett ämne för min sång också.»

Dante Allighieris Gudomliga komedi, »Paradiset», första sången, 10, 11, 12 verserna.

af solar, uppkomsten och undergången af planeter. I den svindlande farten förefaller det som om stjernor regnade omkring oss. Men ingen rast, framåt, alltjemt rakt framåt med oförminskad hastighet, under 10,000, 100,000, en million år. — Tror ni då, Juliane, att vi nått målet — »verldens ände»? Nej, alltjemt öppna sig nya, ändlösa rymder, oändligt visa sig samma himmelska skådespel.

— En ny million år — nya upptäckter, nya myriader stjernor, nya mysterier. Stjernor som stråla med ametistens, rubinens, smaragdens och safirens färger, stjernor som två och två troget följas åt, svängande omkring hvarandra i evig kretsgång, än båda lysande, än synbarligen slocknande och åter lysande igen, än den ena lysande (lefvande?) och den andra mörk (död?). Men dragna till hvarandra, följas de åt i lif och död, såsom de, hvilka sympatiskt älska hvarandra.

— William Herschel »sonderade» medelst sitt jetteteleskop »Vintergatan» och fann der 18 millioner solar, och rundt jorden har Laplace, Delambre och Francoer trott sig kunna räkna 75 millioner synliga stjernor af alla storlekar, andra astronomer hafva utsträckt antalet till 100 millioner; och bland annat har man observerat 10,000 dubbelstjernor.

— Men hvorledes kan disse Stjærner höre op at lyse og saa igen blive lysende? — afbröt hon.

— Det beror på att den ena under kretsgången, från jorden sedt, skymmer den andra, liksom jorden skymmer månen under månförmörkelser.

— Vi få emellertid icke stanna, Juliane, för sådana detaljer. Framåt, framåt! Men är det då intet slut, spörjer ni måhända, ingen afslutad horisont, ingen gräns som bjuder oss stanna och hvila. — Nej! ty om vi på detta sätt skulle flyga ut från jorden i hvilken riktning som helst, och fortsätta i evigheters evighet, så kunna vi säga oss icke hafva hunnit ett fjät framåt, vi befinna oss alltjemt och hvarest vi komma i centrum af verldsalltet, med ändlösa rymder åt alla sidor rundt omkring oss, fylda af bebodda verldar, som alla intaga sin en gång från

skapelsen bestämda plats och röra sig efter en gång för alla tider bestämda naturlagar.

— Hvar än vi befinna oss, är afståndet mellan himmel och jord, mellan det gudomliga och det menskliga detsamma.

— Och i hela denna gränslösa oändlighet, som icke kan uppfattas af våra sinnen, bor och lefver »*den store anden i naturen*», som skapat allt och som meddelar sitt lif åt allt, från den mikroskopiska cellen till de högsta, mest komplicerade och fullständigast utbildade varelserna och formerna i den organiska och oorganiska verlden.

— Hvilken praktfull panorama öppnar sig icke för oss i tanken när vi betrakta alla dessa solar, strålande i olika färger. Tänk er, Juliane, planeter upplysta af t. ex. två solar, deraf den ena lyser som en ofantlig glänsande rubin och den andra som en smaragd, och månar som magiskt reflektera och åt nattens dunkel förläna dessa glänsande färger. Föreställ er de färgblandningar och skiftningar som härigenom måste uppkomma. Tänk er himlen, luft och landskap, haf och sjöar upplysta så som man ser dem genom olika färgade glas — eller genom bengaliska eldar. En sådan belysning måste gifva anledning till helt andra djur- och växtformer än dem vi kunna fatta, och till egendomliga skådespel, som intet på jorden upprunnet begrepp skall förmå göra begripligt. Hvem vågar betvifla att de öfverjordiska elementer, med hvilka många af dessa aflägsna himlakroppar utrustats, och som i flera hänseenden ställa dem vida öfver naturvilkoren å vår jord, icke på ytan af dessa obekanta verldar utvecklat en storhet och en prakt i växtformerna och ofattliga lifstyper, om hvilka vi menniskor, som icke känna mer än en ringa punkt i universum, aldrig kunna bilda oss den aflägsnaste föreställning. Ty ingen, som tänkt sig in häruti, vågar väl tro att dessa hundradetals millioner verldar skulle skapats för intet annat ändamål än att, till jordmenniskornas ögonfägnad ofruktbara och obebodda kretsa omkring hvarandra i det gränslösa tomrummets öken.

— När man försöker tänka sig stjernornas storhet och prakt, mängd och olikhet, de oerhörda afstånd som skilja dem åt

samt de lefvande varelser som der måste hafva sitt hemvist, när man anstränger hela sin själs förmåga att se klart i denna omätlighet; när för oss, atomer, det oändliga börjar skymta fram, då böjer sig medvetandet och förnuftet i den djupaste vördnad inför den, som skapat allt detta, man gripes af bäfvan i själens djup, men äfven utaf underbara känslor af gränslös kärlek och tacksamhet mot Skaparen, som låtit en få utgöra en oförstörbar och odödlig del i denna hans verld, samt af en oändlig längtan till dessa högre, bättre verldar.

— Vid tanken på denna Guds verlds gränslösa oändlighet och härlighet och evighetens evighet måste vår lilla jord förefalla mindre än sandkornet mot öknen, än droppen mot hafvet, och vår egenkära och stolta mensklighets lif, med alla dess vansinniga politiska och religiösa strider, samt vårt eget vistande här på jorden som ett ögonblicks dröm. — —

Juliane hade med synbart intresse afhört mina himmelska friluftsmålningar, men teg då jag slutade.

Jag fortsatte derför:

— Om man nu betraktar universum i sin helhet, under naturlig förutsättning af himlakropparnes beboelighet för lefvande — efter de olika förhållandena — skapade varelser, så ligger den tanken nära till hands, att dessa verldar med sina invånare bilda en fortlöpande serie, ända ifrån sådana, der vilkoren för beboelighet äro de sämsta, till dem der naturen befinner sig på den högsta punkten af sin glans, sin prakt, sin rikedom och fullkomlighet. Och hvem vet, om icke menskligheten, kollektivt sedt, befinner sig i en oafbruten vandring och gradvis skeende förädling å dessa bebodda verldar, i alla grader af utvecklingens skala? Är det icke möjligt att Jesus med yttrandet »*I min Faders hus finnas många boningar*» menade dessa verldar, spridda i det oändliga?

— För att vara sann och tillfredsställande för tanken och uppfattningen, måste hvarje troslära grundas på och öfverensstämma med fakta i naturen och de lagar som Gud i begynnelsen stiftat. Och vetenskapen har på grund af dessa lagar kunnat bevisa

att den strängaste ordning herskar, ej endast inom verldsalltet, utan äfven i den intellektuela och fysiska verlden, att *allt* är underkastadt och styres genom samma naturlagar och att *allt* bildar en enhet. Och förnuftet drager häraf den slutsats, att om den materiela verlden är en enda harmonisk skapelse, så måste förhållandet vara enahanda med den lefvande, och himlakropparnes menskligheter sålunda tillsammans bilda en stigande serie af varelser »i de många olika boningarna», från de allra lägsta lifsformerna, knappast frigjorda från den första organiska substansen, »protoplasman», till de rikt utvecklade intelligenser, hvilka kunna skåda Gud i all hans härlighet och fatta den underbara fullkomligheten i hans skapelse. Med en sådan uppfattning finner mycket i verlden sin förklaring, och storheten, enheten samt harmonien i hela den gudomliga planen är härigenom bevisad.

— Sedt från denna synpunkt, i detta ljus, blifver äfven mycket i vår tillvaro förklaradt. Vi se den i ljusare dager, vi förstå bättre dess uppgift, och man lär sig bättre att fatta Gud i hans allmakt, att ödmjukt tillbedja honom i hela storheten af hans härlighet och glans, och att hysa den innerligaste tacksamhet mot honom för hans faderskärlek till sina barn.

— Orden till denna höga religiösa lära nedfalla hvarje klar natt, såsom nu, Juliane, från den stjernströdda himlen, och hvarje sund och oförvillad själ kan, om han vill, läsa och förstå denna himmelska, denna heliga skrift. — — —

— Men hvordan — frågade hon, då jag slutade — har De faaet lært Dem alt dette om Stjærnerne, som ser saa smaa ud og er saa langt borte?

— Man har visserligen ännu en ofullkomlig kännedom om stjernorna i detalj — svarade jag —, men vi äro på god väg att intränga i deras hemligheter, ty i vetenskapens och teknikens lexikon finnes numera icke ordet »omöjligt».

— Genom spektralanalysen, hvilken det skulle taga för lång tid att förklara för er, Juliane, känna vi redan sammansättningen af millioner mil aflägsna verldar, och genom fotografien

skola vi inom tio år vara i besittning af omfattande kartor öfver stjernhimmelen samt intränga i rymder, om hvilka man förut icke haft kännedom. I en liten del af stjernbilden Svanen, till exempel, har man redan, med fotografiens tillhjelp, afbildat 5,000 stjernor på en fläck, der man med de starkaste teleskop förut icke kunnat finna mer än 170 st.

Men icke nog härmed, genom förstoring på förstoring af, med fullkomligare instrument tagna, stjernfotografier böra vi med våra jordiska ögon kunna komma att skåda hvad som tilldrager sig, till en början åtminstone, på de närmaste planeterna, och göra bekantskap på afstånd med dess invånare, dess djur- och växtverld. Och slutligen torde vi genom elektriciteten, som fyller hela den omätliga rymden mellan solar och planeter, kunna erhålla ett kommunikationsmedel för tanken med våra medlefvande i andra verldar. — — —

Med tanken på de framsteg astronomien och fysiken gjort under det senast förflutna halfseklet, kan man knappast vara nog förhoppningsfull i fråga om vidgade kunskaper rörande himlakropparne.

Och då hvilka upptäckter! Sublima såsom universum, underbara såsom det invecklade och för oss nu obegripliga i det helas rörelser, mysteriösa såsom den makt som reglerar det hela! Och hvilka triumfer för det menskliga snillet, hvilket från sin ståndpunkt å denna lilla jord — en liten punkt i den oändliga skapelsen — kan skåda ut i verldsalltet, formulera dess lagar, rekonstruera det förflutna, förutse det tillkommande och oförskräckt söka intränga i de omvexlande problemerna af atomer och himlakroppar, grundämne och kraft, tid och rymd, oändlighet och evighet.

Hvad säger ni, Juliane, om dessa framtidsvisioner?

Hon svarade intet, utan bara såg på mig med vidöppna ögon, som om hon sett en syn, som på samma gång tjusade och slog henne med häpnad.

— Astronomien tyckes intressera er, Juliane — sade jag. — Vill ni att vi dröja ännu en stund bland stjernorna deruppe?

— Ja! — svarade hon tankfull, men det föreföll som om hennes medvetande varit långt borta.

— Ser ni den der stora glimrande stjernan? Det är en sol som kallas Arcturus, hvilken under de tre sista åren genom doktor Elkin, astronom vid Yale-universitetet i Amerika, blifvit noggrant observerad och uppmätt. Genom denna fixstjerna kan ni få något begrepp om himlakropparnes storlek och om huru liten och obetydlig vår jord är. Denna sol, som säkerligen omgifves af en hel skara planeter och ser så liten ut för våra ögon, är icke mindre än bortåt elfva (11) millioner svenska mil i diameter, eller icke mycket mindre än jordens afstånd från solen, som är cirka 13 millioner mil; och som vår sols diameter är 124,000 mil, så är solen Arcturus 550,000 gånger större än solen i vårt solsystem.

— Man häpnar vid försök att tänka sig de storartade och egendomliga natur- och lifsförhållanden som måste råda på de planeter som röra sig omkring en så kolossal sol som Arcturus. Vid sidan af en så majestätisk himlakropp försvinner vår sol, huru stor och öfverväldigande hon må vara för våra ögon uti *vårt* system, till en obetydlig stjerna.

Om Arcturus vore ett ihåligt klot, och vår jord befunne sig i midten deraf, så skulle månen ogeneradt kunna svänga omkring jorden inuti Arcturus, och ändå ett svängrum af omkring 5 millioner mil finnas utanför månens utsida till Arcturus skal.

— Men är Arcturus en jätte bland stjernor, så är han också bra långt borta, och detta är väl för oss, eftersom han nalkas vårt solsystem med en fart af cirka 60 mil i sekunden. Ty om han komme i närheten af jorden, skulle han, genom sin ofantliga massa, inom mindre tid än en tanke, draga till sig hela vårt solsystem, krossa i atomer, smälta och förflygtiga i gasform solen, jorden och de andra planeterna, hvarigenom antagligen en nebulosa skulle bildas, fyllande ofantliga rymder.

— Faran är emellertid icke så stor, ty Arcturus är så långt borta från oss, eller i rundt tal icke mindre än 170 billioner svenska mil, att han med sin ofantliga hastighet af 60 mil i

sekunden ändå skulle behöfva bortåt 100,000 år innan han kunde hinna till vårt solsystem, men dessförinnan har vår sol, hvilken jemte sina satelliter antagligen svänger omkring någon annan central sol, hunnit på ofarligt afstånd från Arcturi bana genom verldsrymderna.

— Och hvad oss menniskor beträffar, hafva otaliga generationer då länge sedan skuddat det jordiska stoftet af sina fötter och flyttat till andra, ljusare, ljufligare och bättre verldar.

— De tror da ikke — inföll hon nu — paa onde Magter og paa at stygge Mennesker efter Döden kommer til et Sted, hvor de i al Evighed skal lide Straf for sine Synder.

— Nej — svarade jag —, ty vi hafva ju, som jag nyss visat er, Juliane, endast himlaboningar *der Gud allena lefver och herskar* åt alla håll rundt omkring vårt lilla jordklot, så långt, ja vida längre än tanken kan nå, och behöfva således icke frukta några andra onda makter, än dem vi sjelfva framkalla genom onda gerningar. Och är det väl tänkbart att Gud, som är sjelfva barmhertigheten och rättfärdigheten, skulle pålägga den svaga men odödliga menniskan ändlösa straff och plågor för fel, begångna under den korta vistelsen här på jorden, utan hopp om möjlighet af försoning i all evighet? Föreställningen om ett helvete med eviga qval är efter min uppfattning den ohyggligaste af all vidskepelse från en rå och barbarisk tid, och tron derpå ovärdig sant religiöst tänkande menniskor.

— De er saaledes sikker paa, at jeg en Gang skal finde min elskede Moder igen?

— Ja, alldeles säkert kan ni, Juliane, hoppas på detta. Er moder var ju ädel och god, och ni, Juliane, som är så ren och oskuldsfull, får otvifvelaktigt möta henne och lefva tillsammans med henne i en annan, fridfullare och ljufligare verld.

— Min Mand Jeronimus tror — anmärkte hon — at naar et Menneske dör, saa er alt forbi. Det er, siger han, som naar et Lys slukkes, men jeg tror hellere paa, hvad De siger. De har gjort mig meget lykkelig!

Åter satt hon tyst och allvarsam en stund, med tankfullt nedlutadt hufvud, men reste det snart upp och sade:

— Jeg vilde gærne fortælle Dem noget — men De maa ikke le — och hon såg frågande på mig.

— Kort efter at min Moder var död, blev jeg meget syg af Sorg og laa tilsist Nat og Dag slumrende ligesom i en Dvale, men med fuld Bevidsthed. Jeg fölte ingen Smærte og næppe noget Legemligt. Der var saadan en Stilhed, Fred og Ro, at jeg aldrig i mit Liv har fölt noget saadant. Næsten hele Tiden laa jeg med lukkede Öjne, men hörte og saa alligevel alt saa klart, og det forefaldt mig, som om min Sjæl befandt sig i et Hav af Lys, stærkere og renere end Solens Skin. Undertiden forekom det mig, som om jeg, jeg véd ikke paa hvad Maade, befandt mig i sælsomme Egne og omgikkes med Væsener, som jeg aldrig havde set för. En Nat — Doktoren havde været oppe sent paa Aftenen, og jeg saa min Fader holde Lommetörklædet for Öjnene, da Doktoren talte med ham og gik — laa jeg paa denne Maade tænkende, som næsten altid, paa min Moder og önskende saa inderligt at kunne træffe sammen med hende.

De maa vide, at jeg altid, medens min Moder levede, havde en ubeskrivelig Fölelse naar hun kom i min Nærhed, og jeg fölte altid paa lang Afstand, naar hun nærmede sig. Saa hun paa mig med sine dybe, altid milde Öjne, saa var det som en Flod af Lys og Varme og Glæde strömmede igennem mig, og kyssede hun mig, saa gik der en Gysning gennem hele mit Legeme. — — —

Medens jeg den omtalte Nat laa med lukkede Öjne, havde jeg samme Fölelse, som naar min Moder nærmede sig, medens hun levede. Jeg aabnede Öjnene, og da saa jeg min Moder staa ved min Side, og ved Siden af Hende en Engel i hvid Dragt; denne var helt gennemsigtig, saa jeg kunde se midt igennem den.

Jeg vilde rejse mig op, men sank tilbage — jeg var saa mat. Min Moder var bleg men straalende skön — Hendes Öjne skinnede som to klare Stjærner. — Hun böjede sig ned, som om hun vilde kysse mig; men da sagde Englen til Hende: »Du maa

ikke kysse Juliane paa Munden, ti da flyver Sjælen, som svæver paa hendes Læber, bort med Kysset. Kys hende paa Panden!» Og min Moder kyssede mig paa Panden. — Da blev det saa lyst der inde, men saa smeltede Lyset sammen lige som til en stor Stjærne, og den gik ud gennem Panden, hvor jeg endnu fölte Kysset, og hævede sig langsomt op. Jeg skulde række Armene op for at holde Stjærnen tilbage — men Armen faldt ned — og jeg begyndte at græde.

— »Du maa ikke græde — sagde Englen — ti Stjærnen skal ikke forsvinde. Den skal fra nu af stadig ledsage dig, medens du vandrer paa Jorden, lige som Bethlehems Stjærne en Gang ledede de tre Vise Mænd til Frelseren. Og dersom du altid lader dig lede af din Moders Stjærne, skal du blive lykkelig paa Jorden og salig i Himlen.» — Med Öjnene fulgte jeg Stjærnen, som skinnede med saadan en Klarhed og Glans, at alt blev som gennemsigtigt. Men da jeg atter vendte Öjnene til min Moder, var hun og Englen forsvundne. Jeg græd, ti jeg önskede saa inderligt, at min Moder havde faaet Lov til at tage min Sjæl, og at jeg havde maattet fölge med hende og Englen. Efter den Nat blev jeg imidlertid bedre. Doktoren sagde om Morgenen: 'Hun har lykkeligt gennemgaaet en Krise' — — og min Fader var saa glad. Min Moders Stjærne har siden den Nat stadig ledsaget mig. Undertiden, naar jeg er god og rar, skinner den saa klart, men naar jeg er utaalmodig og stygg, blot ganske mat. Derfor pröver jeg paa altid at være rar.

— Kan De ikke se Stjærnen? — frågade hon derefter — der er den — och hon pekade rakt öfver sig. — Nej se, den skinner klarere i Dag end nogensinde för. Ser De den ikke?

— Nej — svarade jag. — Jag är icke så lycklig, Juliane, att kunna se er moders stjerna; men tro på den och gläd er deråt! Dess nuvarande klara sken bebådar måhända snar uppfyllelse af första delen af engelns förutsägelse — »*lycka på jorden*». — — —

— De tror vist ikke rigtigt paa min Stjærne — sade hon nedstämd —, men jeg forsikrer Dem, at jeg den Nat var ved lige fuld Bevidsthed som i dette Öjeblik, og at jeg saa min

Moder og Englen med disse mine Öjne og följte Hendes Læber paa min Pande, da hun kyssede mig. Jeg ser jo Stjærnen der oppe over mig; den er ikke saa langt borte som de andre.

— Förstå mig rätt, Juliane — svarade jag. — Jag har icke ett ögonblick betviflat er syn. Jag har ju sjelf allt emellanåt liknande hallucinationer och förnimmelser i halfslumrande tillstånd, och jag tror fullt och fast på ett samband mellan lefvande och aflidne, likasom mellan lefvande sins emellan som sympatisera med och älska hvarandra, äfven om de äro vidt åtskilda.

»Fast vänner skiljas, fast de ej få vandra
På samma stig, till samma fosterland,
Dock mellan själar, som förstå hvarandra,
Det gifs ett oupplösligt syskonband!»

— De tror altsaa sikkert, at min Moder var hos mig, da jeg var syg? — sade hon glad.

— Ja visst — svarade jag. — Genom den innerliga sympati och den rena kärlek som rådt mellan er, Juliane, och eder mor, har ett oupplösligt andligt samband er emellan uppkommit, som fortlefver fast hon gått till en annan verld, och man kan ju lätt tänka sig, att, då er moder förnam er innerliga önskan att sammanträffa med henne, så skyndade hon, det vill säga hennes ande, till er sjukbädd. För anden och tanken finnas inga afstånd — vi kunna ju inom ett ögonblick med tankarne besöka våra vänner på motsatta sidan om jorden, fastän de icke under vanliga förhållanden kunna med sina jordiska sinnen märka vår närvaro. Och i det tillstånd mellan lif och död, hvaruti ni, Juliane, vid tillfället befann er, var det ju tänkbart, att ni med er halft frigjorda själs ögon kunde se henne och äfven förnimma engelns ord, hvilket allt säkert varit oförnimbart för någon annan än den, hvilken, som ni, befann sig till hälften i en annan verld.

— Jeg har — sade hon — været saa glad over det Möde med min Moder efter hendes Död og over Stjærnen, som hun sendte mig — ti jeg ser jo deraf, at Jeronimus har Uret — og

jeg fölte mig som et andet Menneske. Jeg blev derfor saa bedrövet, da jeg trode, De tvivlede paa min Fortælling.

— Men — fortsatte hon, efter att några minuter hafva suttit tankfull — hvorledes kan man forklare den Antipati, man uvilkaarligt og mod sin Vilje föler for nogle Mennesker, og som man ikke kan overvinde, om man ogsaa nok saa meget pröver derpaa, og den inderlige Sympati for andre, af hvilke man ved förste Möde öjeblikkeligt og uimodstaaeligt föler sig tiltrukken.

— Detta är en riktig så kallad kuggfråga — svarade jag leende — och dertill en af de allra mest svårlösta psykofysiska frågor, som ni sätter på mig, Juliane, och den är inte så lätt besvarad, men jag vill försöka så godt jag förstår. Det är bekant, huru stor roll elektriciteten (hvilken, utbredd öfverallt och allestädes som ett osynligt fluidum, äfven ingår i »etern» som fyller tomrummet mellan himlakropparne) spelar i verlden. Man känner emellertid ännu icke naturen af detta underbara ämne, hvilket till och med ansetts utgöra lifselementet i verlden. Endast en del af dess verkningar begagnas för elektrisk belysning, till kraftöfverföring, till telegrafering och telefonering m. m., m. m., och hypnotismen är otvifvelaktigt elektromagnetism, likasom många andra af dess ännu outredda underbara företeelser här i verlden. Nu vet man, att nervsystemet i lefvande kroppar, hvilket sammanknippas i tankens bostad — hjernan —, är ytterst känsligt för elektro-magnetism, och den tanken ligger derför nära, att denna animala elektro-magnetism kunde vara af olika natur hos olika individer (negativ eller positiv) och sålunda kunna verka tilldragande mellan somliga och frånstötande mellan andra. Har ni ej märkt, huru tvenne väsen som sympatisera kunna förstå hvarandra med ögonen utan att ens hviskande utbyta tankar? Och har ni, Juliane, icke förnummit hurusom, vid en handtryckning, då polerna af den elektricitet som löper genom våra nervers ledningstrådar sammanbindas, tvenne beslägtade hjertan känna sig liksom förenade till ett och klappa i bättre samtakt?

— Läpparne äro ännu finare och känsligare elektroforer. Medelst ögonen kan man hypnotisera hvarandra, och ett par

djupa, strålande qvinnoögon kunna i mannens själ tända snillets slumrande gnista, konstens heliga flamma, entusiasmera till allt ädelt och stort, ja, göra hans namn odödligt på jorden; men äfven neddraga honom till en förfelad existens — en — sjelfmördare.

— Ni, Juliane, och jag — fortsatte jag — måste af naturen vara begåfvade med sympatisk elektro-magnetism, ty i första ögonblicket gjorde ni på mig det angenämaste intryck, och detta berodde icke ensamt på er yttre förtjusande personlighet, utan på något, som icke på annat sätt kan förklaras.

— Samme Indtryk gjorde De paa mig — svarade hon okonstladt och behagligt. — Det forekom mig, som om vi længe havde kendt hinanden, og at jeg derfor burde sige Dem alt, hvad jeg tænkte, og da De förste Gang, da De præsenterede Dem, trykkede min Haand, rödmede jeg sikkerlig, for jeg fölte noget underligt i Hjærtet, og Blodet steg mig til Hovedet — — — och hon såg på mig lugnt och förtroendefullt.

— Samma oförklarliga förnimmelse strömmade äfven som en flod af ljus och värme genom mig, då jag först kom i er närhet, Juliane, och under det att vi varit tillsammans, och ni sett på mig med vänliga ögon, har jag känt mig så glad och lätt som fågeln i luften och fri från den nervösa oro, som annars ofta såsom en mara trycker mitt bröst. Det är den sympatiska elektricitet som utstrålar från edra ögon, hvilken hypnotiserat mig och ingifvit mig tankar, hvilka jag knappast skulle kunnat uttala, såsom skett, till någon annan än till er, Juliane.

Medan vi varit på däck, hade fullmånen stigit upp på fästet och belyste himmel, luft och haf och Juliane med ett mystiskt underbart sken. Vinden hade mojnat, men vågorna brusade och klingade i underbara harmonier. Det var rent af förtrollande att under sådana omständigheter sitta vid sidan af det unga, tjusande qvinnobarnet och, som en äldre broder, införa henne i öfverjordiska ängder och åskådningar, som synbarligen förut voro henne fullkomligt främmande.

Efter ofvan anförda ömsesidiga förklaring hade jag tagit och varmt tryckt hennes hand, och då »polerna af den elek-

tricitet som löpte genom våra nervers ledningstrådar dervid sammanbundos», funno vi tydligen — det såg jag på henne — vår elektricitet vara sympatisk, och att vi blifvit de bästa vänner — vänner för lifvet. —

— Men hvor har De kunnet lære Dem alt det, De her har fortalt mig, og hvordan har De skaffet Dem Kendskab om Livet efter Döden?

— Jag har lärt det af mitt eget medvetande och det förnuft, Gud skänkt mig, liksom andra menniskor, till begagnande — svarade jag. — Verlden kan icke hafva uppkommit och ordnats så som allt är ordnadt, i den största skönhet och harmoni, af sig sjelf, utan det måste »från begynnelsen» hafva funnits ett väsen, som vi icke kunna fatta, hvilket skapat allt, ingjutit sitt lif i allt och från början anordnat allt så, att det efterhand skulle utvecklas till allt större fullkomlighet. Öfvertygelsen att det måste finnas en allsmäktig Gud och förhoppningen om ett evigt lif bo i djupet af hvarje förnuftigt tänkande menniskas medvetande.

— Ingenting i verlden är förstörbart eller möjligt att förinta; ty om detta vore förhållandet, skulle jemvigten i universum, som är grundad på tyngdlagarne, upphäfvas, och allt förr eller senare störta samman.

— De organiska skapelserna födas, uppfylla sin bestämmelse och dö — och förvandlas derefter till gaser och andra oorganiska ämnen, som erfordras till nyfödda menniskors, djurs och växters näring och utveckling — allt i ständig kretsgång. Vi äro sammansatta af våra fäders stoft, och våra efterkommande skola vara det af vårt. — — —

— Men anden — själen — måste vara evigt lefvande. Ty, är den materiela verlden oförstörbar, så måste väl den andliga, med Gudomen närmast beslägtade, som gifver lif åt den materiela, så mycket mindre kunna förintas eller »släckas såsom lågan på ett ljus». Huru och i hvilken eller hvilka former det andliga lifvet efter den lekamliga döden kommer att fortsättas, samt huru belöningar och straff komma att utfalla, kunna vi naturligtvis blott gissningsvis tänka oss, ty om »det tillkommande» vet ingen utan Herren allena.

Då detta okända, »förborgade», emellertid måste på det djupaste beröra hvarje tänkande menniska, hafva mångfaldiga olika gissningar och läror härom blifvit framstälda, hvaraf en af de allra äldsta man känner är af stort intresse såsom öfverensstämmande med Jesu uttalanden och i hufvudsak med den kristna läran äfvensom med de vetenskapliga åsigter i fråga om himlakropparnes beboelighet, som jag förut nämnt för er, Juliane. Skulle det roa er att höra något om denna ursprungliga religionslära, Juliane?

Hon böjde på hufvudet, till tecken af bifall.

För tusentals år sedan, långt före den historiska tidens gryning, lefde uti Central-Asien ett folk som kallades arier, från hvilket, genom folkvandringen, kelter, anglosaxer, skandinaver m. fl. härstamma.

Detta urgamla folk hade i sitt språk ett uttryck för det enda högsta väsen som de dyrkade — »Dyauspitar», hvilket betyder »Fadern i himmelen».

Detta uttryck innebär, att dessa arier redan för tusentals år tillbaka lärt sig skåda upp mot den stjernströdda himmelen och med varm och innerlig förtröstan tillbedja och dyrka den samme, till hvilken Kristus bad: »Fader vår som är i himmelen». Denna ariernas ursprungliga religionslära öfvergick visserligen sedermera efterhand, såsom de flesta religioner, genom menniskofunder till dyrkan af ett flertal gudar, till ritualism och teologisk dogmatik; men uti det inre af Tibets ödsliga bergdalar fortlefver ännu, bland afkomlingar af de gamle arierna, traditionelt denna ariska lära, hvilken af män, som under generationer efter generationer uteslutande egnat hela sitt lif och alla sina tankar åt religiösa betraktelser, utbildats till en syllogistik (slutledningslära), som bland annat förutsätter såsom vilkor för vinnande af förening med Gudomen, evig salighet och frid:

Kärlek och undergifvenhet för det högsta väsendet — en osinlig, för menskliga ögon osynlig Gud, som skapat allt och evigt fortlefver i sin skapelse;

Underordnandet af det jordiska under det himmelska;

Rättskaffenshet och noggrant uppfyllande af ens plikter;

Kärlek till likar och djuren, samt

Ett rent hjerta och dygdig vandel.

Och som läror:

Att fullkomnandet, eller öfvergången till Gudomen, icke sker genom endast ett uppvaknande från dödssömnen, utan successive, under talrika pånyttfödelser eller så kallade reinkarnationer, i olika verldar, samt

Att, i enlighet med »följdernas lag» (hvad du sår skall du ock uppskära), allt hvad menniskan gör under en sådan inkarnation, medför sin belöning eller sitt straff i en följande; hvarigenom man kommer till den slutledning, att en god menniskas själ under dessa upprepade pånyttfödelser långsammare eller hastigare, allt efter som hennes fria verksamhet derunder varit mer eller mindre förädlande, kan i allt mera lyckligt lottade himlaboningar och i allt härligare skepnader fortskrida emot fullkomligandet och den slutliga föreningen med Gudomen, samt äfven den botfärdige syndaren, å lägre stående himlakroppar, afvakta nya lekamliggörelser, som, väl använda, kunna förr eller senare bereda äfven honom inträde i ett bättre lif.

Döden skulle efter denna åskådning vara icke en grym mordengel, utsänd af en vredgad Gud för att, utan hopp om förskoning, obarmhertigt i helvetets eld nerslunga den syndiga menniskan liksom de millioners millioner menniskor som icke hafva kännedom om de kristna nådemedlen, utan en vårflägt på hvars vingar alla goda och botfärdiga menniskors andar, utan afseende på religionstro, finge, då de lemnade sitt jordiska omhölje, sväfva upp till förädling i bättre och ljufligare land, att iklädas skönare och fullkomligare gestalter, med ett ord sagdt till metamorfoser, allt mera härliga, ehuru för oss ofattbara, men hvarom vi redan här tillåtits få en bildlig aning genom fjärilen, då han afkastar puppan för att i skimrande färgprakt bada i solljus, berusas af kärlek och blommornas doft. — —

Som ni, Juliane, torde hafva funnit, öfverensstämmer denna urgamla verldsåskådning förvånande med Kristi rena, oförfalskade lära, sådan den af honom förkunnades. Ty man återfinner deruti icke allenast tron på en Gud och ett lif efter detta,

utan uti läran om »inkarnationerna» Jesu yttrande om de *»många boningarne i hans faders hus»*, och slutligen den kristna religionens förnämsta gyllene regel — *»kärleken till Gud framför allt och kärleken till likar och äfven till djuren»*.

Men icke nog härmed. Denna verldsåskådning öfverensstämmer tillika med de nyaste vetenskapliga åsigterna om himlakropparnes beboelighet, som jag nyss anfört, och med den uppfattning om det genomförda system, den enhet, den harmoni i universum, som det menskliga förnuftet säger måste finnas icke allenast i den materiela, utan äfven i den andliga verlden, om icke allt skall anses från början hafva tillkommit af en slump.

Mig synes, som om det låge en onämnbar sällhet i tanken och i förhoppningen, att vi, i enlighet med denna uppfattning af tillvarelserna, under närmandet mot »Empyréen» — det himmelska paradiset — evigt skola lefva i Guds omätliga verld, att dess hemligheter — lifvets och dödens gåtor — mer och mer skola varda för oss afslöjade och lösta, att våra ögon och sinnen skola skåda och njuta af allt skönare och härligare skapelser, att vi skola, om vi vilja, fortgå i en aldrig upphörande förädling, i allt mera förklarade gestalter till en icke anad salighet, å vistelseorter, der allt är kärlek och dygd, och hvarest vi en gång skola återfinna alla de kära som vi mött och lärt känna och älska under färderna till detta förlofvade land.

För min enskilda del tror jag, att vi kunna lefva och dö lyckliga i denna ljusa, glada och förhoppningsfulla föreställning om lifvet efter döden.

När jag tystnat, satt hon en stund och såg allvarligt tankfull ut åt hafvet, men reste upp hufvudet och sade:

— Jeg kan ikke sige Dem, hvor inderlig taknemlig jeg er Dem, fordi De har introduceret mig i disse nye, for mig ubekendte Verdener og Tanker, om hvilke jeg för ikke har havt nogen Anelse. Men De har nu tillige indgydt mig en uudsigelig Længsel efter disse skönne, herlige Lande, som De saa lokkende beskrev.

— Denna onämnbara längtan är af Gud nedlagd i djupet af hvarje menniskohjerta för att leda tankarne upp mot högre ting än jordelifvets små bestyr. Ni, Juliane, har nog sjelf erfarit denna känsla förut, men då säkert såsom en obestämd ängslan, som gjort er nedstämd och betryckt. Nu, sedan ni fått ett mål för er längtan, skall den, som jag hoppas, i stället göra er lycklig i tanken på hvad som sannolikt väntar er i andra härligare och fullkomligare verldar, efter lifvet här på jorden.

— Jeg skal aldrig glemme denne mindesrige, stjærnelyse Nat paa det aabne Hav — utropade hon entusiastiskt. — Men De maa sige mig Navnet paa de Stjærner, jeg kan se fra min Balkon i Köbenhavn, saa at jeg ved Hjemkomsten, naar jeg betragter dem i Ensomheden, kan tænke paa Dem og paa hvad De har sagt. Kender De Navnene paa alle Stjærner?

— Nej, det gör ingen på jorden — svarade jag leende —, men jag kan visa er några, som ni lätt kan återfinna. Den lilla, klart lysande stjernan der uppe är Polstjernan, och den är så långt borta, att dess ljus behöfver 40 år för att hinna jorden, eller, hvad som är det samma, om denna stjerna nu slocknade, så skulle man här se dess sken ännu under loppet af 40 år. Den der ovanligt starkt lysande stora stjernan är Jupiter; der ser ni Venus, båda två planeter och kamrater i vårt solsystem. Der uppe är Vega och der Capella, der är Karlavagnen med sina sju stjernor, hvilka redan omnämnas i Jobs bok. »Der flammar Sirius, der Orion, der plaskar Svanen i eterns bad», och der borta längre mot norr reser sig Lilla Björn lekfullt på bakfötterna och nickar åt er med hufvudet.

— Lille Björn — utropade hon. — Jeg kan ikke se nogen lille Björn, som nikker til mig oppe fra Himlen — men De har vel set den lille Björn i Circus Busch? Er den ikke söd og klog, naar den rider paa sin Pony? Jeg har ofte leget med den lille Björn i Cirkus — den er ikke det mindste farlig — og jeg har givet den Sukker og Tvebakker og lært den kysse paa Haanden og slikke mig paa Munden.

Om alla de vördnadsvärda femtusen-åriga sujetterna i den heliga Zodiaken — Aries (Väduren), Taurus (Oxen), Gemini (Tvillingarne), Cancer (Kräftan), Leo (Lejonet), Virgo (Jungfrun), Libra (Vågen), Scorpius (Skorpionen), Sagittarius (Skytten), Capricornus (Stenbocken), Aquarius (Vattumannen) och Pisces (Fiskarne) — på en gång »fallit från himlen pladask» och derefter befunnits sittande i månskenet i ring på däcket af vår ångbåt, görande »stora frimurare-tecknet» åt mig, hade jag knappast blifvit mera förbluffad eller kommit mera hufvudstupa från våra höga poetiska himmelsfärder ner till jorden och den prosaiska verkligheten igen, än jag kom, då *hon,* som nyss varit min ledsagarinna genom verldsrymderna, likasom Folko Portinaris sköna dotter en gång ledsagade Dante genom det himmelska paradiset — då *hon* — »*min* Beatrice» — framförde på scenen den lille björnungen från Cirkus Busch, guppande på ryggen af en fölunge och kyssande hand för sockerbitar och skorpor. — — —

Jag var nog elak att känna mig lite förargad på min förtjusande väninna, men hon märkte det lyckligtvis inte, och efteråt ångrade jag bittert min elakhet.

— Vil De ikke vise mig, hvor den lille Björn sidder paa Himlen?

Jag pekade hastigt och vårdslöst uppåt — någonstans.

— Nej, jeg kan ikke se den — sade hon ifrigt. — De maa tage min Haand og pege paa den.

Ännu fanns qvar en smula af förargelsen, men jag tog, enligt önskan, hennes lilla hand i min — den var utan handske, mjuk, varm och fin — och förde den uppåt mot Lilla Björns stjernbild; — men då träffade i detsamma en brottsjö ångbåten, som gjorde en öfverhalning, så att den lilla tassen kom i beröring med mina läppar, och jag är inte rätt säker, om icke Juliane trodde, att jag kysste den.

Sjelf var jag alldeles säker på den saken, ty jag tyckte, att jag borde hämnas — och hon var ju dessutom, i sin barnsliga naivitet, alldeles bedårande.

— Om Forladelse, Juliane!

— Aa, det gjorde ikke noget!

Vi skulle derefter, för bättre minnes skull, ännu en gång peka på lilla björn, på samma sätt; men åter kom en våg, och åter gjorde den spjufvern Heimdal om samma manöver — med samma påföljd.

— Ber tusen gånger!

— Jeg sagde jo, det ikke gjorde noget. Den lille Björneunge kyssede mig jo hver Dag paa Haanden, naar jeg gav den Sukker — sade hon med »henrivende» min och uttryck, och jag föll andra gången inom loppet af fem minuter från illusion till verklighet samt var nog lågsinnad att om igen blifva »stött» på barnungen, som inte menade något ondt.

Utan att närmare tänka på följderna yttrade jag, halft småförargad, halft på skämt:

— För att riktigt leka väl dresserad liten snäll björn, borde jag väl äfven öfva mig uti att — »slikke paa Munden»?

— Hvis De vil, saa — svarade hon lugnt och vänligt och vände sig mot mig.

Jag blef i ordets egentliga mening slagen till jorden, och all fnurrighet försvann i ett ögonblick. I detta svar och i hennes ögon låg en sådan oändlighet af barnslig, oskyldig naivitet, att jag aldrig kunnat tänka mig något dylikt och i sanning aldrig förut haft erfarenhet derom.

Att helt à propos stjäla en kyss af en ung vacker flicka, utan vidare öfverläggning, då ungdomsblodet sjuder varmt och ögonen blixtra, är ju något som låter tänka sig, och som jag förmodar äfven allt emellanåt praktiseras, då »tillfället gör tjufven»; och något liknande hade ju händt, i flykten, för en kort stund sedan, då den lilla, mjuka, fina handen, genom vågornas lekfullhet, händelsevis kom att snudda förbi mina läppar. Men att så der, à la dresserad björnvalp, helt lugnt och känslolöst kyssa henne, föreföll mig rent af omöjligt — ja — alldeles omöjligt. Jag var fullkomligt stukad och visste ingen lefvande råd hvad jag skulle taga mig till. Det kändes i hjertat som om jag tillåtit mig skämta med en Guds engel om jordiska ting. Jag befann mig verkligen i den allra största förlägenhet öfver

den situation, hvaruti mitt oöfverlagda yttrande bringat mig, och skulle helst velat »göra mig osynlig», om det varit möjligt.

Bedårande var hon emellertid i glansen af den högsta ungdomliga fägring. Hennes stora, djupa ögon hvilade på mig i det mystiska månskenet med barnets lugna förtroende, blandadt med ungmöns elektro-magnetiska strålglans, och då ett soligt leende öfver min synbara förlägenhet spred sig öfver hennes anlete, tittade de små amorinerna fram ur kindgroparne och vinkade: — kom! — kom! — — —

Men samvetet, som blandar sig i allt, hviskade: »Tout-beau»! min gosse.

Ja, men — hviskade jag tillbaka — hon blir kanske ledsen, och i det hela taget är en kyss ju en verldslig sak, som inte kan åstadkomma någon skada. — Det skulle just vara roligt höra, hvad det ärade samvetet tror, att Dante gjort, om t. ex. *hans* Beatrice efter återkomsten från Paradiset till jorden velat med en oskyldig systerlig kyss betyga sin tacksamhet för allt det härliga han låtit henne skåda. För min del är jag nästan säker på, att Dante glömt »Paradiso in cielo» för en kort sekund uti »Paradiso del mondo». — — —

Alla dessa mångskiftande tankar flögo genom mitt hufvud på mindre än en sekund. »Anden» var, som synes, »villig», men »köttet» började blifva allt svagare, ja, så »rysligt» svagt, att — då — just i det mest kritiska momentet, när det gällde att bestämma hvilket som var bäst, att se dum ut eller begå en dumhet, — jag händelsevis kom att kasta ögonen åt dörren för trappan som ledde ned till herrsalongen. Denna dörr, som jag visste mig hafva stängt, när jag gick upp på däck, stod nu på glänt, och jag tyckte mig se samma grufliga ögon som stirrat på mig från kojen der nere. Isad af förskräckelse, som om jag sett ett spöke, släppte jag hennes hand, som jag fattat, och reste mig ofrivilligt hastigt upp, men sjönk tillbaka mot soffan.

— Hvorledes har De det? — ropade Juliane och reste sig upp. — De blev saa bleg — De ryster — aa Gud, er De syg?

— Förlåt mig, Juliane, att jag oroade er. Det är ingenting. — Jag tyckte mig se en ond ande, ett spöke. — Men

ni, Juliane, måste nu gå ner, klockan är två, ni behöfver hvila. Gud beskydde er! God natt!

— Godnat, og endnu en Gang Tak! — svarade hon långsamt, räckte mig handen och gick, men vände sig om och såg på mig med en min så sorgsen, att jag höll på att fortsätta, der det kritiska momentet hade slutat; men tanken på »spöket» höll mig lyckligtvis tillbaka.

* * *

Det var mig omöjligt att gå ner i den förpestade hålan, herrsalongen, hvarför jag tog den plaid hon begagnat, och som ännu var varm af hennes unga blod, svepte den omkring mig och lade mig på en soffa med en nattsäck under hufvudet.

Men halfslummern var orolig. Jag låg och drömde, att de onda ögonen jagade mig som furier. Jag sökte fly undan, men de följde mig hack i häl. Jag sprang öfver berg och backar, tills jag dödstrött stupade; då voro de öfver mig, jag kände, huru de åto sig in i mig, och vaknade.

En stund sedan jag åter inslumrat, föreföll det mig, som om en förfärlig vampyr med samma ögon låg på bröstet af en ung qvinna och sög hennes hjerteblod — och den unga qvinnan var Juliane. Jag fattade det ohyggliga inbillningsfostret med bägge händerna, lyckades lösrycka det från Juliane och krossade det mot en klippa. Men Juliane låg utsträckt på marken, blek och blodig och — var död.

Jag vaknade med bultande hjerta, reste mig upp och tänkte att jag skulle se efter om »vampyren» låg qvar i sin koj. I trappan till salongen krälade något, och jag tyckte mig åter se de förfärliga ögonen blänka der nere i mörkret.

Jag störtade upp igen och slog igen dörren.

Var det åter en elak dröm eller en spöksyn, eller hade hans svartsjuka, trots sjösjukan, drifvit honom upp för att spionera? Det var frågor, som jag icke vågade få besvarade.

Jag sökte emellertid lugna mig, viss att vi, lyckligtvis, icke gjort något som icke hela verlden kunnat se, och icke talat något, som ej kunnat högt yttras i en kyrka; men kände

ändå en isande oro för något, som icke kunde förklaras, pinades af qvalfulla aningar om något förfärligt, som skulle inträffa och som jag icke kunde förekomma.

Jag visste ju af daglig erfarenhet att jag genom någon egendomlig och oförklarlig andlig framsynthet eller s. k. prognostik alltid brukade under kommande dags lopp på ett eller annat sätt få igen eller åter erinras om hvad jag drömt under natten, och jag var alldeles säker på, att något, liknande det jag nyss skådat i drömmen, skulle inträffa.

Medan jag gick i dessa tankar, hade det dagats, och den ena passageraren efter den andra kom upp på däck, bland andra farbror Peder.

Jag skyndade att meddela honom allt hvad som passerat, men han kunde inte tro, att vampyren varit uppe. Denne hade legat, sade han, hela natten i sin koj dödligt sjösjuk och sof godt, då farbror steg upp.

— Ja, men — sade jag — skulle han händelsevis hafva varit uppe och sett Juliane och mig sitta tillsammans på däcket, så kan han ju, svartsjuk som han ju är, göra henne något ondt?

— Det skal vi nok sætte en Pind for — menade farbror.

Emellertid kommo vi öfverens att hafva ögonen öppna.

* * *

Medan detta passerade, hade vi, i den tidiga morgonstunden, nalkats ön, som utbredde sig vida större än jag tänkt mig, ångat in i hamnen och lågo nu i lugn vid brobänken. Närmast på andra sidan hamnen låg staden Rönne med sina 8,000 omorgnade invånare, och ytterligare på andra sidan derom uppdöko i den tidiga morgonstunden vackra skogsdungar, åkerfält, kyrkor och gårdar. Åt norr och söder framsköto uddar utom hvarandra i hafvet, så långt ögat nådde, tills utsigten stängdes af morgondimman. Det var visserligen något kyligt i luften, men anblicken i sin helhet var leende och förtjusande, hvilket betydligt bidrog att lugna en säkerligen onödigt uppskrämd fantasi.

— Hvorledes har min söde Purhöne havt det i Nat? — sporde bankiren med ett fullkomligt misslyckadt försök att se vänlig ut, när den unga frun visade sig på däck.

Lilla frun hade — i förbigående sagdt — satt en annan slöja om hatten, ett s. k. skönhetsflor med enstaka svarta prickar, föreställande muscher, framför ansigtet, hvilket emellertid var alldeles onödigt, ty ehuru något blek efter nattvakan, var hon tjusande som en solig vårmorgon.

— Aa, jeg har havt det saa guddommeligt i Nat. Jeg har drömt at jeg var i Himlen — svarade hon lifligt och kastade hastigt åt den sidan, der min person befann sig med hatten i hand, en blick, som med blixtens hastighet förflyttade mig genaste vägen till — himlen.

— Og jeg har været i Helvede — yttrade mannen med hopknipen mun, och jag såg, huru hans ögon, då de en sekund slängdes åt mig, skiftade i erggrönt, och samma obehagliga rysning öfverföll mig som då jag i mörkret i trappan skymtat dessa samma ögon.

* * *

Till ångbåten kom rasslande en stor vagn, förspänd med två starka hästar, en sorts »Char à banc», afsedd för de passagerare, som ämnade göra en tur omkring ön.

Det visade sig nu, att, utom herr Chon med fru samt farbror och jag, en ung man med utomordentligt nobelt och distingeradt utseende, hvilken presenterade sig under namnet Berg och var läkare, äfven hade för afsigt att göra samma resa som vi andra.

Den älskvärde bankiren var emellertid icke belåten med att doktorn och jag skulle vara med i Char à bancen, utan fordrade helt kategoriskt, att vi skulle skaffa oss ett särskildt åkdon.

Detta var emellertid ingalunda i vår smak, hvarför vi, som redan i Köpenhamn köpt biljetter till Char à bancen, proponerade, att han, om vårt sällskap generade, skulle taga ett åkdon för sin egen person, hvilket vi gerna skulle betala.

Detta ville han gå in på, om han fick en vagn med två platser, så att frun kunde åka med honom, men *så* långt sträckte

sig ingalunda vår frikostighet, och då han var för snål att betala en extra häst, så fick svartsjukan vika för snålheten. Efter långt parlamenterande tillsades »borstisen» på ångbåten att bära allas vårt pick och pack ombord på Char à bancen.

Under tiden hade doktorn formerat bekantskap med Juliane — man blir mycket lätt bekant på resor — och jag observerade genast, att de båda unga och vackra menniskobarnens elektricitet var af den mest sympatiska beskaffenhet.

För att slippa se på fulingen Chon, tog jag plats på kuskbocken, bredvid kusken, och lät de fyra danskarne vara för sig sjelfva inuti vagnen.

Ändtligen skulle vi »afsted», men då hoppade den liflige farbror Peder ur vagnen och började snurra omkring och föra ett vildt lif med anledning af att hans höga hatt icke var med.

Borstisen bedyrade heligt, att han haft hatten med från ångbåten och att han sett, att kusken lagt den i vagnen med det andra »töjet»; men det kunde inte upptäckas ett spår af honom.

Slutligen, sedan vi alla klifvit ur vagnen och alla kappsäckar, väskor, matkorgar, hattaskar och andra lösören blifvit urplockade samt rockar och plaider omvända, befans, att borstisen verkligen hade rätt och att farbrors hatt placerats i vagnen på ett af sätena samt att hans regnrock i all välmening lagts öfver densamma och att farbror Peder redan en god stund med sin runda corpus betäckt just den plats, der hatten, med kappan öfver, låg på bänken.

För att icke uppehålla tiden för afresan med närmare beskrifning på den tablå vivant, som inför en stor åskådareskara förevisades, när denna upptäckt gjordes, vill jag endast nämna, att vi — utom gnomen Chon — voro nog obeskedliga att skratta oss nära förderfvade åt farbrors fåfänga försök att räta upp hatten till dess ursprungliga imponerande höjd, och åt hans öfverdådigt komiska utseende, då han derefter skulle afprofva densamma.

— Sätt stålfjedrar i hatten, så blir den en stilig chapeau claque på balerna i vinter — ordinerade doktorn.

— Om farbrors hatt varit fyrkantig — sade jag — skulle han nu efter sammanpressningen kunnat med fördel användas till bälg i en fotografikamera, så väl och jemnt veckad är den; men den duger i alla fall till blåsbälg i en smedja!

Farbror muttrade något om »Spottefugle», och då allt var klart igen klatschade kusken, som var skuld till stukningen och som Farbror utlofvade vid tillfälle skulle sjelf bli stukad, och vi foro.

Men innan den egentliga långresan genom ön kunde företagas, var det nödvändigt att äta frukost på ett hotell, och detta aflöpte utan vidare än litet »Vrøvl» emellan bankiren och »Stuepigen», som påstod, att den förstnämde ätit 2 köttskifvor och 2 ägg, hvilket emellertid bestreds, men ådagalades genom den slutliga upptäckten att han »i tankarne» stoppat 2 skal inuti hvarandra i äggkoppen.

Medan detta ordnades, hvilket tog ganska rund tid, ty herr Chon »äggade» upp sig och svor den ena »kött»eden efter den andra, att han icke ätit upp mer än ett ägg och ingen köttskifva alls, och medan kusken slutade sina tillrustningar för resan, hvilket beräknades fordra omkring en timme, men hvartill åtgingo nära två, gjorde jag och den hygglige doktorn en »luff» genom Rönne.

Denna ligger på en slätt, är irreguliert anlagd, husen i allmänhet envånings. Många gamla, af korsvirke byggda hus förekomma ännu, och staden såg snygg och hemtreflig ut. I staden och dess närhet funnos åtskilliga fajansfabriker, två jerngjuterier och stenhuggerier för polerad granit, men den förnämsta industrien utgöres af terracottafabriker, och man påträffar här ett rikt urval af verkligen konstnärligt utförda och dekorerade arbeten till förvånande billiga priser.

En stor mängd af Rönne terracottafabrikers arbeten lära äfven, efter hvad det uppgafs, sändas till Köpenhamn och säljas der såsom köpenhamnska konstsaker till dubbla priser, hvilket icke skulle förvåna mig.

Strax utanför staden upptäcktes för en del år sedan kaolin (porslinslera) af utmärkt beskaffenhet, hvilken nu exporteras vida omkring.

Detta var allt hvad vi medhunno att se och erfara i Rönne, och derefter återvände vi till hotellet.

Som förut är nämdt, hade jag tagit plats bredvid kusken. Denne hette Jens och befanns, efter närmare bekantskap, vara en lustig kurre med godt hufvud, mycket påminnande om Henrikstyperna i Holbergs komedier.

Först foro vi genom flera krokiga gator med låga men snygga hus, och kommo ändtligen ut på landsbygden. Till höger om vägen hade vi nu vackra villor, omgifna af parker och blomsterland, och till venster en vidsträckt, präktig skog af höga barrträd, planterad å de forna flygsandsfälten; men träden, som uppväxt i strid med stormen, voro egendomligt formade, krokiga och en del vridna som korkskrufvar.

Ändtligen befann jag mig då i verkligheten på den efterlängtade stranden på det gamla sagolandet; men inte kunde jag upptäcka några troll — utom ett, och det hade vi haft med från Köpenhamn. Inte kunde jag se några dansande hexor, men väl vackra, friska, unga flickor i mängd, räfsande hö å de gröna ängarne, och ännu mindre kunde jag skönja några trolska blå-gröna svafvelflammor, men väl förtrollande lågor i Julianes dunkelblå ögon. — — —

Solen strålade från en klar och molnfri himmel, knappast en fläkt rörde sig, skimrande fjärilar stimmade med hvarandra, insekter af alla slag surrade muntert, den friska luft man inandades fyllde bröst, lungor och hjerta med lif och lifsglädje, och »per flugiloj de facila vento» (på den lätta vindens vingar), som det så melodiskt lyder i det nya verldsspråket Esperanto, flödade oss till mötes blandade dofter af barrskog, nyslaget hö, löfkoja, rosa och reseda odorata.

Den täcka ön påminde om det begrepp, man från barndomen insupit om »Edens yndige Have». Till och med ormen var ju med i frestaren farbror Peders person.

Meningen hade varit, åtminstone hvad doktorn och mig beträffar, att vi skulle besett en af de fyra egendomliga gamla »rundkyrkorna», som finnas å Bornholm, och hvaraf en låg ungefär en fjerdedels mil från vägen; men tankarne voro jemt

delade emellan å ena sidan de båda gubbarne och å den andra doktorn och mig. Qvinnan, Juliane, fick tiga i församlingen. Och då »kompromissa» icke lyckades, skulle det dragas lott om rundkyrkan, hvilket utföll så, att — gubbarne vunno. Men doktorn och jag lugnade oss med att det är vida bättre att hafva lycka i — *annat*, än uti spel. — — —

Efter en stunds angenäm färd kommo vi till Bornholms vackraste runsten, uppstäld alldeles vid stora landsvägen nära Brogaard.

Den skulle naturligtvis beskådas på alla sidor.

Vi stego ur, och Jens vattnade hästarne i en källa i närheten af stenen.

Doktorn tydde runinskriften, som lydde:

»Svenker lod reise Sten denne efter Toste Fader sin, og efter Alflak Broder sin og efter Moder sin og efter Søster sin.»

Sedan alla hade gått rundt stenen minst fem gånger och lagt märke till alla sprickor och ojemnheter samt, till evigt minne af besöket och på det att framtida Bautasteniusar skulle få något att skrifva om, med blyertspenna inristat våra namn, dato och årtal samt födelseort å runstenen, hade farbror blifvit törstig och begifvit sig till källan, hvilken enligt sägen skulle vara mycket helsobringande.

Hästarne hadc emellertid icke förstått bättre än att de trampat i vattnet och grumlat upp detsamma.

— Cur turbulentam fecisti mihi aquam bibenti?* — ropade farbror, som visade sig vara hemma i klassikerna, till Jens.

Denne bara bligade.

— Forstaar du ikke, at jeg siger, at du har forurenet Vandet for mig?

— De maa skamme Dem. Jeg har s'gu ikke forurenet Vandet, som I siger — svarade Jens förnärmad.

— Si tacuisses, philosphus mansisses** — forstaar du mig? — frågade farbror, som påtagligen ämnade göra Jens förlägen.

— Erbe merbe serbe sarbe barbe skarbe marbe karbe — forstaar I mig? — frågade Jens tillbaka.

---

* Hvarför har du grumlat dricksvattnet för mig?

** Om du tigit stilla, hade du varit en filosof.

Antingen hade Farbror uttömt sitt latinska glossarium eller fick han, som man brukar säga, »mjöl i mun», ty han blef stum som en fisk, och vi fortsatte resan.

Efter omkring två timmars färd i sakta mak genom ett bördigt, vågformigt landskap, omvexlande med vackra skogsdungar af löfträd, bland hvilka trefna gårdar lågo instuckna, kommo vi till Ruths kyrka, belägen på en betydlig höjd — säkert mer än ett hundra meter öfver hafvet —, hvarifrån man, som Juliane uttryckte sig, har en »henrivende» utsigt öfver en stor del af ön.

Det var troligen här uppe, som hexorna dansade i forntiden, när skepparne vid sina mörkbruna groggar sågo dem sparka upp med benen som en nutidens Bianca.

Från Ruths kyrka körde vi till Emsgaard för att bese det s. k. S:t Johns kapell, i klippan nere vid hafsstranden.

Vid Ruths kyrka hade doktorn märkt, hurusom Farbror Peder smög sig bakom en log-vägg och, troende sig utan åskådare, knäppte upp rocken och hade åtskilliga funter för sig, hvilka slöto med, att han fick fram en »Lommeflaske», som han höll framför munnen en god stund. — — —

Vare sig nu att den friska Bornholms-luften eller »noget Andet», piggat upp den jovialiskt anlagde Farbror — alltnog befann han sig vid framkomsten till Emsgaard i den mest uppsluppna sinnesstämning, hvilken yttrade sig i en något vågad »källar-jargon» o. s. v. Men då Juliane ruskade på hufvudet åt honom, höll upp venstra pekfingret och sade »Fy, Farbror», tog han sin käpp på midten i venstra handen och svängde den med högra handen om knappen som ett positiv och sjöng på dråpligaste varieté-maner:

»Komme den, som komme vil, komme Mand og Qvinde!
Skönne Rariteter man her hos mig skal finde!
Min laterna magica,
Som I ser, etcetera,
Faar I for en Styver. :,:

For den Styver faar I see, hvad I ikke venter,
Himmel, Jord og Helvede og sexten Elementer,

Aander gjorde utaf Sten,
Mennesker paa fire Ben,
Kor og Faar paa tvende. :,:

Nu er Verdens sidste Tid. Dombasunen lyder.
Tordnen høres Knald paa Knald, see hvor Lynet skyder.
Nogle gaa til Himmelen,
Nogle gaa til Himmelen,
Mængden drar til Fanden,
Mængden drar til Fanden.»

Slutligen afsjöng han, till Fætter Jeronimus' synbarligt stora förtret, Böghs visa »En lille bitte Mand».

»Lad Andre kun synge om alt, hvad der er stort,
Jeg synger om de smaa — det har endnu ingen gjort.
Ja, synge vil jeg, lige saa længe som jeg kan,
Lyksalig er den Pige, som faar en lille Mand,
En lille bitte Mand, en ganske lille Mand,
En ganske lille bitte bitte bitte bitte Mand.

At kysse de store kan man jo neppe naa,
Og hvergang der skal kysses, paa Tæerne at staa
Det er just ej saa lige;
Nej, tro mig, om I kan,
Fornuftigst er den Pige,
Som ta'er en lille Mand,
En lille bitte Mand, o. s. v.»

Jag såg, huru ursinnigheten kokade i Jeronymus. Han rusade på den intet ondt anande Peder och skrek:

— Havde jeg haft nogen Anelse om alle Ærgelser paa denne forbandede Rejse, saa var den aldrig bleven af, og, hvis du, Peder, ikke tier, saa slaar jeg dit Hoved i Stykker.

— Du tager vel ikke min Lystighed for Alvor — sade Farbror betydligt nedstämd. — Jeg skal tie stille som en Fisk.

Från Emsgaard hade man att gå öfver en nyslagen äng för att komma till den trappa, som ledde utför klipporna till »Kapeliet».

Plötsligt, utan att man visste ordet af, stodo vi vid en tvärbrant afgrund vid hafvet, som brusade mot klipporna 100 meter rakt under oss, och i en klyfta emellan buskar och »Krat» upptäcktes en brant och smal trappa.

Här skulle den eller de ner, som ville beskåda kapellet och se, huru S:t John haft det förr i verlden.

Båda gubbarne vägrade i vändningen och förklarade bestämdt, att de på inga vilkor ville våga lifvet för S:t Johns skull, som varit död i många hundrade år, och fru Juliane fick oryggligt förbud att hysa några otillbörliga tankar på en så vådlig expedition.

Men hon gaf sig icke strax, och det var en rörande syn att se, huru hon med sina begge händer omfattade och smekte sin herres och mans klumpiga hufvud.

— Min hjærte Mand! Mit söde Lam! Mit lille Hønseben! — bad hon så bevekande att stenar kunde röras. — Jeg vilde saa gærne se, hvorledes Profeten bode; hvorfor er vi ellers komne hertil?

Men »lammet» var tydligen icke af samma ras som de, som klipptes af den helige S:t John, och i »hønsebenet» kunde man skönja, hurusom stridstuppsblod kokade. Svaret blef ett gulblekt, argt nej!

Den vackre doktorn lofvade vid S:t Johns heliga skalle och, om så påfordrades, vid alla andra helgons benknotor, att han skulle egenhändigt bestyra med fruns lyckliga både ned- och uppkomst, samt försäkrade, att hon skulle komma både »uanfægtet, ubeskadiget og uplettet» både in, i och ur kapellet. Och jag förband mig att bära henne på mina händer och att i allt öfrigt gå doktorn tillhanda och vara honom behjelplig. Men oaktadt allt detta, och fastän farbror Peder förenade sig med oss, var gubben så inkarneradt omedgörlig som en pantlånare, så envis som synden och så jaloux som en turk, och vi begåfvo oss derför af ensamme ner utför den halsbrytande klyftan.

Trappan, som var af murket trä, sänkte sig nu i bruten lutning om 45° vinkel, och som emellanåt några steg här och

hvar hade skattat åt förgängelsen, fick man hasa sig ner så godt man kunde, till svår molest för baksidan af permissionerna.

Jag räknade 103 hela steg, somliga $^1/_2$ till $^2/_3$ meter höga, utom de vakanta, och som man dessutom hade ytterligare en klyfta att passera med rullstenar i stället för trappsteg, så torde hela höjden från platån der uppe till hafsytan utgjort bortåt 100 meter.

Anblicken der nere var emellertid storartad.

Vi befunno oss emellan granitväggen, som sänkte sig lodrätt i det tvärdjupa hafvet, och en framspringande klippa, som sköt upp som ett till hälften nerskjutet fästningstorn, och hvarhelst någon afsats fans, uppsköto frodiga träd och buskar. I denna sistnämda klippa fans, då man klättrat öfver en bergkam, en liten grotta, och här skulle S:t John hafva logerat. »Det tros! det tros!» qväder Bellman.

Hela hafvet låg på här, ända från svenska kusten; långa vågor rullade sakta in och gingo till hvila med underligt ljud, liknande jättesuckar. Annorlunda låter det nog under vinterstormarne, och om S:t John verkligen skulle hafva logerat i hålan, behöfde han säkerligen stimulerande medel att hålla sig varm med.

Som bekant, är det i allmänhet svårare att komma upp i verlden än att gå utför, och detta fingo vi erfara; men ändtligen, utan allt annat men än några refvor af nypon- och björnbärsbuskar, voro vi uppe igen.

Ressällskapet hade under tiden vändt om till vagnen, och lilla frun sysslade med att å en gräsplan utbreda en hvit duk och å densamma uppduka en picknick af smör, bröd, löskokta ägg och pannkaka samt en stor glasburk med »Rödgröd». Fløde fanns i en mugg, och i en butelj något annat af obekant innehåll.

Då den artige värden, trots märkbara påstötar af värdinnan, icke gjorde någon min af att bjuda oss deltaga i välfägnaden, satte doktorn och jag oss afsides på en dikesren, reflekterande i tysthet öfver, om inte enligt Proudhons åsigt »la propriété» ändå i sjelfva verket borde anses vara — »un vol»

(fastän alla de som hafva fyllda magar ju protestera deremot), och lyssnande till den stora »svältduetten» ur operan »Det nya systemet» som, con amore, utfördes i våra af hunger tjutande magar.

Farbror Peder hade emellertid vid åsynen af pick-nicken återkommit i samma upprymda sinnesstämning som före »uppsträckningen», och under det att uppdukningen afslutades, formerade han, till tidens fördrifvande, bekantskap med en fårskock, som nyfiket stod och med förvåning betraktade herr Chons märkvärdiga hufvud och personlighet i sin helhet.

Och för att ställa sig in med den högsta viljan och ledaren af den fyrbenta fårahjorden, bjöd han en ovanligt storväxt och präktig bagge med väldiga horn, som stod främst, en pris ur sin snusdosa.

Ett danskt ordspråk säger: »Efter den söde Klöe kommer ofte den sure Svie» — och sanningen af detta ordspråk fick den hederlige Farbror Peder erfara. — — —

Baggen stack näsan i dosan, och i förtjusningen öfver Farbrors vänliga bjudning nickade han qvickt på hufvudet en half minut, fnös och grinade och gjorde derefter ett minst en meter högt hopp rätt upp i luften. Farbror, öfver sig lycklig öfver påhittet, hoppade äfven helt om mot frukostanrättningen, der gubben Jeronimus och Juliane befunno sig, och stod så framåtlutad med händerna på knäna, skrattande så att han kippade efter andan och så att tårarne runno ned på marken.

Pelle, å sin sida, stod en stund, sedan han kommit på fötter igen, och småruskade med hufvudet, stack det sedan mellan frambenen, tog språng, och ögonblicket derefter låg Farbror, efter att hafva gjort två kullerbyttor en suite lika qvickt och geschwindt som någon clown i cirkus Busch, på ryggen och sprattlade midt i pick-nicken. Och der måste vi tills vidare lemna honom, sparkande med ben och armar åt alla fyra väderstrecken, för att följa hufvudfiguren, eller hjelten på scenen, ty det var onekligen för tillfället den ståtlige baggen.

Denne, som, tack vare snuset, blifvit lika lifvad och lekfull och upplagd att formera bekantskaper som Farbror Peder

Jeronimus. Jens. Farbror Peder. Doktorn. Fru Juliane.
Författaren.

PICKNICKEN I DET GRÖNA (se sid. 72).

för en half minut sedan, ruskade fortfarande på hufvudet, nickade god mening åt gubben Jeronimus och närmade sig honom på samma sätt som han närmat sig Farbror Peder.

Men herr Jeronimus, som synbarligen, efter hvad som händt Farbror Peder, hyste farhågor för »katastrofen», tog till fötter, så fort de små benen förmådde, för att komma in i något kryphål. Detta lyckades honom så till vida att han, en half sekund innan han trodde sig vara i säkerhet bakom en stor sten, befann sig, med biträde af baggens horn, förflyttad genaste vägen *öfver* stenen, stående på hufvudet i ett snår af taggiga björnbärsbuskar — och der mådde han nästan så godt som jag önskade honom.

Under det att detta tilldrog sig, hvilket emellertid upptog långt kortare tid än det kunnat berättas, hade lilla frun af rädsla för baggen — som dufvan för höken — flytt in i ett tätt buskage, och — af hvad anledning vet jag inte — äfven doktorn hade händelsevis kommit att taga sin reträtt i precis samma buskage. Der hade hon, liksom den dödsskrämda dufvan, med klappande hjerta gömt sitt lilla hufvud innanför doktorns rockkrage. Och der måste vi, sedan hon sålunda kommit i säkerhet, låta henne lugna sig, för att vi ytterligare må kunna följa vår hjeltes — Pelles — bedrifter och äfventyr.

Denne tycktes nu hafva tappat allt får-förnuft och rasade vildt, såsom andra tyranner och envåldsherskare bruka göra.

Efter att hafva expedierat herr Jeronimus, kom han nu i fyrsprång och med gnistrande ögon emot mig — den ende, utom Jens, som ännu icke blifvit »skingrad». Som jag emellertid, efter hvad som händt de båda gubbarne, funnit det ej allenast oartigt, utan till och med »anstötligt» att vända baksidan till, då Pelle var så vänlig att vilja formera personlig bekantskap, så mötte jag honom med ett inbjudande leende och beredde mig till ett »förbindligt» emottagande. Och just då han bockade sig för mig, tog jag ett steg åt sidan, bockade mig tillbaka, — svepte omkring hans hufvud den stora svarta sammetsduken till min kamera och knöt i största hast till ett slag omkring hornen på besten.

Den omedelbara följden häraf blef, att han började leka blindbock på egen hand, hoppade upp än på fram- och än på bakbenen, än på alla fyra, rände in bland de andra fåren som en »ramm» i en fiendtlig transportflotta och åstadkom ett förfärligt nederlag.

Slutligen stack han i väg med min kameraduk om hornen öfver åkrar och ängar, diken och kullar som den lede lär göra, då han får höra invigda kyrkklockor ringa, och försvann från skådeplatsen för sina följdrika bedrifter.

Understundom inträffar, att tvåbenta fårskockar finna sig hafva varit »Oftedölingar», d. v. s. de komma underfund med att de låtit draga sig vid näsan i andliga och verldsliga ting af uppträdande sjelfgjorda ledare och missionärer; men då afslöjandet skett och de genomskådat »ulfven i fårakläderna», fly de honom som hönsen fly för räfven.

Den fyrbenta fårskocken, som medan detta passerade stått i högsta förundran, småsparkande med frambenen, och med ögonen uppmärksamt följt *sin* ledares utfall, krumsprång och bedrifter, miste förmodligen, då han på detta sätt for fram som »den onde i svinahjorden», och sedan han fått den rätta flaggfärgen på hornen, allt förtroende för honom och skingrade sig förfärade åt alla väderstreck som agnar för vinden.

Kusken Jens — hvilken för sin del retirerat upp i vagnen, der han kunde »være i Ro» för anfall och haft en så »morsom» stund, som aldrig förr i lifvet, och hållit på att skratta munnen ur led åt Pelles lek med gubbarne — samt jag voro nu ensamme på valplatsen. Farbror Peder höll nemligen ännu på att krafla sig upp ur pick-nicken och gubben Jeronimus ur björnbärsbuskarne, och det senare var vida värre för alla taggarnes skull.

— Dette var en Fandens Komedie — sade Jens — men vent bare, jeg spaar, at det endnu ikke er forbi med Legen. Oldingen med det store Hoved er en Lurifas. Jeg kender ham — og jeg tror, Herre, *I* maa være paa Skildtvogt.

Farbror Peder hade småningom lyckats komma upp ur pick-nicken — men hur *den* såg ut! — och sjelf stod han, en

bedröfvad och sorglig skepnad, skubbande sig med händerna på den fläck af hans runda lekamen, som gjort intimaste bekantskap med baggens horn. Smörklicken hängde ännu qvar, uppsmetad på ryggtaflan, och innehållet i de löskokta äggen samt i »Rødgrød- och Fløde»-bunkarne rann i slingrande gula, röda och hvita bäckar utefter de korta kavajskörten, direkt ned i en stor lucka, som under kullerbyttan uppkommit i Farbrors rymliga »permissioner».

Men stackars Farbrors lidande var dermed icke slut — tror någon det?

Jeronimus, som ungefär samtidigt hade hunnit klarera sig ur björnbärsbuskarne, fick nämligen ögonen på den förderfvade pick-nicken, och från hans tunna läppar strömmade öfver den oskyldige Peders obetäckta hufvud en strid skur af de orättvisaste förebråelser för baggens upptåg, och de gröfsta skällsord och svordomar han kunde åstadkomma på sitt modersmål öfver förstörelsen af matvarorna, som medförts från Köpenhamn och varit beräknade att räcka under hela Bornholmsresan.

— Men hvor i alle løsladte Djævles Navn er Juliane? — slutade gubben sin predikan för Farbror Peder och blef gröngul i synen. Jo! der kom dufvan ur buskaget och doktorn efter. Jeronimus, sönderrifven och blodig af björnbärsbuskarnes taggar och dertill ursinnig af svartsjuka, var förfärlig att skåda. De rysliga ögonen sköto blodsprängda ut ur hufvudet, och han skälfde så af raseri, att han ordentligen skakade. De klolika händerna rörde sig konvulsiviskt, och han föreföll som en hyena, färdig att taga språng på sitt rof.

— Jeg blev saa forskrækket for Bukken — började Juliane, men afbröts af mannen, som mera hväste som en orm, än talade som en menniska.

— Hvor har du nu været, du forflöjne Skabning? I Nat saa jeg med egne Øjne, hvorledes du passiarede og koketterede for Svenskeren — gid Fanden tog ham! — og nu — — — och dermed slog han henne öfver hufvudet med en tjock käpp, som brast af slaget.

Med ett hjertslitande rop sjönk hon sanslös till marken, och »vampyren» (som jag drömt om) hade redan ena foten på hennes bröst för att krossa henne, då jag, som tack vare Jens varning »stod paa Skildtvogt», fick fatt i hans rockkrage och drog honom tillbaka. Och som mina stackars nerver blifvit i hög grad irriterade af det grymma dådet och behöfde gymnastik för att lugnas, skakade jag Jeronimus i cirka fem minuter, i akt och mening att äfven hans upprörda känslor skulle lugnas och hans hetsighet behörigen svalkas; och medan detta pågick, höll jag till honom följande uppmuntrande tal:

— Det tyckes nästan, min gubbe lille, som om ditt besök i helvetet under förflutna natten gjort dig, om möjligt, elakare än förut, men jag skall vara så beskedlig och försöka ruska bort sattyget. Jag krossar dig visserligen icke denna gången, din skurk! din usling! men kom noga i håg, att om du ännu en gång misshandlar din oskyldiga hustru, så skall jag krama dig värre än du en gång kommer att gastkramas af Belzebubs mormor. Kom noga ihåg detta! glöm aldrig detta! mins mina ord ända tills den stund, då satan anammar din själ. — Och som jag trodde, att han efter detta fått tillräcklig både andlig uppbyggelse och materiel uppsträckning, slängde jag honom långt bort ifrån mig, som en giftig orm. Och der låg vampyren med glasiga ögon, rörde sig icke och gaf icke ett ljud ifrån sig.

— Nu tyckes du vara mogen för länsmannen, min gosse lille — tillade jag och gick, uppfriskad af gymnastiken, att efterhöra huru Juliane befann sig.

Doktorn hade, medan jag skakade mannen, lyckats bringa frun till sans och förklarade, att, tack vare hatten och hennes tjocka hår, som lyckligtvis låg upplagdt öfver hjessan, ingen fara syntes vara för handen. Han begaf sig derefter till Jeronimus, hvilken låg misstänkt orörlig.

Efter en lång undersökning af pulsen och hjertat m. m. yttrade doktorn:

— Han har sandsynligvis ved Rystelsen faaet en Kontusion ad Hjærnen, eftersom han er død.

Nu hyste jag visserligen, från första stunden jag såg honom, hvarken aktning eller annan känsla än den djupaste afsky för det otäcka döda missfostret der borta.

Jag kände icke heller den ringaste känsla af ånger för hvad som skett. Tvärtom, ty jag insåg tydligt, att för alla hans »affärsvänner» och isynnerhet för hans närmaste anhöriga var det onekligen bäst, att han var ur denna verlden och sålunda oskadliggjord. Men tanken att hafva dödat honom grep och slog mig, detta oaktadt, med gräslig förskräckelse, och inom en sekund stod det klart för mig såväl det i sig sjelft förfärliga häruti som följderna däraf.

Allt, arrestering, fångtransport, rättegång med gapande åhörare och tidningsreferenter, dom, mångårigt fängelse, afbruten lefnadsbana, korsade framtidsplaner, sorg och förtviflan för mina kära anhöriga; allt, allt passerade, som i en panorama, inom några sekunder revy inför mitt inre medvetande. Allt gick rundt om i hufvudet, tankarne foro omkring som i en hvirfvelvind, uti en kall och becksvart natt.

— Vi maa forsøge endnu en Gang — anmärkte doktorn och tillsade Jens att bära in liket i den närbelägna Emsgaard.

Till åtlydnad af denna tillsägelse tog Jens gubbens lik på sin rygg, och det var rent af ohyggligt att se, huru det under transporten dinglade med ben, armar och hufvud, hvarur ögonen stodo vidöppna och stela likasom brustna, och huru tungan hängde ut ur munnen. Det föreföll, som om ögonen varit riktade på mig — hans mördare — och som om han räckte ut tungan för att håna mig.

Håret reste sig på mitt hufvud. Jag hade aldrig förr vetat, hvad fara och förskräckelse var, ehuru jag mer än en gång sett döden i hvitögat.

Emellertid drogs jag oemotståndligt med liket, som om det varit en magnet, och följde ofrivilligt med in i stugan.

Jens lassade af sin börda på en bänk, som ställdes midt på golfvet, och så började doktorn sitt arbete med att lägga uppvärmda filtar omkring hans smala ben. Han frotterade honom öfver hela kroppen, svängde armarne som väderqvarns-

vingar och hade ämnat tappa en half liter blod ur honom, om han hade trott att så mycket fanns att taga. Intet hjelpte emellertid; liket låg lika orörligt och stirrade med ögonen.

Slutligen gick doktorn så långt i sjelfuppoffring för min skull — hvilket jag aldrig kommer att glömma intill min sista stund —, att han satte sin mun till likets och blåste in luft i lungorna. Detta hade till att börja med den påföljden, att kroppen började röra på fingrarne. Sedan följde några konvulsiviska ryckningar i armarne, och lifvet återvände.

Emellertid yrade han en god stund om en källare under sitt kontor, om hvar nyckeln förvarades, om den gamle kontorsdrängen, som skulle förgiftas, om han omtalade hvad han visste, om lottsedlar och reverser, pantningar m. m. dylikt och sist om Juliane, som skulle strypas, peppras och saltas.

Derefter satte han sig upp på bänken, vände och vred hufvudet rundt om och tittade förvirradt och misstänksamt i alla vinklar och vrår, och det stora hufvudet började gunga hit och dit på axlarne, liksom då jag skakade honom som bäst. Slutligen öppnade han munnen, förbannade Bornholmsresan och oss allesamman, så länge han orkade, och föll så handlöst tillbaka igen på bänken afsvimmad.

Juliane var lyckligtvis inte närvarande vid denna förskräckliga uppståndelse från de döda; Farbror, doktorn, Jens och jag stodo nästan förstenade af fasa.

Då han ånyo blef sanslös, fruktade jag att han skulle dö utaf ansträngningen med förbannelserna. Doktorn lugnade mig emellertid, men trodde, att han skulle blifva galen efter den något för häftiga skakningen.

— De skulde have rystet ham med Moderation — sade han.

Om herr Jeronimus »rystedes» med mer eller mindre »moderation» var för mig emellertid en bisak. Hufvudsaken var att han återkommit till lif; ty om han sedan blef klok eller galen, betydde mindre, angick mig inte och var mig fullkomligt likgiltigt. Detta senare kunde vara nästan bättre, ty då fanns tillräckligt skäl att bura in honom och på så sätt göra honom oskadlig såväl för Juliane som för andra.

Efter två timmars uppehåll, hvarunder vederbörande hunnit temligen återhemta sig, och Farbror Peder fått sina permissioner nödtorftigt hoplappade med säkerhetsnålar, rocken aftvättad, svullnaderna efter baggens horn baddade med kallt vatten så att han kunde sitta på kanten af vagnssätet, hade Farbror nästan återfått sitt goda humör, och vi fortsatte färden, jag för min del särdeles belåten att icke behöfva sitta inuti vagnen, utan på kuskbocken med den hederlige, oförarglige Jens.

— Det maa være en meget velopdragen Læge, som er med i Selskabet — menade Jens, då vi åter sutto bredvid hvarandra på bocken.

— Hvoraf ved De det? — sporde jag.

— Jo-o, det maa være en dygtig Læge, som i en Hast kan kurere en syg eller opvække et Menneske til Livet uden hverken Pirremidler, Draaber eller andet Fandenstöj fra Apoteket.

— Tror du då, att vår doktor kan sådana konster?

— Hillemænd! han kan nok baade det og anden Trolddomskunst. Saa I ikke, at han rørte næppe ved den dejlige Fruens Haand, førend hun blev baade rød og hvid. Feberen forlod hende, og hun var kureret.

Efter en stunds körning under tystnad, ty ingen af reskamraterna inuti charabancen sade ett ord, utan sutto bara och tittade ut i luften, hvar och en åt sitt håll, vände Jens sig till mig och halfhviskade:

— Har I kendt den gamle Krokodil før, som I prøvede paa at rokke Hovedet a'?

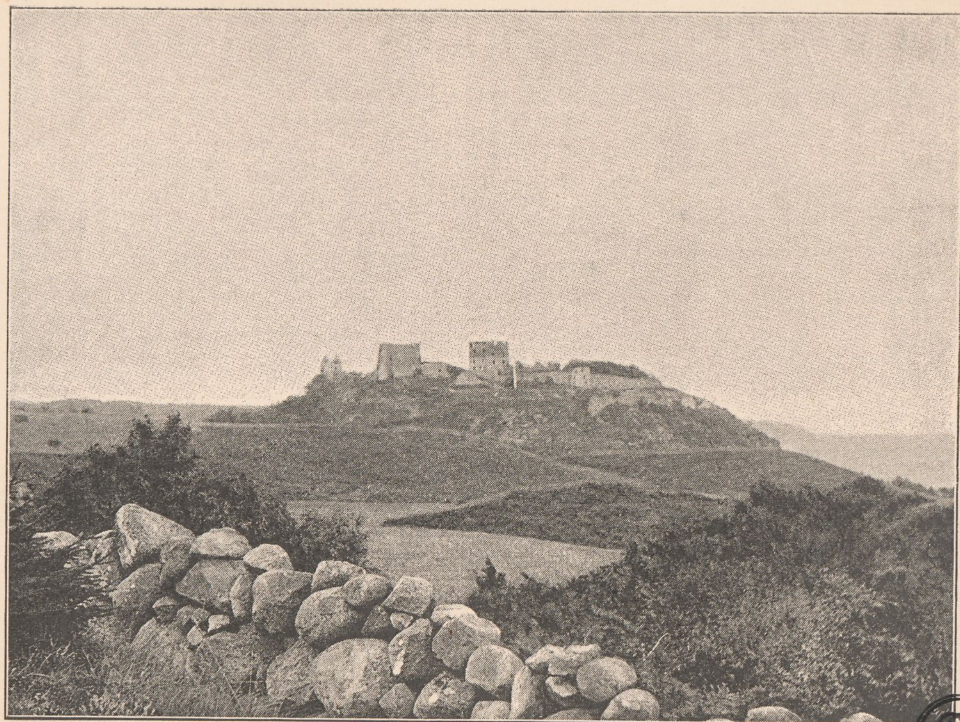
— Nej — sade jag — har aldrig sett honom förr än på ångbåten.

— Jeg vil ikke tale ilde paa Bagen af en Hund en Gang, endnu mindre af et Menneske — sade Jens —, men jeg kender ham. Jeg tjente for nogle Aar siden hos en ung Herre inde i Kongens By. Denne Herre var en lystig Fætter og kunde gøre Ende paa Penge og var altid i Pengetrang. En Gang havde jeg for min Herres Regning, gennem en bekendt gammel Pulterkammermand hos Hr Jeronimus, mæglet om et Laan

paa hundrede Kroner, og to Venner til min Herre skulde borge for Laanet, og saa skulde alle tre dele Pengene indbyrdes. Men Hr Jeronimus havde gjort den Bestemmelse, at der skulde skrives hundrede Kroner paa Beviset, men Herrerne skulde kun faa sexti Kroner. Naa, hvad var der at gøre andet end at skrive? Penge maatte de jo have. Naar det saa var bestemt, og Pengene skulde faas, gik Hr Jeronimus fra sit Ord og lod sige, at han ikke havde saa meget i Kontanter, men at de maatte tage for treti Kroner Varer, og saa gav det Svinebæst — gid han faa en Ulykke, den Fæhund — min Herre og de to andre unge Herrer treti Kroner i Penge og for treti Kroner Damestrømper, Bomuldstørklæder, Stoppenaale, Baand, Hægter og Maller. Naa, om Aftenen levede min og de andre Herrer Røverliv i Glæden over den vellykkede Laanebedrift, og af Varerne fandtes der ikke en Smule Morgenen derefter og ikke fire Skilling af Pengene heller. — — — Og mig, som de havde lovet ti Kroner, dersom jeg kunde tilvejebringe Pengelaanet, gav de Fanden, og ikke andet. Dersom jeg da havde truffet den Rakkerknægt Jeronimus i Enrum, havde jeg nok givet ham en »Mundask» — slutade Jens.

Med sådana intressanta vetenskapliga och kulturhistoriska samtal underhöllo Jens och jag oss under vägen, så att jag just icke kände mycket af hungern. Tiden gick ganska fort, och innan vi visste ordet af, voro vi framme vid Blanch's hotell, beläget å en öfverdådigt vacker och på samma gång storartad platå, nära nordostligaste udden af Bornholm.

Farbror Pedersen, doktorn och jag hade kommit öfverens, att ingenting skulle få märkas eller blifva bekant af hvad som passerat under vägen, utan att vi helt enkelt skulle låtsas som om ingenting händt — och Jens, som var en klok karl och fick löfte om hederliga drickespengar efter återkomsten till Rönne, om han »beholdt for sig selv» hvad han erfarit, hade förbundit sig att »passe paa sin Mund». Gubben Jeronimus hade för sin enskilda del tills vidare fått hvad han tålde vid och behöfde icke tagas med i räkningen.

HAMMERSHUS' SLOTTSRUIN.

Efter fotografi af förf. i qvällsskymning.

Det vigtigaste af allt var nu att få mat, ty våra magar klagade jemmerligen öfver obarmhertig behandling.

Lilla frun, som hade en hvit bindel om hufvudet, hvilken ingalunda missklädde, ordinerades af doktorn att gå till sängs och fortsätta baddningarna med kallt vatten. Dessutom borde hon under natten hafva en tjensteande hos sig i närliggande rum och väl stänga dörren innanför med isittande nyckel.

Vi andre — Jeronimus hade märkvärdigt nog hemtat sig fullkomligt efter uppsträckningen och såg så otäck ut som helst — begåfvo oss ner i Spisesalen, och der uppdukades i enlighet med doktorns och min anordning en präktig anrättning, bestående af kokt lax med sauce Hollandaise, Dyresteg med Kartofler och Ribsmarmelade, Stilton-ost och kakes, blandad frukt — samt gamle Carlsbergs öl och utmärkt godt »Mouton de Rothschild» och ofvanpå allt detta »kaffe med tilbehör».

Till Juliane uppskickades någon lätt mat och litet vin.

Under tiden hade klockan hunnit till half sex, och vi ville begagna den vackra aftonen att se oss omkring.

Ej långt från Blanch's hotell ligga de storartade ruinerna af Hammershus' slott, uppförda å en allt dominerande hög och isolerad klipp-platå, omkring 80 meter öfver hafvet.

På tre sidor omgifvas slottsruinerna af djupa dalar med tvärbranta sluttningar, och å den fjerde sidan brusar det djupa, böljande hafvet mot klippans stela och lodräta väggar.

Platsen var alltså väl vald, och borgen så godt som ointaglig för medeltidens krigskonst.

När slottet byggdes vet man icke med säkerhet, men det antages hafva skett under trettonde århundradet utaf någon af de mäktiga biskoparne i Lund, till hvilkens prebende, bland annat, ön Bornholm hörde.

Denna tid var prestväldets mest glänsande maktperiod, och det är derför nog troligt, att de då lefvande bornholmarne, hvilka med lif och själ tillhörde biskoparne i Lund, fått obarmhertigt träla och slita ondt vid slottets uppförande.

De nu lefvande bornholmarne kunna också med skäl fröjda sig åt sanningen af det gamla danska ordspråket:

»Tiderne skifte, og Gud være lov at de skifte.»

Efter denna korta inledning kunna vi begifva oss till slottsruinen.

Från Blanch's hotell leder en vacker väg till det gamla slottet, först genom en nyplanterad, frodig barrskog, derefter genom ängsmarker och slutligen, närmare ruinerna, genom tät löfskog och buskager med slingrande gångar och sittplatser.

Snart kommer man till den gamla slottsbron, uppburen af ett muradt, götiskt hvalf.

Följer man så stigen vidare uppåt genom busksnår och med frodigt gräs bevuxna sluttningar, upptäcker man snart spår af de yttersta ringmurarne, hvilka se mycket gamla ut och förmodligen utgöra de allra äldsta delarne af befästningen.

Här och hvar upptäckas grundmurar efter byggnader, bland andra en större fyrkantig sådan, med ett rundt hörntorn, uti hvilken det antages att landstingen i forna dagar hållits.

Om man fortsätter gången vidare uppåt, kommer man, efter en krökning åt söder, till den hufvudport i fästningsmuren, som omgifver den egentliga slottsplatsen.

Vänder man sig nu, efter att hafva inträdt genom denna port, först till venster, så får man syn på tre stora, runda hvalf, af hvilka tvenne äro öppna, men det tredje väntar ännu på att blifva uppbrutet och undersökt.

Vid sidan af dessa hvalf uppstiger yttermuren till betydlig höjd, och man kan ännu räkna fyra våningar, men troligen har det funnits flera. Denna byggnad kallas »magasinet», emedan i den förvarades de naturaskatter af alla slag, som bönderna å Bornholm tvingades utgöra till den enväldige och mäktige Lunda-bispen samt till garnisonen och de många stormän med betjening, som gästade Hammershus' slott. Yttermuren till detta kolossala magasin står ännu imponerande qvar såsom ett hemskt »memento» öfver det arma folkets förtryck under medeltidens hierarki. En stark sträfpelare har under senare tider blifvit uppsatt för att bevara monumentet från förfall.

Fortsätter man vidare förbi »magasinet», kommer man, vid sydöstra hörnet af fästningsmuren, till ett torn, som kallas

»Fængsels»- eller »Ulfeldts-Taarnet», af hvilket betydliga lemningar qvarstå, ända upp till de spetsiga takgaflarne.

En sägen har nemligen berättat, att det var i detta torn som den bekante »oppositionsmannen» Corfits Ulfeldt och hans ädla gemål — konung Christian IV:s dotter — voro inspärrade från Juli 1660 till December 1661; men nyare historiska forskningar lära hafva konstaterat, att Ulfeldts fängelse var beläget ofvan slottskyrkans vind.

Det lyckades visserligen fångarne att fly, och man visar ännu det ställe, der de sänkte sig ner utför de tvärbranta klipporna och lyckligt undkommo till den lilla byn Sandvig. Der blefvo de emellertid åter gripna och insatta i skilda rum, i det s. k. Mantel-Taarnet.

Som bekant, blef Ulfeldt sedermera frigifven, och var under en tid stor favorit hos drottning Christina i Sverige; men efter nytt uppträdande mot de mäktige i Danmark, dömdes han år 1663 från »lif, ära och gods», och afled fredlös i Tyskland samt jordades i Rhen-flodens sandbädd vid Basel.

Det s. k. Ulfeldt-Tornet har således antagligen varit ett fängelse för vanliga politiska, krigs- och andra fångar, hvilket utgjorde ett lika vigtigt bihang till en medeltida biskops- eller herrgård som bönkapellet.

Och till oskadliggörande af en mäktig prelats motståndare synes det ifrågavarande tornet, med dess tjocka murar och fuktiga hålor utan luft eller ljus, hafva lämpat sig synnerligen väl.

Från detta starka, högt belägna hörntorn viker fästningsmuren af i sydvestlig riktning; men alldeles vid foten af det stora tornet ser man en liten, halfrund utbyggnad skjuta ut, förmodligen för att vakten derifrån skulle kunna upptäcka och mota in en fånge, som möjligen lyckats krångla sig ut ur sitt fängelse.

Sammanlagdt finnas å fästningsmuren ytterligare 4 stycken sådana små rundtorn, afsedda att flankera yttersidorna af muren.

Utmed sistnämnda sida af ringmuren, som slutar med ett nytt hörntorn, befinna sig stallbyggnaderna, foderladorna och spanmålsmagasinen.

Vid sistnämnda torn, der muren gör en vinkelrät böjning åt vester och löper genom en dunge af vackra träd, påträffas öppningar som leda utför branten och, liksom vid tornet i sydvestra hörnet, spår af en löngång. Här, i vinkeln mellan de vestra och norra fronterna, träffar man åter ett torn, och derutanför en löpgraf, som sänker sig ända ned till hafsstranden. Löngången och löpgrafven synas hafva stått i förbindelse med hvarandra genom tvenne nu stängda öppningar, den ena i vestra, den andra i norra fronten.

I närheten häraf finner man ruiner af en aflång byggnad, som lär hafva begagnats till tjensteboning för krigshöfdingarne, samt en annan, som antages hafva varit en af kasernerna för den talrika besättning, som fans på slottet under dess glansperiod.

Hvart ögat än vänder sig, då man gör vandringar omkring yttermuren, är utsigten både storslagen och förtjusande. Under södra och vestra fronterna sträcker sig en djup dal — Paradisdalen — med vackra, friska gräsmattor och dungar af gamla ekar, bokar och andra träd. Bland dessa framskymta pittoreskt formade klippor och stycken af nedrasadt murverk, och på andra sidan dalen höjer sig marken, delvis betäckt af skog samt med åkrar, ängar och gärden så långt ögat når.

Från ruinerna af det fyrkantiga tornet i vinkeln mellan den vestra och norra fronten, der berget från cirka 80 meters höjd stupar lodrätt ned i hafvet, har man den mest storartade utsigt, men jag tror, att man företrädesvis bör se den i aftonbelysning, såsom vi hade tillfälle att göra.

Solen stod ännu temligen högt på himmelen och kastade mellan mörkgråa, röda, guldgula och hvita moln, hvilka ständigt förändrades, knippen af olika färgadt ljus öfver den glittrande hafsytan, som utbredde sig åt nordost och nordvest i ett aflägset fjerran emot den framskymtande svenska kusten.

Till venster framsköto de skogbeklädda uddarne vid Vangs och Hellig Peters fiskelägen och S:t Johns kapell, hvarefter landet åt denna sida förlorade sig i den uppstigande aftondimman. Åt höger reste sig bortom parken omkring Blanch's

hotell den höga, kala Hammers-udde med sitt fyrtorn, och i ett bråddjup under våra fötter lågo de bistra, af storm och vågor svärtade »Lejon-hufvudena», som man kallar några ur hafvet uppskjutande, fristående skrofliga klippor. Dyningarna rullade in med dån mot stranden, vräkte sig emot och tumlade om bland de ruggiga »lejonen», men det fradgande, hvita skummet nådde ej längre upp än till länden.

På denna praktfulla utsigtsplats på den gamla torngrunden voro några bänkar uppsatta. Här hade ett artistfrö stält upp sitt staffli och på detta en ofantlig duk, säkert 3 meter hög och 2 meter bred; och mästaren sjelf hade i egen person klättrat upp på en trappstege med ett stort gult parasoll uppspändt öfver sig. Här satt han och påbredde färg — som en skånsk bonddräng breder smör på en limpskifva — med en knif, bred och lång som ett romaresvärd, och med penslar stora som mindre sopqvastar. På ett bord under stegen hade en »elev» fullt upp att göra med att lära sig krama färg ur blytuber; ty åtgången var verkligen kolossal.

Vi stälde upp oss i en rad för att betrakta konstverket.

Öfverst i kanten hade artisten lagt en stor gulaktig plätt, påminnande om en »separerad» skummjölks-ost eller en ogräddad saffransbulle och omgifven, som det föreföll, utaf ett moln af mjöl. För öfrigt var hela duken öfverdragen med en blandning af skiftande gredelina och gulaktiga färger, och derpå lågo här och hvar, som det tycktes på måfå utkastade, smockor af blandade färger. På en af de största och mest långsträckta svarta pladaskorna lyste en i spets utdragen röd prick, en dito grön och en horisontel rad af gula färgklickar, liknande messingsknapparne i vår Jens' tröja. Jag hade till en början ingen aning om, hvad de andra kamraterna tänkte om mästerstycket; ty de stodo stumma som fiskar och bara bligade upp och ner, ner och upp, men för min enskilda, enfaldiga del kunde jag icke i omgifningarna finna något, som på det aflägsnaste sätt stod i sammanhang med hvad som förekom på duken; och jag kunde således omöjligen utfundera skälet, hvarför målaren gjort sig så mycket besvär med att resa hit och sätta upp sina vid-

lyftiga »grejer» just här på denna fläck af jordklotet. Icke heller kunde jag i tankarne från hela den vida, vida verlden leta upp något, som man skulle kunna imaginera sig liknade hvad konstnärens fantasi skapat. Mitt förstånd stod stilla, som solen en gång lär hafva gjort i Ajalons dal, af bara häpnad och förvåning.

Men Jens, som var med i sällskapet, gjorde slutligen ett försök att lösa gåtan.

— Tror I ikke, Herre — halfhviskade han till mig, såsom varande den, till hvars omdömesförmåga han syntes hysa det största förtroendet — at det skal forestille en Æggekage, som de bager paa et Komfur?

Nu var isen bruten, och fältet öppnadt för gissningar.

— Nej — sade farbror Peder — kan De ikke se, at det er Fætter Jeronimus' Hoved, naar han ligger paa Ryggen og sover i sin Seng med et kulørt blomstret Sirtses Tæppe paa sig og hvide Lærreds Puder under Hovedet, ha, ha, ha! hi, hi, hi! Du burde købe Maleriet, Jeronimus, og hænge det op i din Spisestue, saa at dine Børn, hvis du faar nogle, maa kunne se, naar du en Gang for Alvor er død, hvad du var for en net Fyr i levende Live — och så skrattade han, så att doktorn började se orolig ut.

— Kan *De* ikke se, hvad Maleriet skal forestille? — inföll nu målaren leende, vändande sig till doktorn.

— Nej — svarade denne, dragande på orden — hvis det ikke skal være kolorerede Tuberkel-Baciller eller andre Mikrober og Infusorier i forstørret Form.

— Og ikke *De* heller? — sporde han, pekande på mig med öfverlägsen uppsyn.

— Nej, omöjligt, om det så gälde lifvet — svarade jag bestämdt.

— Kan De da ikke begribe — yttrade konstnären, vändande sig fortfarande till mig —, at Billedet er et Natstykke — Fuldmaanen, beliggende i en Skybanke, belysende et Dampskib i Taage paa Havet. — De maa vel kunne se de røde og grønne

Lanterner og hvorledes Lyset straaler ud gennem de runde Vinduer i Salonen.

— Nej, se detta hade jag sist af allt vågat gissa på — svarade jag —, äfven om jag stält mig på hufvudet. Och lika litet kan jag förstå, hvarför ni sitter här uppspetad på en pinne och målar månsken i solsken. Detta är ju icke »friluftsmålning», efter mitt begrepp, om inte med detta uttryck menas, att man bör klättra så högt upp i fria luften som möjligt, när ett sådant mästerverk, som detta, skall skapas.

— Jeg venter paa at Maanen skal gaa op, for at komplettere Kunstverket — upplyste mästaren högdraget.

— Maaske er det med dette Skilderi — inföll nu Jens, hvilken, likasom Jeronimus, icke blifvit tillspord och fått yttra sig om taflan — som med det, en Malermester fra Rønne malede paa Væggen i en Kirke paa Öen. Det skulde forestille Israels Børns Overgang over det Røde Hav, og da Billedet saa var færdigt og Præsten og Kirkeforestanderen kom for at se det, saa de ikke andet end en ildrød Væg.

Hvor er Israels Børn? Jeg kan ikke finde dem? — spurgte Præsten.

— De *er* jo allerede ovre — oplyste Maleren.

— Og Faraos Hær? Den kan jeg ikke opdage — sagde Kirkeforestanderen.

— Naar Israels Børn er ovre, saa maa jo Faraos Hær være drunkned — erklærede Maleren — og saa gik der et Lys op for Præsten og Kirkeforestanderen ligesom for os, efter at denne Maler havde beskrevet sit Værk. I maa være en lige saa stor Kunstner som Farvesmøreren i Rønne — slutade Jens — som kan male saa kunstigt, at det kan forestille hvad som helst, uden at noget Menneske kan blive klog paa, hvad det er.

— Paa denne nye Maade maler nu alle store unge Artister i Paris — svarade mästaren på pinnen öfverlägset — og ligeledes i København, hvor vi »Opponenter» har begyndt med denne fortrinlige nye Metode ved hvilken en hver uden videre kan optræde som berømt Kunstner, og udføre dobbelt, ja firdobbelt saa mange og store Kunstværker som før i samme

Tidsrum. Og Pubikum er henrykt over dette nye blomstrende Kunstliv. Det er alene de gamle Kunstakademi-Studene — fortsatte han — som endnu holde paa Tegning og Symmetri! For os, Neo-Impressionister, Synthetister, Symbolister og Stilister, som maler efter Öjeblikkets Indgivelse, er dette et overvundet Standpunkt. Vi giver dette en god Dag og afmaler Naturen realistisk, som den forefalder os selv efter enhvers specielle Opfattelsesævne uden det mindste Hensyn til gamle forældede og unødvendige Reglementer om opkonstruerede Perspektiver og Proportioner, eller til hvad der før i Tiden ansaas for at være skønt og ideal. — Under den for længe siden forgangne Renaissancetid skulde et smukt Æmne vælges for et hvert Kunstværk. Nu tages kun Hensyn til Sandhed og realistisk Udførelse. — Æmnet er en Bisag. — Men det duer ikke heller at, paa en triviel Maade, kopiere Naturen saaledes, at hver og en lige straks kan se hvad Kunstneren mener, eller hvad et Kunstværk skal forestille, ti da kunde jo en hver Tølper være Kunstdommer. Og desuden maa en hver Kunstner udvikles paa individuel Maade, ti, om alle afmalede Naturen efter samme Metode og med samme Opfattelse af Former, Farver, Lys, Skygge etc., saaledes som den fremtræder for ikke ny-kunstneriskt uddannedes Öje, saa skulde jo alt, Natur, Kunst og Kunstneren selv, blive stöbte som i samme Form og ingen Individualitet forefindes. — Nej! Kunstnerene maa være saa originalere, friere og selvstændigere des bedre, — se vor Willumsen! — og Fremtidens Malerkunst saadan, at alene højt begavede og dannede Aander kunne opfatte Kunstnerens Tanke og Maleriets Betydning. Ti alene paa denne Maade kan Kritiken blive i Overensstemmelse med den moderne Kunstretning. Det maa vel ikke anses som uret — tillade han harmset — tværtimod fortjenstfuldt, om et Maleri er saa kunstnerisk malet, at det kan forestille baade det ene og det andet, ligesom Karaktererne i Ibsens berömte dramatiske Arbeider kunne tolkes efter enhvers forskjellige individuelle Opfatning.

»Nul n'aura de l'esprit hors nous et nos amis» — slutade fin de siècle-målaren, föraktfullt vändande sig fortfarande emot

mig, så att jag särskildt skulle få i mig detta öfverraskande anspråkslösa sakförhållande. Derpå grep han ifrigt till knifven och borstarne igen för att återvinna en, genom denna långa förklaring, förlorad tid.

»Though this be madness, yet there is method in it», halfhviskade doktorn åt mig.

Jag hade förut haft den fräcka föreställningen, att äfven jag var något litet dilettant i målning, eftersom jag brukat på lediga stunder roa mig med att smeta färg på duk; men nu hade jag med grämelse funnit min öfverman, så i tankar som ord och gerningar, och tillika fått klart för mig, huru liten jag i sjelfva verket var mot det kolossala geniet der uppe i luften.

Emellertid voro vi naturligtvis alla mycket uppbyggda af den fullständiga förklaringen på den lyckligtvis nu mera sällsynt förekommande oförfalskadt råa impressionismens verkliga innebörd, hvarom åtminstone jag för min del hittills icke haft riktig kännedom, och lemnade denne »Apelles redivivus», der han satt på sin pinne, åt sina konstruinerande idéer samt fortsatte den afbrutna vandringen bland de öfriga ruinerna.

* * *

Utkomna genom en dunge af gamla, förmodligen sjelfplanterade träd och hunna förbi en nu uttorkad vattendam, sågo vi qvarlefvorna af det forna slottet resa sig för våra ögon i imponerande storhet.

Det inre eller sjelfva slottet har varit bygdt i nästan fyrkantig form. Det så kallade Manteltornet i öster, kyrkan, sammanbyggd med detta torn, i norr samt andra byggnader i söder och vester.

Men under det att vi på afstånd betrakta den förfallna härligheten, låtom oss i allra största korthet genomgå dess historia.

Såsom förut är anfördt, uppfördes slottet antagligen under 13:de århundradet af dåvarande biskoparne i Lund, hvilka innehade ön Bornholm såsom ett prebende.

Emellertid synes det, som om kungen i Köpenhamn afundats biskoparne i Lund eganderätten till ett af de starkaste fästen i Norden. Och följden häraf var upprepade, slutligen lyckade försök af krigiske danske konungar att eröfra Hammershus från de ej mindre stridslystne och mäktige biskoparne, hvilka icke ville på fredlig väg afstå något af vare sig sin eller kyrkans makt. Härvid inträffade, såsom vanligt när de store och mäktige herrarne komma »i Haarene paa hinanden», att undersåtarne fingo släppa till krigskostnaderna och — skinnet; och Bornholms arme invånare ledo äfven oerhördt under dessa strider om väldet.

Konung Fredrik I, som regerade åren 1523—1533, måste afstå slottet till lübeckarne, hvilka, ända till dess att Hansestädernas makt krossades med biträde af svenske konungen Gustaf I, egde befälhafvare på Hammershus. Desse utsögo med gammallübsk krämarekonst det olyckliga Bornholm till det yttersta.

Sedermera kom Bornholm, och i sammanhang dermed också slottet, i svenska händer, hvilka icke voro mindre hårda än lübeckarnes, och den svenske krigsöfversten Prinzenskjöld regerade från Hammershus' slott det olyckliga Bornholm med sådan obarmhertighet att ett uppror, som hade till följd hans dödande och Bornholms frigörelse från Sverige, deraf framkallades. Detta måste af hvar och en som sett den härliga perlan i Östersjön anses som en oskattbar förlust. Åtminstone var detta mitt intryck då jag såg ön, och ännu mera efteråt. Man upplyste mig, att ön blifvit bortglömd vid fredslutet i Kiel den 14 Januari 1814. — —

Detta i förbigående.

Från sistnämnda tid, 1658, kom slottet icke mera i utländska händer, men kort efteråt förlorade det genom krutets och det nya artilleriets uppfinning sin betydelse såsom fästning, och under senare hälften af det 17:de århundradet fick det mer och mer förfalla. Emellertid begagnades det fortfarande till statsfängelse, och många för vederbörande i Danmark obehagliga personer hafva under längre eller kortare tid undangömts på den ensliga ön.

I midten af det 18:de århundradet befalde den dåvarande danska regeringen nedrifning delvis af vissa byggnader, hvilka derigenom förvandlades till ruiner. Samtidigt lemnades tillåtelse åt bornholms-boarne och hvem som helst att från Hammershus hemta sten till andra byggnader, och det gamla slottet, med dess många historiska minnen, blef utsatt för plundring från alla håll.

Detta var i sanning sorgliga tider för Hammershus!

Ändtligen, år 1822, fick man ögonen öppna för det barbariska uti att på detta sätt behandla ett af landets mest storartade historiska minnesmärken. Ödeläggelsens fortsättande förbjöds genom ett kungligt bref, och från den tiden äro ej allenast de återstående qvarlefvorna af Hammershus slott fridlysta, utan åtskilliga arbeten, för deras uppstöttande och underhåll, på statens bekostnad verkstälda.

* * *

Sedan vi satt oss litet in i Hammershus' historia, hvarigenom intresset blifvit mera spändt, begåfvo vi oss till sjelfva slottet.

Af kyrkan, som utgjort en utbyggnad från Manteltornet, qvarstår endast den norra muren, men för ett par år sedan verkstälda utgräfningar visa planen till densamma, med dess dörr- eller fönster-öppningar, äfvensom till de öfriga byggnaderna, som utgjort de sydliga och vestliga delarne af slottet och förmodligen begagnats som gästlokaler. Af dessa qvarstå endast några murpartier.

Sedan allt detta uppmärksamt betraktats, kommo vi slutligen till sjelfva glanspunkten — Manteltornet — hvilket synbarligen rest sig minst 6 våningar i höjden och utgjort bostad för biskoparne, då de gästade Bornholm. Detta torn är ännu temligen bibehållet, med spår af mellanväggar, skorstenspipor och dylikt.

Inkommen i tornet, observerade jag ett hål genom hvalfvet till en derunder belägen, djup och mörk källare, som förmodligen i forna dagar äfven användts till fängelse.

— Troligen var det i denna källare — yttrade jag — som biskoparne och krigshöfdingarne förvarade sina skatter. Tänk om något skulle vara qvarglömdt!

Gubben Jeronimus hade hela tiden följt oss temligen ointresserad och generad samt ej öppnat munnen till ett ord, och derpå var ju ej att undra, men när han fick höra ordet »skatter», spetsade han sina stora öron och kom fram till hålet i hvalfvet, och då han lutade sig ner för att se, om han kunde upptäcka något blänkande föremål i mörkret der nere, halkade han på småstenarne omkring öppningen i hvalfvet, det stora hufvudet tog öfverbalans, och Jeronimus slank ner genom hålet.

Doktorn, som stod närmast, rusade till för att fatta tag uti honom, men kom för sent och höll på att följa med.

— Hvorledes er det med Dem? — ropade doktorn i hvalföppningen.

— Det er ikke farligt, ti jeg faldt paa en hel Masse raaddent Løv og andet blødt Materiale, men De maa sende efter et Reb til at trække mig op — ropade han befallande.

Sedan han sagt detta, började han utösa förbannelser. Ingen kan göra sig en föreställning om, huru han förbannade Svenskeren — d. v. s. mig i första rummet —, doktorn, Peder och Juliane, men allra värst derför, att han låtit förleda sig till denna Fandens resa. Det var rysligt att höra, huru han svor och förbannade nere i det mörka, djupa hålet, hvarifrån ljudet kom doft, som ur en graf.

En idé flög genom mitt hufvud. Det gälde att icke, som man säger, »corriger la fortune» eller, med andra ord, icke motsätta sig en sådan spark, som lyckans gudinna behagat utdela genom att locka gubben ner i källarhålet. Man skulle ju, när han nu satt der nere, i ett visst beroende af oss, kunna i all gemytlighet och vänskaplighet ackordera med honom om äktenskapsskilnad med den stackars Juliane.

Försöket var visserligen djerft; men lyckades det, så skulle denna sak kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt, utan en eljes oundviklig rättegång, hvilken, om hustrun ville hafva

laglig skilsmessa, mannen naturligtvis skulle söka krångla in och uppehålla så länge som möjligt. Och genom en så god gerning skulle dessutom måhända någon del af de synder, detta gamla fängelsehål från biskopstiden säkert hade på debetsidan i sin kontrabok med vår herre, kunna gäldas och afskrifvas.

Jag gick derför fram till doktorn, som ännu stod och tittade ner i hålet och lyddes till huru gubben traskade omkring ibland de »bløde Materialerne», anropande alla onda makters bistånd, och yttrade halfhögt, men så att Jeronimus skulle höra det:

— Detta var ett obehagligt äfventyr, måhända värre än det gubben råkade ut för i dag på förmiddagen. Han blifver säkert ihjelstungen af huggormar, innan vi hinna få upp honom. Man varnade mig på hotellet för att gå in i någon källare här uppe i slottsruinerna, ty der skulle vara fullt med giftiga ormar.

Gubben Jeronimus hade, medan jag talade, hållit inne med förbannelserna, men upphäfde nu ett så förskräckligt nödrop, att det höll på att bli mig för starkt; och hade jag inte haft erfarenhet om, huru omenskligt elak han var, och att det skulle varit en dödssynd att icke begagna ett så gynsamt tillfälle, som försynen sjelf arrangerat, att få bugt på honom, hvilket annars icke blefve möjligt, och att derigenom befria Juliane från ett skändligt och onaturligt äktenskap, så hade jag möjligtvis hyst miskund med honom, men nu fans ingen nåd att vänta af mig. — — Han skulle på pinbänk, tills han gaf sig — detta var min orubbliga föresats — och ormarne skulle blifva tumskrufvarne.

— Hvad står på, eftersom ni skriar så vildt? — ropade jag till honom genom hålet.

— Her er Slanger (ormar) i Løvet, træk mig op! — skrek han, och nödropen fortsattes.

— Säg till honom — hviskade jag till Farbror Peder, allt under det att gubben upphäfde de värsta indiantjut och for omkring i det ruttna löfvet — att vi kommit öfverens att låta honom tills vidare sällskapa med huggormarne, om han icke,

med anledning af hvad som passerade på förmiddagen, vill underskrifva en ansökan om laglig skilsmessa med sin fru.

Förslaget framfördes, men bemöttes med de vildaste protester och nya förbannelser mot Farbror, mig och doktorn, som räddat hans lif, samt tjut som från en varulf, rop i alla tonarter och försök att hoppa upp efter väggarna i källaren.

— Tycker icke ni, att Farbror Peders förslag är riktigt och billigt? — frågade jag doktorn och Jens.

Jo, derom voro de ense med mig.

— Emedan herr Chon behandlat sin oskyldiga fru — sade jag högt — så, att hon säkerligen nu varit död, om icke läkare händelsevis funnits på platsen, stå vi icke till svars inför våra samveten, om vi tillåta, att hon utsättes för förnyad, rå misshandel, hvilket säkert blefve händelsen, om han åter finge henne i sitt våld. Vi måste således bestämdt yrka på skilsmessa och göra naturligtvis detta inför domstol, när vi återkomma till Köpenhamn. Och sedan herr Chon i vår närvaro påtagligen velat mörda sin hustru, kan en begäran, framstäld af henne om skilsmessa, säkerligen icke afslås; men herr Chon skulle nu kunna genom en frivillig ansökan om äktenskapsskilnad lättare komma ifrån saken och ansvaret för mordförsöket. Som han emellertid icke tyckes vara böjd härför, så gå vi väl åter till hotellet att supera och lemna herr Chon att hålla sällskap med ormarne i natt. Kom, mine herrar! — Och vi gingo ett stycke från öppningen.

— Hjelp! hojh! hjelp! — vrålades i källaren, så att det gaf ett sådant eko i det gamla Manteltornet, som väl aldrig varit hördt sedan dess stormaktstid. — Slangerne krible i Buxerne. Au! Jeg skal underskrive. Jeg skal skrive. Au! Hjælp!!

— Jag skall sända Jens till hotellet efter ett rep — ropade jag, återkommen till öppningen i källarhvalfvet —, lugna er således, men stå för all del icke stilla, utan spring och hoppa för att skaka ormarne ifrån er, och skrik så mycket ni orkar, så skrämmer ni dem kanske.

Följden af detta vänliga råd blef ett lif och ett oljud i källaren, som om den onde sjelf i egen hög person grasserat

der nere, och det tusenåriga dammet stod som en tjock rök ur öppningen i källartaket.

Då emellertid, efter all anledning, inga ormar funnos och ingen fara var för handen, skrattade vi, så att vi höllo på att förgås, åt denne nye Ragnar Lodbrok, qvädande sin drapa i ormagropen.

Efter en stunds väntan återkom Jens med bläck, penna och papper, ett fint snöre och ett groft rep.

Ett erkännande af våldet mot Juliane uppsattes i sammanhang med ansökan om skilsmessa och firades ned jemte bläck och penna i ormgropen; men »Lodbrok» förbannade sig på att han icke skulle skrifva under förr än han blifvit upphalad.

— Men jag tänkte: »Ich kenne dich, Spiegelberg!», och ropade befallande: Skrif ögonblickligen under ansökan om äktenskapsskilnaden, ty annars, vid Gud, lemna vi eder åt ormarne i gropen. Vi hysa ingen barmhertighet mot er, såsom ni handlat; och dessutom har ni sjelf gått i fällan. Vi lofva deremot på vår heder att genast draga upp och rädda er från de giftiga ormarne, sedan ni undertecknat förbindelsen. Ni har en minut på er att fatta ert beslut!

Det blef tyst ett ögonblick. — Snöret drogs upp, och skriften befanns undertecknad, hvarefter doktorn och jag med våra namn intygade underskriftens egenhändighet och — frivillighet.

Sedan nu målet vunnits, kunde det tjocka repet nedsänkas.

— Gör nu en Snare i Enden af Rebet og læg den om Deres Hals, saa skal jeg hale Dem op — sade Jens.

Af detta menniskovänliga förslag blef emellertid intet, utan gubben fattade med sina klor i repet, och vi halade upp honom.

Uppkommen afkläddes gubben och synades inpå bara benen af doktorn, ty han hade känt, sade han, huru ormarne krälade i underkläderna; men intet ormbett eller annan skada kunde upptäckas, och dermed voro alla belåtna.

Jens anmärkte efteråt, att han »alle sine Dage vilde fortryde, at han ikke havde taget Pelsen af Ræven, da den var i

Fælden, som Erstatning for den fordömte Aagerkarls Kæltringestreg mod hans unge Herre».

Sällskapet begaf sig derpå, efter en väl använd dag, till hotellet, men jag stannade qvar och slog mig ned på ett nerfallet murstycke.

Solen sänkte sig just nu i vågen vid horisonten i nordvest, himlen flammade i rödt — den katolska biskopskåpans och krigets blodfärg — och ledde tanken tillbaka till de dagar, då skaror af mäktige prelater, höge herrar, krigshöfdingar och förnäma, stolta damer rörde sig i brokig prakt i de höga salarne och gemaken; då den vidsträckta slottsplatsen var fyld af soldater och betjening, och vinet flödade under trumpeters och cymbalers klang.

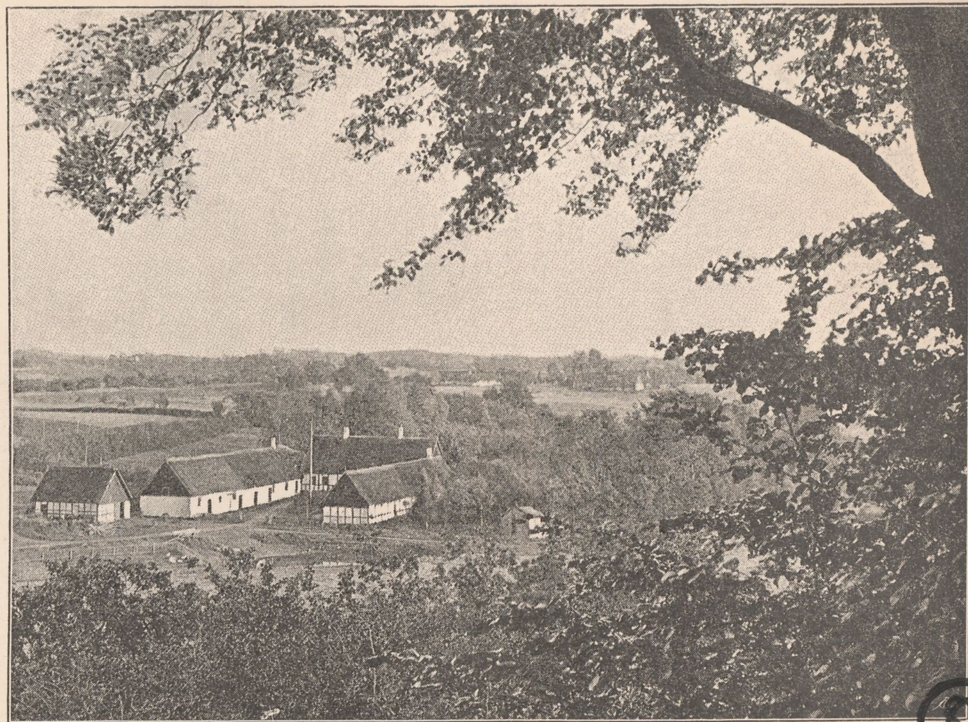
Nu var all denna härlighet längesedan slut — en saga blott. De tjusande, blomstrande varelserna, målen för ynglingarnes ädlaste täflan, ligga vissnade i familjegrafvarna, de hugstore krigarnes ben betäckas af månghundraårig mossa, af de mäktige prelaterna återstå murkna skeletter i en sidentrasa, och den klippa, hvarpå hierarkiens välde hvilat, är undergräfd af tidens skarpa tand.

Dess stormvindar hafva farit skoningslöst fram öfver den starka borgen, uppförd på hälleberget och beräknad att, som ett bålverk för det andliga förtrycket, trotsa tiderna.

Bålverket är nu en ruin, som visserligen stöttats och underhålles, men som måste med tiden störta samman och blifva stoft; ty det heter: »Af jord äst du kommen, jord skall du åter varda!»

Men romantisk är denna gamla minnesstod från en storslagen tid, så i höstens och vinterns dimmor och stormar som i vårens och sommarens leende, rosiga dagar.

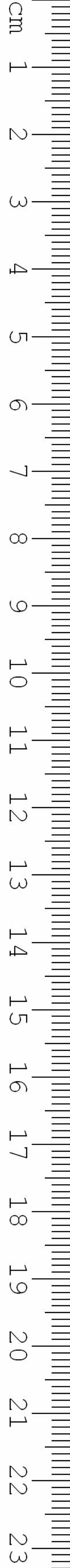
Som jag nu sitter här, far aftonvinden hän öfver de gamla nakna murarne, en ensam örn har slagit sig ner på toppen af det höga Manteltornet och spejar, som en forntida skildtvakt, öfver den underliggande nejden, långt ut öfver det vida hafvet. Råkor, kråkor och kajor kretsa skrikande omkring de söndersplittrade murtinnarne, och en uggla tittar fram ur en glugg i

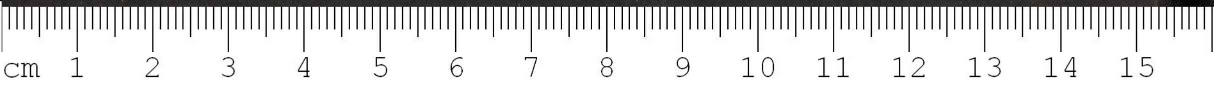

BORNHOLMSKT LANDSKAP.

Efter fotografi, tagen af författaren från Lilleborgs ruin.

Ulfelds torn. Vid vintertid måste det vara öde, dystert och kallt häruppe; men när våren löfvar de frodiga träden och buskarne å slottsplanen och i dalarne omkring slottet, då qvittra småfoglarne, bygga sina bon och föra en munter tillvaro, och i sommarens ljufliga tid, när solen skiner, eller då månen förvandlar natten till mystisk dag och den friska hafsbrisen lifvar håg och sinne, då är här fröjd och lust och »hus i hvar buske», ty norra Europas mest storslagna borgruin med dess tjusande omgifningar gästas då af lustresande från alla land, och jag är säker, att ingen, lika litet som jag, ångrar att hafva gjort resan hit, synnerligast om han eller hon skulle hafva en sådan tur att råka ut för så ovanliga och fast otroliga äfventyr som jag gjort, och detta inom loppet af ett — ja, ett enda — dygn, ty det var ju i går afton vid ungefär samma tid som jag steg ombord å bornholmsångbåten i Köpenhamn.

* * *

Efter återkomsten till hotellet rådgjorde farbror Peder — som hade »overmaade morsomt» åt våra äfventyr —, doktorn och jag om hvad som vidare skulle göras.

Farbror berättade om sitt sammanträffande med Juliane efter återkomsten till hotellet och huru hon upptog beskrifningen öfver gubbens upptäcktsresa ner i »skattkammaren».

Först hade hon blifvit alldeles »perpleks» och höll på att få en »Besvimelse», då hon fick höra talas om skilsmessoansökningen, men sedan hade hon blifvit så glad, att hon dansat en »Snurredans» med Fætter Peder, omfamnat och kysst honom.

Vi uppsatte och undertecknade en skriftlig berättelse om, huruledes gubben Jeronimus på grund af den orimligaste svartsjuka misshandlat sin hustru, utan den ringaste anledning, och kommo vidare öfverens, att inlagan om skilsmessa genast efter återkomsten till Köpenhamn skulle inlemnas på behörigt ställe, samt att fru Juliane, för att komma ur gubbens klor, tills vidare skulle bo hos farbror Peders hushållerska och noga öfvervakas äfvensom slutligen att doktorn skulle blifva husläkare och sköta om hennes helsa.

Och jag ansåg mig böra fästa deras synnerliga uppmärksamhet på hvad den gamle lufvern hade yttrat under yrseln om den hemliga källare under hans kontor, till hvilken nyckeln skulle finnas i en springa i väggen vid kaminen å kontoret. Jag förestälde mig nämligen, att dessa ofrivilliga upplysningar möjligen kunde komma till nytta, om gubben gjorde svårigheter i fråga om äktenskapsskilnaden. Dessutom kunde det ju vara intressant, under alla förhållanden, att få reda på hans »heimliche Verüben» i källaren under kontoret.

Sedan allt detta var afhandladt, drucko vi tillsammans i all vänskaplighet och gemytlighet en — eller jag tror nästan att det var två — whiskytutingar, som farbror titulerade »Kattekillinger», språkande om hvad som tilldragit sig, och gingo derpå, temligen medtagna af kropps- och själsansträngningar, men mycket nöjda med vår dag och våra äfventyr, till kojs.

* * *

Morgonen derpå sammanträffade doktorn och jag åter i frukostrummet — gubben Jeronimus höll sig, till min stora belåtenhet, undan — och kort derefter inkom farbror Peder.

— Holder I Geheimeraad? — sporde han.

— Nej! — svarade jag. — Vi vänta på dig och fru Juliane för att börja frukosten.

Och knappast hade jag yttrat detta, förrän rummet upplystes, liksom jorden af morgonrodnaden. Vår Juliane steg öfver tröskeln, — jag kallar henne *vår,* — ty jag betraktade henne nu som fri från vampyren.

Lilla frun syntes, tack vare den hygglige och vänlige doktorns outtröttliga omsorger, vara fullkomligt återstäld efter gårdagens äfventyrligheter.

Hon hade iklädt sig en enkel men förtjusande morgondrägt och liknade upp i dagen en nyss utslagen ros, som oupphörligt skiftar från skärt till hvitt och från hvitt till skärt igen, medan doktorn under minst fem minuter höll hennes lilla hand i sin för att med vetenskaplig noggrannhet kunna räkna puls-

slagen — förstås. Och jag för min enskilda del glömmer aldrig den strålande, glada och tacksamma blick, som bestods min obetydliga person, och de vänliga ord, hvarmed den ledsagades och hvilka jag är alltför blygsam för att vilja upprepa, då hon räckte mig handen och tackade för »den hele Dag i Gaar». Och då jag gjorde min af att kyssa den lilla hvita handen, räckte hon sjelf upp den med ett skälmskt leende, som inte kan med ord beskrifvas — så att »amorinerna» tittade fram ur sina gömslen för att se efter hvad som stod på — och pekade med den andra handen uppåt — Lilla Björn.

Vår hederlige farbror Peder — ty sedan »tutandet» aftonen förut hade doktorn kommit i samma intima förhållande till honom som jag, och doktorn och jag likaledes inbördes — hade nu fått de yttre »Mindesmærkerne» från bekantskapen med »Vædderen» (Pelle) utplånade så godt sig göra låtit, och äfven de som inte syntes utanpå bättrade medelst blyvatten, så att han ogeneradt kunde sitta midt på en stol och icke endast på kanten, som aftonen förut. Dertill hade han sofvit godt i en god säng och var vid sitt allra uppsluppnaste humör igen, hvilket ingalunda försämrades, då Juliane räckte honom »indbydende» sin högra persikolena kind. — — —

Den lille trinde mannen åt och drack, pratade och skrattade, sprang omkring Juliane på alla sidor, hälde i så mycket kaffe åt henne, att det blef en ordentlig »hjelphustrukopp», med både kopp och fat öfverfylda, och lastade på hennes tallrik så mycket mat att den kunnat mätta en uthungrad statkarlsfamilj — allt på samma gång — och förklarade, »at han kunde le sin Mave itu, naar han tænkte paa, hvorledes Fætter Jeronimus hoppede som en Abekat, brølede som en Tyrekalv og hylede som en Schakal i det dybe Kælderhul».

Han lofvade att efter återkomsten till Köpenhamn skriftligen meddela mig slutet på äfventyret, och tviflade inte ett ögonblick på att hans gamle vän och studentkamrat, Politimesteren, skulle arrangera äktenskapsskilnaden inom några dagar.

Hvad den stilige doktorn beträffade, kunde jag ej blifva rätt klok på honom, så förändrad hade han i hast blifvit sedan

i går. Ibland var han glad och språksam, men, rätt som det var, satt han tyst och såg blek och lidande ut, och när jag frågade honom, om han sofvit oroligt, svarade han:

— Jeg tror, du kan være rolig for hendes Helbred — hvilket föranledde mig att anmoda farbror att hafva ett vaksamt öga på doktorn med.

* * *

Mina Köpenhamnsvänner hade från början bestämt sig för att stanna några dagar i Blanch's utmärkt trefliga hotell; men jag hade, innan jag lemnade Köpenhamn, tänkt resa tillbaka med den ångbåt som skulle afgå från Rönne till Köpenhamn dagen derpå sent på aftonen. Och som jag tyckte att min roll i spektaklet kunde vara utspelt, så beslutade jag att fortsätta färden ensam.

Visserligen var pjesen icke afslutad såsom en modern dram bör sluta med att mannen mördas och hustrun bortföres, men det första hade i det allra närmaste blifvit verkstäldt, och i fråga om det senare, behöfdes icke mycken spådomskonst för att, efter vissa tecken, kunna förutse huru saken skulle komma att utvecklas till ett önskvärdt och lyckligt slut, blott »det tillfälliga hindret» blifvit i laga ordning undanröjdt, hvadan de som komma att läsa berättelsen om denna märkvärdiga Bornholmsresa böra vara belåtna om slutet blifver sådant som man kunde hafva anledning hoppas.

Jag bestälde derför en särskild vagn, i hvilken jag ämnade färdas öfver Bornholms vackraste och intressantaste punkter, Rø och Almindingen, till Rönne. Vagnen stod efter en stund färdig utanför trappan, och det var tid att säga farväl och tack för godt sällskap samt uttala förhoppning om »glædeligt Gjensyn».

* * *

Då jag, efter att ännu en gång hafva hjertligt skakat hand med mina kära vänner från gårdagen, med hvilka jag tyckte mig så intimt lierad som om vi varit uppfostrade tillsammans från barndomen, satte mig upp i vagnen, upptäckte jag med verklig glädje Jens på kuskbocken.

Han tyckte att jag var »en saa hyggelig og morsom Fyr, som han gerne vilde være Kamerat med», sade han, och derför hade han bytt sig till min skjuts af en annan »Dreng», som skulle köra »de Danske» tillbaka till Rönne.

Detta var ju en vacker orlofsedel, och mycket belåten var jag att få sällskap af den qvicke och treflige gossen.

* * *

Från Blanch's hotell foro vi genom en vacker gammal skogspark till de små nätta byarne Sandvig och Allinge på Bornholms ostkust.

I den sistnämnda finnes en år 1500 uppförd kyrka, och i vapenhuset visades en grafsten, som fordom betäckt en af lybeckarnes höfvidsmäns, Blasius von Winkedes, graf. På kyrkogården fanns uppstäld en gammal runsten, kallad »Kongeveistenen», på hvilken i runskrift läses: (»og) Brune og deres Brödre lode (reise stenen) efter Thorlok Fader sin og Esker Broder sin.»

Ute på en klippig udde fingo vi ånyo syn på en stor gul parasoll, uppspänd öfver en friluftsmålare.

— Hör, Jens — sade jag —, De tyckes vara intresserad för skön konst och icke så dum konstkritiker heller. Ska' vi se, hvad *denne* mästare har att bjuda på? Hästarne kunna behöfva litet hvila.

Detta var Jens med på.

Vi gingo således ned till stranden.

Der satt en ung, mörklagd man med intelligent utseende framför en nästan fullbordad tafla af obeskriflig skönhet.

Den afbildade endast hafvet i stiltje med några klippor och ett träd i förgrunden samt ett par fiskarbåtar på afstånd, der vattenytan smälte samman med himlen vid horisonten, men det låg en poesi, ett lif och ett solljus, en värme och en glans öfver den vida, kristallglittrande, perlemorglänsande och genomskinliga vattenytan, som fylde ett vanligt menniskosinne med glädje och som kunnat framkalla en välvillig min till och med hos en förhärdad misantrop.

Jag tog af mig hatten för mästaren och bad på min bästa danska om ursäkt för vår nyfikenhet.

— Pardon, Monsieur — svarade han —, je ne parle pas Danois.

— Ah! vous êtes Français? — utropade jag öfverraskad.

— Oui, Monsieur!

Han meddelade sedan, att han år 1888 jemte flere andra franska artister varit inbjuden af den rike bryggaren Jacobsen till den stora utställningen i Köpenhamn, men då varit hindrad att antaga inbjudningen, hvarför han nu i stället gjort en påhelsning och utsträckt resan till Bornholm, der han vistats några dagar. Liksom jag var han hänryckt öfver den vackra naturen och den härliga luften och gladde sig åt att vid återkomsten till Paris få visa sina vänner några naturtroget tagna stämningsfulla studier.

— Men — invände jag — eder studie är ju inte »chic», inte parisisk, inte à la fin de siècle. — — —

— Hvad menar ni? — frågade han och såg förundrad på mig.

— Jag menar målad så här — och jag gjorde en rörelse med armen, som då någon rödmålar en vägg eller tjärar en pråm.

— Ah! jag förstår — svarade han leende. — Ni menar så kallad impressionistisk. Jo, det är den i sjelfva verket, om än inte alldeles i den mening, som man gifvit denna bransch i den nyare tidens målningskonst, ty ni torde finna, att jag, så godt jag förmått, lagt det intryck, naturen gjort på mig, till grund för utförandet.

Konsten, liksom literaturen — fortsatte han — har under de senast förflutna 30—40 åren legat i skärselden, hvarutur de, som det är att hoppas, skola, liksom fogeln Fenix, utgå renade och förädlade. Ni känner naturligtvis den förkrympta och onaturligt tuktade riktning, hvaruti konsten och vitterheten efter smaklöshetens tidehvarf, det vill säga slutet af 18:de och början af 19:de seklet, inkommit. Ni känner nog äfven, hurusom under midten af vårt nuvarande århundrade naturalis-

men började uppträda i literaturen och nådde sin kulmen under Emile Zolas egid med romanerna »l'Assommoir», »Nana» och dylika missfoster, medelst hvilka han och hans efterapare i andra länder och på andra språk uppförde och fylde ett literärt Augiasstall, större och mera stinkande och förpestande än det som en gång i forntiden rensades af Herkules.

Bildningens och sedlighetens uppgift har från Platos', ja, från urminnes tid, varit att kufva det rent djuriska hos menniskan och göra ideela tankar och känslor till hennes andra, bättre natur; men naturalismen har, genom att brutalt framställa osedligheten och råheten i dess vederstyggligaste former såsom något naturenligt, dragit ner det ideela, det höga och sköna i smutsen och derigenom demoraliserat samtiden.

På samma gång som naturalismen i literaturen, uppträdde äfven realismen i konsten. Man skulle — hette det — göra sig fri från de föråldrade dogmer och uppkonstruerade manér, som genom bristande naturstudier hämmat konsten under en föregående tid, samt framställa naturen sådan den i verkligheten förekom. Men, så förträfflig denna tanke än var i realiteten, så förfelades afsigten med densamma derigenom, att man sköt öfver målet. Man behöll skalet, men bortkastade kärnan. Kompositionen försummades och konsten inskränktes till ren kopiering af lösryckta fragmenter af naturföremål; ju ytligare, fulare och simplare (det vill säga ju mera »pittoreskt»), desto bättre.

I stället för antikens konst, hvaruti formskönheten framstår oöfverträffad, och renaissancens konst, hvaruti ej allenast formskönheten i det hela och i detaljerna utan äfven en ädel tanke, något andligt lefvande alltid framlyser genom det materiella i konstverket, och hvarigenom intrycket af detsamma verkar upplyftande och förädlande på åskådarens skönhetssinne, skulle nu konstens, liksom literaturens, gudinna vara så naturalistiskt naken som möjligt.

Derom vore dock intet ondt att säga, om man haft öga för det välskapade och icke för missfoster, om man i naturen sökt sanningen i dess skönaste former och icke i de fulaste och

mest abnorma. Men detta ville eller kunde de så kallade naturalisterna i konst och vitterhet icke förstå, och derigenom har denna nya riktning verkat förnedrande och demoraliserande i stället för, såsom den bort, upplyftande och förädlande. Ty i samma mån som skönhetsidealet och det andliga i konsten förnekades och man liksom ateisterna icke ville eller förmådde se Gud i skapelsen eller ett inre verkligt lif i konsten, utan endast den råa ytan, fanns i den oändligt tråkiga, inspirationslösa anrättningen icke något annat, hvarmed man kunde reta allmänhetens förskämda smak, än de rafflande kryddorna — obsceniteten i figurframställningen och de vildaste, mest löjeväckande extravaganser såväl i landskaps- som i genremålningen.

Jag vill emellertid härmed — fortsatte den unge målaren — icke hafva helt och hållet fördömt den ifrågavarande konstriktningen. Genom densamma har nemligen konsten, i stället för att vara hvad den för ej så länge sedan var — ett petrificeradt och steriliseradt atelierhandtverk — genom friska, ur sjelfva naturen hemtade förebilder, vunnit en välbehöflig föryngring. Och den konst, som nu håller på att utbilda sig och framgå, luttrad och renad ur denna *»renaissancekris»*, lofvar att genom en mera fulländad teknik och ideel uppfattning af det storslagna och sköna i naturen, blifva något liknande det man i den grekiska allegoriska myten anar uti den slutliga eviga föreningen mellan Eros och Psyke — eller en sammansmältning till ett, i lefvande genomskinlig bild, af naturens härligaste skapelser med den, i den verklige konstnärens själ inneboende längtansfulla dragningen till det sanna, det ädla, det sköna.

Men — tillade han — det springer numera ingen Pallas Athenæ, fullrustad med svärd och sköld, ur Jupiters hufvud, och framtidens konst fordrar icke allenast sällsynt medfödd naturlig begåfning, skönhetssinne och ädel uppfattning, utan äfven energi och arbetsförmåga samt ett oerhördt arbete för att *närma* sig målet, ty till *fullkomlighet* hinner ingen på jorden.

— Ja, men — anmärkte jag, sedan han slutat — på de senaste utställningarna i Champ de Mars i Paris har man ju

sett en mängd äkta impressionistalster. Eleverna af denna skola fortlefva ju sålunda och drifva sin propaganda i Frankrike — liksom på andra ställen.

— Ils n'ont rien appris, ni rien oublié, — svarade han leende, — men deras Kladderadatsch försvinner mer och mer från den rätta salongen i Champs Elysées, och der skall ni snart finna endast den sanna konsten representerad af Bonnat, Munier, Bouguereau, Chaplin, Durand, Hirsch, Bisson och många flera af samma nyaste skola; men öfverallt på jorden skall ni träffa på — slutade han — folk, som sakna förutsättningar för att kunna blifva verkliga konstnärer och äro för lata för att arbeta sig in i konstens elementer eller för egenkära att vilja taga intryck eller lärdom af andra. Dessa komma nog fortfarande att uppträda såsom impressionister; ty dertill fordras endast att breda tjock färg på ju större dukar, desto bättre. Och ännu är konstsmaken så »egaré et degeneré» — slutade han — hos många af våra mecenater, att köpare finnas till målningar, som framdeles komma att uthängas till beskådande såsom kuriösa prof på en af det nittonde seklets absurda konstriktningar.

Jag tog ett vänligt afsked af den hygglige, intelligente fransmannen med förklarande, att det fägnat mig synnerligen att hafva fått göra hans bekantskap och att hafva fått höra denna uppfattning af konsten, som fullkomligt öfverensstämde med mina egna åsigter, uttalas af en fransman.

— La France marche toujours à la tête de la civilisation! — svarade han stolt och sträckte upp hufvudet, och vi skildes som de bästa vänner, med öfverenskommelse att sammanträffa i Paris eller på Bornholm nästa sommar.

— Hvad säger De om den der franske målaren? — frågade jag Jens, då vi åter kommit till vagnen.

— Jo, — svarade Jens, — jeg kunde lige saa lidt forstaa denne Mand, der snakkede Udenlandske som den anden, der dog skulde forestille at tale dansk; men saa meget kunde jeg forstaa, at den anden malede meget mere kunstig end denne, for hans Maleri kunde man forklare på mindst fire Maader, men

Franskmandens Billede kun paa ét. Men, Herre — fortsatte han —, her er talt saa meget om Kunst i disse Dage; kan I sige, hvad der egentligen menes med Kunst og Kunstnere?

— Med konst — sade jag litet förbryllad, huru frågan skulle besvaras, så att Jens kunde begripa saken — med »konst» menas egentligen att kunna måla taflor och utföra bildhuggeriarbeten och dylikt, och med »konstnärer» menas de, som utföra sådana konstverk.

— Ja, men — sade Jens fundersam —, naar et Menneske kan göre en Ting, saa er det jo ingen *Kunst* længre. Med Kunst skulde vel egentlig menes det, man ikke kan udföre. Den Malerkludder, vi træffede i Gaar og som malede den morsomme Flæskekage, som skulde forestille Maanen, burde saaledes være en större Kunstner, end han der nede, som maler Vand og Skibe, saa at man straks kan se, hvad det skal være, ti han kan jo öjensynlig male Havet og Skibene, og da er det jo ingen Kunst for ham.

Frågan om konst hade genom detta resonnement blifvit temligen intrasslad, så att jag inte rätt visste, huru jag skulle reda ut härfvan, då jag befriades från bryderiet genom mötet med en »char-à-banc», uti hvilken satt minst ett halft dussin vackra flickor, som skrattade och viftade med näsdukar och parasoller, så länge de syntes, och naturligtvis viftade Jens och jag tillbaka, så länge vi kunde se dem.

Från Allinge foro vi genom Teign- och Kaas fiskelägen till Rö.

Har man godt om tid — hvilket man, i förbigående sagdt, bör hafva på resor, men hvilket jag icke hade och derför kommer att resa till Bornholm ännu en gång, om jag lefver och Gud vill —, så gör man bäst uti att draga på lunkentusstöflarne, taga ränseln på ryggen — eller sin fotografi-kamera — och gifva sig af till fots efter hafsstranden, hvilket jag nästa gång kommer att göra, ty dels är det trefligare och mera uppfriskande att gå än att åka, och dels passerar man, när man går, den vackra Storedalen och många andra intressanta ställen, såsom klipphålor, bautastenar och andra minnesmärken från

hednatiden, och slutligen kommer man direkt till Bornholms allra märkvärdigaste och mest anslående kuststräckning — hafsbugten vid Rö.

Jag for landsvägen, som äfven är behaglig genom omvexlingen af höjder och dalar, skogsdungar och bördiga åkerfält, samt trefliga, snygga gårdar, som vittna om välmåga och ordningssinne.

I förbigående må anföras, att jag under hela färden på den 10 qvadratmil stora ön icke såg till någon tiggare. Folket syntes vara af kraftig, nordisk stam och sades vara ganska upplyst och duktigt, samt välmågan allmän.

Och att bornholmarne äro glada, lifliga och vänliga mot främlingar, visade sig af de helsningar, som kommo oss till del hvarhelst infödingar möttes.

Under angenäma tankar och godt humör ankommo vi kl. 11 förmiddagen till Helligdomsgaarden i Rö, en gammal byggnad, som inredts till hotell för resande, och hvarifrån utflygter göras till »Dynddaleskoven», Amtmandsstenen, Klippepartierne vid stranden, »Den vaade Ovn» och »Helligdomskilden» m. fl. ställen.

— Huru lång tid behöfves för att se märkvärdigheterna här på platsen, om man har ondt om tid? — frågade jag hotellegaren.

— To Dage omtrent.

— Ja, men vi kunna icke disponera mer än högst 4 timmar, ty vi skola i eftermiddag besöka »Almindingen» och vara i Rönne före kl. 10 i afton.

— Umuligt! De maa jo spise.

Detta var ett dräpande argument och syntes äfven vara öfverensstämmande med Jens verldsåskådning, ty han tyckte, att vi nu gjort oss förtjente af båda »megen Mad, god Mad og »Mad-Moro»; men jag visste af erfarenhet, att »tomma hundar jaga bäst», och gaf order om en »Dreng» till vägvisare och om att en båt hölls i ordning vid stranden för att ro oss ut till klippor och grottor, som borde beses — äfvensom det vigtigaste, att mat skulle finnas i ordning kl. 3 e. m.

— Kom, Jens, og lad os löbe — sade jag, och så begåfvo vi oss i väg.

Vädret var det allra behagligaste — en åskskur hade gått öfver trakten på morgonen, men nu var luften klar och lugn, och regndropparne å träd, buskar och på marken glittrade i solskenet. Det enda, som kunde anmärkas mot vår herres egen väderlek, var möjligen något för hög temperatur, ty min ficktermometer visade 24 grader i skuggan, och åskan fanns nog ännu qvar i luften och kändes äfven, men det fick icke hindra oss.

»Sträck ut, min Jens, med lustigt mod,
Låt se, om du är af Lunkentus' blod»,

sjöng jag så det klang i skogen, och Jens uppstämde:

»Den Gang jeg drog afsted, den Gang jeg drog afsted,
Min Pige vilde med, ja, min Pige vilde med.
Det kan du ej, min Ven,
Jeg gaar i Krigen hen,
Og hvis jeg ikke falder, saa kommer jeg igen» etc. etc.

Och denna lifvande sång med alla dess omtagningar räckte bortåt en half timme.

Efter en 20 minuters vandring genom åkerfält och buskgrupper kommer man till början af »Dynddaleskoven», som sträcker sig längs efter hafsstranden å en längd af, som det kunde tyckas, $^1/_3$ mil och vidare upp åt landet å ömse sidor af den s. k. Dynddalsbäcken.

Skogen består till en början af gamla, egendomligt formade, böjda och krökta, säkert 30 meter höga björkar med underligt hängande grenar och remnad bark. På marken upptäcker man en mängd små runda kullar — grafhögar öfver de brända benen af bornholmare, som lefde under den äldre jernålderns långt aflägsna tid, — nu öfverväxta med buskar, frodiga ormbunkar och liljekonvaljer. Uppför de höga, slanka björkstammarne, mellan hvilka en och annan solstråle lekte och det blåa hafvet framskymtade, slingrade sig murgrönan i mörka, nedhängande festoner.

En egendomlig högtidlig känsla bemäktigar sig sinnet, då man inträder å denna vidsträckta, stilla kyrkogård under det dunkla löfhvalfvet och ser omkring sig alla dessa tusende krokiga, förvridna, höga stammar, behängda liksom med sorgkransar.

Efter hand som man närmar sig Dyndedalsbäcken, öfvergår björkskogen till ek och bok och blifver gladare och ljusare, och sedan man korsat denna bäck på en planka, börjar gångvägen stiga uppåt dalen till venster i temligen brant sluttning och derefter ömsom nedåt och uppåt igen. Efter ytterligare cirka 20 minuters »luff» i half språngmarsch äro vi uppe vid den s. k. »Amtmandsstenen», en utspringande bergplatå, belägen säkert 80 meter öfver plankspången, som vi nyligen passerade der nere.

Här var en i sanning praktfull utsigt öfver den djupa och breda, nedanför liggande dalen med dess yppiga vegetation af bok-, ek-, björk-, alm- och barrskog samt i bakgrunden det ändlösa silfverglänsande hafvet med ångbåtar, seglare och fiskarefarkoster, och tänk er dertill denna tafla omgifven liksom af en ram af en i alla prismans färger strålande dubbel regnbåge.

Endast denna bild, som aldrig går ur mitt minne, uppvägde äfventyret vid resan till Bornholm.

Men det var ej tid att dröja, så gerna jag än velat. Åter gick vägen nedför och uppför och nedför igen, och så kommo vi till plankspången. Så bar det uppför och nedför och uppför och nedför och uppför igen, allt i samma lunk på andra sidan Dyndedalsbäcken, tills vi kommo midt för Amtmandsstenen, fast betydligt djupare ner, och voro vid »Vandfaldet», der bäcken i en äfven vid middagstiden mörk klyfta störtar utför svarta klippor, som omgifvas af månghundraåriga ekar och andra träd.

— Hvarför i alla fördömda upp- och nerförsbackars namn — sporde jag vägvisaren — kunde vi icke få komma utför dalsluttningen direkt hit från Amtmandsstenen?

— Neej — svarade han —, ti saa havde I slaaet Jeres Hoved i Stykker.

Detta hade nu visserligen kunnat vara mindre trefligt, men nästa gång jag kommer hit, vågar jag försöket; ty inte löper jag upp- och nedför backarne som denna gången.

Här vid »Vandfaldet» var svalt och behagligt, och gerna skulle jag velat stanna en stund.

Mina arma ben bådo så vackert: »Sitt stilla en minut», men tiden ropade obarmhertigt: »Löp, annars springer jag ifrån dig, och då kommer du för sent till ångbåten» — och löpa måste vi.

Och så bar det af igen uppför och utför och uppför etc., tills vi åter kommo till den märkvärdiga björkskogen och vidare utmed djupa, mörka raviner med bäckar, som sorlade i botten, till — vägens ände utpå ett på tre sidor fristående fyrkantigt klipptorn, som lodrätt, 30 meter högt, uppsteg ur hafvet.

Och väl var, att vi nu hunnit dit och att der fanns en sten att sitta på, ty nu voro krafterna nära på uttömda.

Vi hade nu sprungit upp och ned för branta, steniga backar, fulla med trädrötter, i mer än 2 timmar, utan rast eller uppehåll, i 24 graders värme, med solsken och åska i luften — jag med min 24 × 18 centimeters fotografi-kamera med 6 plåtar i sin skinnlåda — hvilken jag icke ville anförtro åt någon annan — på axlarna. Svetten rann utefter rygg och ben och samlade sig i pjexorna, så att det sörplade som om man gått i fotvatten. Benen skälfde, så att jag knappast vågade mig ut på klipptornet, och det kändes i benpiporna som om de varit af på många ställen och spjelkats med gipsomgjutning.*

— Om icke den satans kamera-lådan varit — utbrast jag i min otålighet.

— Maa jeg ikke bære den? — frågade Jens.

— Nej, det vore ju djurplågeri — svarade jag.

— Ja, men da maa I lægge lidt Taalmodighed i Kassen, saa skal I se, at den bliver lettere — rådde Jens.

---

* Skulle någon tvifla härpå, så kan han eller hon ju resa till Bornholm och göra samma tur under liknande förhållanden, får han eller hon se, att jag talar ren realistisk sanning.

— Detta var ett godt råd, min käre Jens, som förtjenar att läggas på minnet till en annan gång. — — —

* * *

Härifrån går i sydlig riktning en smal fotstig som följer strandklippornas stela rand ett godt stycke, och man har vid sidan deraf antingen smala och branta, trädbeväxta klyftor eller utspringande klippafsatser, som stiga lodrätt upp ur hafvet och till hvilka sidostigar föra.

Från alla dessa utsprång har man härliga, ständigt varierande utsigter öfver hafvet och de söndersplittrade stränderna med deras underbart formade partier och knotiga och qvistiga träd och buskar, som rotat sig i remnorna.

Men det var ej tänkbart att få vara länge på jemna stigar. — Tror någon det?

Ville vi bese Helligkilden?

Ja, naturligtvis ville vi det — eftersom vi specielt för det ändamålet kommit till Bornholm. — —

Men nog hade det varit försigtigast att icke hafva tagit munnen så full, ty för att komma till Kilden måste man utför en förfärlig trappa af kantiga stenar, somliga $^1/_3$, ja ända till $^1/_2$ meter höga — jag räknade öfver 100 sådana steg —, och nerkommen, fick man krafla sig ut öfver skarpa, upptornade klippblock, med djupt vatten emellan, för att komma ut till sjelfva Kilden. Och då man änteligen kommit ut till den besvärliga källan, var det ej annat märkvärdigt med densamma, än att hon springer upp vid den branta klippväggen och att hon i forna tider ansetts såsom undergörande. Med anledning häraf togo Jens och jag en klunk hvardera, för att se om skälfvan i våra ben kunde borttrollas.

Men källan måtte med hedendomen hafva förlorat sin kraft.

Ej långt neråt från »Kilden» finnes ett djupt hål i bergväggen, dit man emellertid icke mera kan komma, sedan ett stort kippstycke refs ned af en stormflod den 13 Nov. 1872 och numera spärrar ingången. Från detta hål skall en underjordisk gång hafva gått till Hammershus' slott — meddelade vägvisaren.

Jag var emellertid egentligen icke så missbelåten med att sålunda ändtligen vara nere vid hafsytan, ty meningen var, att vi, efter afslutandet af upptäcktsresan till lands, skulle ro efter kusten och i båt bese åtskilliga pittoreska ställen — och i båten var tillfälle att hvila benen och slippa den fördömdt tunga kamera-lådan på ryggen.

— Hvar är båten? — frågade jag vägvisaren.

Den låg ett stycke härifrån vid en annan trappa, svarades.

— Gick det ej an att ropa på båtkarlen och tillsäga honom att ro hit?

— Neej, Baaden kunde ikke komme ind her for Klipper og Stene.

— Nå så! — Men jag tiger med hvad jag »talade på svenska», ty någon kunde ta anstöt deraf, och det var ju ingalunda meningen.

Således upp för de 100 stegen igen och ner för lika många vid en annan trappa, der båten låg.

Men omsider — »per tot varios casus, per tot discrimina rerum» — voro vi i båten. — Husch!!!!

Hade det under de 3 förflutna timmarne varit omenskligt sträfsamt, ja rent af djurplågeri mot oss sjelfva, så blef det så mycket ljufligare, när vi nu befunno oss placerade i en god båt med beqväma säten och fingo sträcka ut benen.

Vattnet var djupt blågrönt och klart, så att man tydligen kunde se fiskar, snäckor, lavar och stenar på flera meters djup — och alldeles lugnt. De vilda klyftorna och klipporna med sina växtdekorationer afspeglade sig djupt i vattnet å strandsidan, och å den andra den blå himmelen med lätta, hvita moln. Ytan var så blank som en spegel att den icke märktes; vattnet så genomskinligt, att då man, som jag, satt i fören af båten och en stund sett ner i djupet, det föreföll som om vi sväfvat i luften öfver en afgrund.

Det var egendomligt nog att sålunda känna sig liksom i en luftballong.

Färden gälde egentligen den s. k. »Gaaserenden» och den »Vaade Ovn», men under vägen rodde vi förbi åtskilliga se-

värdheter, såsom en fristående hög klippa, på hvilken en annan, ej olik en kolossal elefant, stod uppstäld.

Litet längre bort, ibland stora och små klippor och skär af de bisarraste former, förekom en sådan, kallad »Lyset», med en fristående, cirka fem meter hög, smal och kantig pelare, som det tycktes uppbyggd af platta, lösa, grå stenar, hvilka sågo ut att kunna blåsas omkull af en lungsotspatients sista pust, men icke desto mindre under årtusenden trotsat de vilda stormar, som rasa på denna kust.

Å ett annat ställe far man förbi en klippa med en stor sten uppå, liknande ett gubbhufvud med långt skägg. Detta var, upplyste båtkarlen, apostelen Petri hufvud, som förstenats. Och för att ingen skulle kunna misstaga sig härom eller tvifla derpå, funnos ett *kors* och en *nyckel* inhuggna i klippan och målade med hvit färg.

Dessutom förekomma här och hvar i klippväggen större och mindre hålor och skred, i hvilka man ej bör underlåta att titta in, om man har tid.

Efter en stunds angenäm rodd voro vi framme vid »Gaaserenden», som kallas så derför, att man djupt inne i en smal spricka i berget finner en figur af hvit droppsten, påminnande om en gås.

Och slutligen kommo vi till »Den vaade Ovn», en cirka fyrtio meter djup och inuti cirka tio meter hög grotta, uti hvilken man, likasom i den blå grottan på Capri, kan ro in, när vädret är lugnt och dyning icke förekommer. Och som det nu var så lugnt som i en filbunke, rodde vi in i berget och sutto en stund i dunklet, betraktande de klara ljusstrålarne, som inföllo genom öppningen, bröto sig och skimrade i vattnet och reflekterades på väggarna, och lyssnade till vattendropparne, som från det skinande svarta taket med gladt klingande föllo i vattnet och bildade små ringar som lekte på ytan med hvarandra, tills de smälte samman. — — —

Jag ville fotografera grottan, men detta var lättare i tanken än i verkligheten, ty vattnet var för tillfället högt, så att ingen torr plats fans i änden af densamma att uppställa instrumentet

på, hvadan man måste ikläda sig den kostym, som var på högsta modet i paradiset före syndafallet, för att kunna verkställa operationen.

Men äfven detta senare, nemligen toaletten, mötte vissa svårigheter, ty kläderna, som voro genomvåta af svett, sutto som fastsmetade på kroppen.

Beträffande öfverkläderna mötte emellertid inga hinder, och efter hvarjehanda ut- och invrängningar af underkläderna, var toalettmetamorfosen åvägabragt, och jag dök ned i det ganska svala vattnet. Kameran räcktes till mig från båten. Nu började emellertid det *nästan värsta,* ty vattnet räckte mig till midjan, botten bestod af lösa, slippriga rullstenar, och jag höll väl minst tjugu gånger på att halka omkull med mina många grejer, kameran, kasetter m. m., m. m., innan stativbenen fingo stadigt fäste i botten.

Båten aflägsnades, bilden togs och, för att vara tillkommen under så prekära omständigheter, lyckades utmärkt.

Slutligen återstod det verkligen *allra värsta,* — att komma i kläderna igen; men sedan jag »öfver hufvud taget» krupit in i den däfna lahmannstrikåtröjan och kommit på »rediga» fötter igen efter äfventyrligheterna med att hala upp de blöta trikåunderkläderna, gick det andra som en dans.

Under tiden hade Jens och roddaren haft en fröjdestund i betraktande af mina armsträckningar och sparkningar, och vi hade återkommit till den förfärliga trappan. Det gafs nu ingen pardon; vi måste upp, badet hade dessutom friskat till mig, hungern jagade på och middag väntade i hotellet.

Alltså upp igen för de hundra stenarne, af till och med två tredjedels meters höjd. — — —

Uppkommen på bergkanten ville jag ännu en gång taga en öfverblick och ett afsked af de i högsta grad måleriska och förtjusande partier vi nyss skådat, och gick derför ut på den närmaste och mest utspringande af klippspetsarne. Der utbredde sig för ögat hela den två mil långa bugtiga kuststräckan från Hammers udde i norr med kyrkor, byar, fisklägen, lummiga skogar och pittoreska klippuddar, utskjutande framför hvar-

andra såsom kulisser på en teater, ända till den höga Gudhjems-pynten i söder, som bildar slutpunkten af denna storslagna kustdekoration.

Jag önskade, att tiden för resan varit rundligare tilltagen och att jag, i stället för sex, haft hundra plåtar i fotografilådan.

Det var nu tid att tänka på, huru mycket klockan kunde vara. Nära tre, eller mer än full middag. Och då ingen kunde säga, att vi under de gångna fyra timmarne icke varit både måttliga och arbetsamma, kunde det således vara på tiden, att arbetarne fingo sin lön, det vill säga en god middag.

Vi återvände derför till hotellet, och efter ytterligare en qvarts timmes vandring kommo vi dit.

Under det att middagen uppdukades, uträknade jag, att om man i kalkylen upptog alla de stora höjdskilnader vi passerat, samt alla *små upp-* och *utförsbackar* derunder, äfvensom trapporna upp och ner, så hade vi, utom på längden, sprungit upp och ner omkring sju hundra meter på fyra timmar. Och som detta är dubbelt så mycket som upp- och utför den stora Cheops-pyramiden nära Cairo i Egypten, och en uppstigning för densamma anses som ett godt dagsverke, som kännes efter i knotorna några dagar, så kunde således vår gångsport i dag anses som ganska förtjenstfull, isynnerhet om i betraktande tages, att man vid bestigandet af pyramiden har två araber som draga i hvar sin arm, och en till som skjuter på bakifrån, under det att vi icke hade någon som vare sig sköt på eller drog, om man ej som dragare vill anse min fotografi-kamera, men den drog — i enlighet med tyngdlagarne — nedåt i stället för uppåt.

— Är De hungrig eller törstig, vän Jens?

— Ja, gu' er jeg saa! — svarade Jens hest, torr i munnen som en kakelugn och slokig som en utjagad stöfvare.

— Sitt då ner och tag för Dem.

Jens drog sig visserligen i början för att slå sig ner vid samma bord, »hvor Herren skulde spise», och liknade, der han stod och vände hufvudet ömsom till mig och ömsom till den uppdukade anrättningen, »Buridans åsna mellan hötapparne»;

men fyra tjocka, saftiga chateaubriand'er, stora som åtta-öres fastlagssemlor innan mjöltullen pålades och simmande i flott, drogo som magneter ännu starkare, och inom en ganska kort stund hade vi i godt lag stufvat in två köttstycken per man och sköljt ned dem med en »Dram» och en hel butelj öl per köttbulle, hvarefter festmiddagen afslutades med »Rødgrød med Fløde». Och man kunde granneligen märka, att för hvarje mund-full, som sväljdes, och för hvarje klunk, som togs, kändes det som om ny märg kommit i benen.

* * *

Klockan fyra eftermiddagen fortsatte vi resan och kommo utan vidare äfventyr, som kunna förtjena att omtalas, omkring klockan half sju till den vackra skogspark, som ligger midt på ön och kallas »Almindingen», samt eger en omkrets af icke mindre än cirka tre svenska mil.

Jag hade förestält mig denna »Alminding» såsom något, som man här hemma i Sverige kallar häradsallmänning, det vill säga en vanlig skog, hufvudsakligen bestående af förkrympta, undertryckta och greniga träd med ett och annat vindfälle, höga stubbar efter träd, som fälts om vintern utan att snön skottats undan, samt toppar, grenar och ris, liggande kringspridda att ruttna, derunder hindrande uppkomsten af nya plantor och bildande utmärkta kläckningsinrättningar för skadliga larfver och insekter.

Men hvad fann jag? Jo, en tät skog af de vackraste gamla och unga ekar, bokar, lindar, almar, björkar och vanliga samt ädla barrträd af alla slag på en mark, som var ansad och väl hållen som i en engelsk park.

Här sågos inga stubbar och inga grenar som icke tillvaratagits och upplagts i ordentliga trafvar, och man kunde se, huru både gamla och unga träd, liksom tacksamma för denna menskliga omsorg, frodades och utvecklades i all den skönhet, naturen kan förläna — om den icke vandaliseras.

På naturvännen måste åsynen af en sådan skog göra ett lika angenämt intryck som en lycklig och glad familj i ett trefligt, snyggt och komfortabelt hem gör på menniskovännen.

Jemna, väl underhållna vägar genomkorsade denna härliga skogspark, och efter ungefär en half timmes färd genom omvexlande partier af höjder och dalar med idylliska perspektiv, det ena mera intagande än det andra, kommo vi till sjelfva centrum af Almindingen, »Kristianshöj», så kalladt efter en obelisk, som restes år 1824 å en fri gräsplan, till minne af en historisk tilldragelse — prins Kristians besök på platsen.

Nära Kristianshöj å en kulle vid en liten insjö ligger ett nyuppfördt, särdeles täckt hotell, »Pavillonen», samlingsplatsen för resande, som kommit för att dröja någon tid i den härliga parken, äfvensom för öns invånare under deras »Skovture».

En ung hygglig »Opvarter», barhufvad — som det hör till uniformen att vara — och med en hvit servet på armen, anmälde sig, så snart vagnen stannat nedanför hotellet, och sporde hvarmed han kunde »være til Tjeneste».

— Jo — sade jag — till en början med att säga mig, hvad det är att se i skogen.

Då räknade han upp i ett andetag: »Jomfrubjærget», »Louisetræet», »Aare-myren», »Lilleborg», »Sofiehøj», »Planteskolen», »Rytterknægten», »Dronningstenen», »Ekodalen», »Ørsteds Kilde», »Gamleborg», Rokkestenen», »Munken», »Kohullet» och »Pykkekulleskjær». — — —

— Vil De være saa artig og gi' os to halve Bajere! — sade jag så häpen öfver all denna »Seværdighed», att jag glömde att tala svenska.

— Ja, saa gærne — svarade han med den allra lifligaste vänlighet, som om jag gjort honom den största tjenst i verlden.

»Bajerna» hemtades, och jag sade till Jens:

— Nu, min gosse, tror jag, att vi kört fast, ty icke lära vi hinna se allt detta i dag.

— I har en Time endnu og maa se saa meget I kan blive færdig med — svarade Jens.

Ett tillfälligt konsultativt statsråd kunde ju — i allmänhet taladt — knappast hafva gifvit ett förståndigare och mera praktiskt råd.

— Hvad kunna vi då »blive færdige med» på en timme?

— I maa besöge »Lilleborg» og, dersom det er muligt, »Rytterknægten», det højeste Sted paa Bornholm, og siden, hvis I paa nogen Maade kan faa Tid, »Louisetræet», to meget mærkværdige, sammenvoxede Ege- og Bøgetræer, i hvilke Frederik den syvende en Gang skar sit og sin Grevindes Navne.

Efter att hafva gjort bekantskap med de tvenne »Bajere», gåfvo vi oss af, tre man högt — ty den hygglige »Opvarter» ville ändtligen vara med. — Till en början gick vägen genom en präktig ekskog och derefter på bottnen af en urtappad sjö — förr i tiden kallad Borresø — och snart kommo vi, efter några minuters språngmarsch, till en brant bergkulle, som uppsteg ur den forna sjön, och å denna kulle funnos lemningar efter Lilleborg.

Sjön, som en gång omgaf borgen och utgjorde ett af dess utanverk, urtappades år 1820, men man lär hafva för afsigt att åter tillstänga utloppet, hvarigenom mycket skulle vinnas i naturskönhet.

Det var icke tid att stanna många minuter för arkeologiska forskningar, och derför lånar jag ur en »Veileder over Bornholm, af I. A. Jörgensen» — ur hvilken flere andra förut anförda uppgifter hemtats — en kort beskrifning öfver det urgamla Lilleborg.

Den borg, som stått här, har haft en egendomlig romantisk belägenhet, omgifven som den var af en täck och stilla skogssjö, begränsad på alla sidor af höga klippbranter. Inga historiska urkunder finnas rörande denna borg, och man känner således icke annat än det som upptäckts vid de utgräfningar, som företagits på platsen. Under åren 1820 och 21 företogos sådana undersökningar af dåvarande Holtz-Forsteren Rømer, en man som i flera än ett hänseende nedlagt stora förtjenster om Almindingen, och dervid drogos i dagen de nu synliga källarne och murlemningarna. Man fann dessutom åtskilliga vapen och redskap samt ett och annat mynt från det 13:de århundradet (Erik Plovpennig, Abel och Christoffer den 1:ste), och otvifvelaktiga kännetecken visade att borgen ödelagts af eld.

De funna sakerna förvaras i museet för nordiska fornsaker.

Törnen, rankväxter och ormbunkar äro nu i färd med att åter undanskyla ruinen, men dessa skulle undanrödjas, så att det hela blifver bättre synligt.* Man kan dock, oaktadt den yppiga vegetationen, finna de särskilda murlemningarna, isynnerhet de största.

Alldeles vid ingången till borgen, dit man först kommer från östra sidan, ses grunden till ett fyrkantigt torn med tjocka murar; på södra sidan af bergplatån finnas lemningar af en i två delar indelad byggnad, och å norra sidan spår efter en något mindre byggnad, som äfven är indelad i två rum. Utanför hela platsen åt dalen finner man den gamla yttermuren, och på denna murs norra sida, ända ner från den forna sjöstranden och upp till klippans topp, en stark murpelare.

Slutligen må anföras, att i den forna Borresjön, omkring Lilleborg, gjorts intressanta fynd af flera guld- och silfverringar samt sexton romerska kejsarmynt af silfver, bland hvilka det yngsta är slaget under Trajani femte konsulat, under åren 104—112, och det äldsta under Commodus år 191 före Kristus.

Om Borresjön gå i folkets mun åtskilliga sagor; en af dessa är återgifven af Forster Rømer i hans beskrifning af »Borgarne å Almindingen» och lyder sålunda: »Der Borresjön nu finnes, stod i forntiden en herregård, hvars egare var så ogudaktig, att han en gång, då han sändt bud efter presten för att, som budet uppgaf, denne måtte komma och meddela herremannens sjuka hustru det heliga sakramentet, lagt en sugga i sängen och aflägsnat sig. Presten kom och såg vederstyggelsen, och då den gudsmannen visste, att tron kan försätta berg, gick han ut, föll på sina bara knän och bad vår herre Kristus, att han af nåd och barmhertighet ville vara så god och låta gården med menniskor och »möss» strax sjunka ner i afgrunden. Och se, den sjönk inom ett ögonblick, och en bottenlös pöl uppstod på platsen. Och den som dristar sig söka mäta

* Detta vore skada. *Öfvers. anm.*

dess djup, får se och höra stygga saker, och vederfares snart en eller annan olycka.» — »Saa Gid Fanden maale Borresö — utbrister Rømer efter att hafva berättat denna hemska saga — man kan have Ulykker nok alligevel.» — — —

Emellertid tyckes han sedan hafva tagit mod till sig att våga försöket, eftersom han en tid derefter lät afleda vattnet, så att sjöns botten kom i dagen.

Från Lilleborg begåfvo vi oss i solnedgången till den s. k. »Rytterknægten» med »Kongemindet», ett fyrkantigt, tretton meter högt torn af granit, uppfördt efter ritning af Bindesbøll till evigt minne af H. M:t Konung Frederik den 7:des besök å Bornholm år 1851.

Från toppen af detta torn, som ligger etthundrasextiofem meter öfver hafsytan, har man en vidsträckt utsigt öfver den tio qvadratmil stora ön.

Hela Bornholm ligger nu under ens fötter. Närmast har man Almindingen med dess många olika träds toppar, der bortom, åt alla sidor, det odlade och bebodda landet med kyrkor, gårdar, åkrar, ängar, skogar och lundar, spridda om hvarandra.

Åt nord-nordvest upptäcker man med kikare Hammers udde med dess höga fyrtorn och Hammershus' ruiner, i norr Rö kyrka och Dynddaleskogen, i nordvest klipporna vid S:t Johns kapell, ännu längre i vester Rönne, i sydost blänka de hvita sanddynerna vid Due-Odde, och rundt om allt detta glittrar hafvet ändlöst, och den nedgående solen sänder en sista afskedshelsning till sin vän ute i hafvet, den tjusande ön, Östersjöns juvelsmycke, och till främlingen från gamla Sverige, som under två minnesrika, oförgätliga dagar gästat det dejliga ölandet.

* * *

Det hade nu blifvit för sent att se de återstående intressanta punkterna å den vidsträckta Almindingen, men dessa skola beses nästa sommar. Vi återvände derför i sakta mak till Pavilionen och fortsatte omedelbart efter framkomsten dit vår väg till Rönne, der jag vid ångbåten tog ett hjertligt farväl af min Bornholms-vän, den hederlige, qvicke och treflige Jens.

Om återfärden till Köpenhamn på natten till Söndagen är just ej mycket annat att säga, än att så mycket folk troppade ombord i Rönne, att jag började frukta, att den lilla båten skulle gå till botten, att sjögången var ganska stark och eländet i salongerna i förhållande derefter, samt att jag, då vädret i öfrigt var behagligt, tillbringade den vackra natten på däck med att beskåda blixtarne från ett oväder, som rasade i Skåne, att i minnet genomgå hvad som händt sedan resan till Bornholm och att göra utflygter bland stjernorna, hvilka tindrade som mångfärgade juveler uppe i det oändliga.

Epilog.

Ungefär en månad derefter mottog jag en tjock lunta med dansk poststämpel, och då paketet öppnades, befans det innehålla en lång skrifvelse från Farbror Peder, i öfversättning lydande som följer:

Käre vän! Enligt löfte vill jag nu meddela dig de oväntade tilldragelser, som inträffat sedan vi skildes åt den der vackra morgonen i Blanch's hotell å Bornholm, — men du måste ursäkta, om det blifver något långt och omständligt. Detta är emellertid nödvändigt för att få sakerna klara. Sedan du rest, var allt i en handvändning liksom förändradt och upp- och nedvändt. Doktorn försvann i zigzag-gångarne i parken nedåt hafvet, men lär sedan spanats bland Hammershus' ruiner och syntes icke till på hela förmiddagen. Vid middagen var han blek och sade aldrig ett ord.

Juliane, som du torde minnas var så sprittande glad och liflig på morgonen, hade äfven förlorat humöret och satt ensam på en bänk i parken och låtsades läsa i en bok, men jag såg, att hon hade ögonen åt alla andra håll utom i boken.

Fætter Jeronimus höll sig hela dagen på sin kammare, och jag fick gå ensam. Ingen annan resande än vi på hotellet. Har aldrig i mitt lif haft så tråkigt — ångrade bittert hela resan!

Tog mig en tuting — den muntrade något — men det gick snart öfver — blef sedan ännu tråkigare — tog en tuting

till — hjelpte inte. Pipan var sur och heller icke till lags. Svor att aldrig mera resa med otillräkneliga menniskor till Bornholm. Kunde haft trefligt med doktorn, om han varit som annat folk och kunnat spela bräde. Tänkte: f—n anamma alla enstöringar, som gå för sig sjelfva och fantisera.

På eftermiddagen ändå tråkigare — tog mig en tupplur, men kunde väl inte sofva hela dagen.

Beslutade på aftonen resa till Köpenhamn med första lägenhet — de andra villiga att följa med — reste dagen efter och anlände hit Måndag morgon.

Vid ankomsten till Köpenhamn tog jag Juliane hem till mig trots Jeronimus' protester.

Mannen skickade polis att hemta sin hustru. Jag upp till min gamle vän, polismästaren, med hvilken jag, som du vet, varit bekant sedan den glada studenttiden, då vi tillsammans hade många lustiga upptåg, och förevisade den berättelse om misshandlingen, som vi lyckligtvis uppsatte, och ansökningen om äktenskapsskilnad. Polismästaren antydde, att gubben var illa ansedd och misstänkt för åtskilligt, som ej kunde nämnas, och vägrade till en början hustruns utlemnande.

Juliane bara grät natt och dag.

Doktorn — bindgalen — ville, att äktenskapsskilnadsansökningen skulle återtagas, men ville inte uppgifva något skäl, hvarför detta skulle ske. Emellertid såg han så bedröflig ut och var så nervös och besynnerlig, att jag allvarsamt funderade på att rådgöra med en specialist för sinnessjuka.

Under tiden stämde Jeronimus doktorn och mig inför domstol och turen kommer måhända till dig också, ty han har begärt, att du skall inställas för domstolen. Han har till biträde en skurk till bränvinsadvokat, som uppsatt den nedrigaste skrift, deruti du, käre bror, förekommer i egenskap af kärandens mördare och hustruns förförare, och vi alla tre, doktorn, du och jag, såsom de der skulle med argan list lockat honom i ormgropen och sedan tvingat honom att underteckna ansökningen om äktenskapsskilnaden, samt slutligen jag, såsom den der med våld tagit hustrun ifrån honom.

Polismästaren sade, att detta var fula saker, som, om de kunde bevisas, skulle komma att kosta oss fängelse och höga böter.

Jag har aldrig varit ute för värre, oaktadt jag som student ofta var illa i knipa. Gick till en advokat, som läste alla handlingarna. Denne, en hederlig karl, såg allvarsam ut och frågade, om vi ej hade några vittnen.

— Jo — sade jag — kusken Jens.

— Kalla då ändtligen hit honom, tills målet förekommer.

Skref tvärt till Jens, som infann sig med första ångbåt och hade med sig en ganska näpen flicka, hvilken presenterades såsom städerska på ångbåten Heimdal, med hvilken vi rest till Bornholm.

Kunde flickan lemna några upplysningar till vår fördel?

Ja, det kunde hon, ty hon hade tillfälligtvis befunnit sig i trappan till damsalongen och dörren hade stått på glänt, då fru Chon och den svenske herrn sutto uppe under natten, och kunde vittna, att de uppfört sig på allt vis anständigt.

Ett par dagar derefter förekom målet inför domstolen, der polismästaren sjelf presiderade.

Målet, som stått omnämndt i Köpenhamnstidningarna, hade väckt mycket uppseende, så att den stora sessionssalen var fullpackad med åhörare, hufvud vid hufvud, hvilka alla bligade på doktorn, mig och den stackars Juliane, som äfven kallats och som, trots sin sorg, var förtjusande och synbarligen väckte de närvarandes högsta medlidande, isynnerhet under vittnesförhören.

Jag hade visserligen många bekanta bland åhörarne, hvilka nickade och vinkade uppmuntrande åt mig, men i alla fall var det högst otrefligt att blifva så bekikad och att beskyllas för att vara röfvare och bedragare.

Stämningen upplästes, och derefter framkallades vittnena.

Jens uppträdde med en alldeles oöfverträfflig uppsyn, föreföll ytterst enfaldig, men i ögonen framlyste något helt annat, då han bockade sig för polismästaren och helsade »god Dag».

— Känner vittnet dessa personer? — frågade polismästaren och pekade på Chon och oss båda.

— Ja — sade Jens — och för upplysnings skull skall jag väl berätta, huru vi blefvo bekanta, kan jag förstå?

Polismästaren nickade, och så berättade Jens på det mest komiska sätt om sin gamla bekantskap med Chon och om hans herres låneaffär med honom, fruntimmersstrumporna m. m.

Bränvinsadvokaten ville tysta ner honom, men det lyckades inte.

Jeronimus blef grön i synen af ilska, och åhörarne skrattade, så att polismästaren måste slå klubban i bordet.

Sedan skulle turen komma till oss, och detta inskränkte sig till några ord om sammanvaron å Bornholm.

— Berätta nu, hvad vittnet känner om det som hände under Bornholmsresan, som stämningen egentligen omfattar — yttrade polismästaren.

Nu var Jens riktigt i tagen och beskref äfventyret med baggen i alla dess detaljer på sådant sätt, att icke allenast åhörarne utan t. o. m. polismästaren och skrifvaren skrattade högt. Sedan kom han till scenen, då Jeronimus slog frun i hufvudet med en käpp, som var minst en tum tjock, huru hon deraf dignade till marken som död och huru han satte foten på hennes bröst, då hon föll, i påtaglig afsigt att trampa henne till döds, samt att herr Chon, så ursinnig som han då utan ringaste anledning var, säkert äfven gjort detta, om icke den svenske herrn ryckt honom undan och hindrat honom fullborda mordet. Vidare berättade han, huru doktorn räddat lifvet på både Chon och frun samt att doktorn sagt, att endast det tjocka håret, upplagdt som det var ofvanpå hjessan, hindrat att frun dödats af slaget med den tunga, tjocka käppen.

Man kunde tydligen se, huru de närvarandes känslor upprördes af denna berättelse. Herrarne knöto näfvarne åt Chon och damerna bland åhörarne satte näsdukarne för ögonen och snyftade hörbart, och jag tror, att, om det varit i Amerika, så hade Chon blifvit »lynchad».

Slutligen kom Jens till berättelsen om huruledes Jeronimus vädrade skatter i källaren å Hammershus' ruin, huru han slank ner och huru han dansade indiandans och »brølede».

Då blef det slut med all högtidlighet inför domstolen, ty såväl polismästaren, skrifvarne och polisbetjenterna som publiken skrattade, så att sessionen måste afbrytas under minst fem minuter.

På fråga af den skurkaktige bränvinsadvokaten, måste Jens emellertid medgifva, att Jeronimus, skrämd af oss för huggormar, som troligen icke funnos, förmåtts underteckna skilsmässoansökningen.

Jens hade slutat sitt vittnesmål och fick afträda, och derefter framkallades städerskan, som var mycket vacker och uppträdde i hatt med plymager och i elegant kofta med snörmakerier och band.

Fröken berättade, att hon var städerska på ångbåten Heimdal och varit med på resan, då herrskapet Chon, herr Peder Pedersen, doktor Berg och den svenske officeren farit till Bornholm.

— Hvad hade vittnet att lemna för upplysningar i öfrigt?

— Jo, endast det att herr Pedersen och doktorn legat hela natten i sina kojer och att herr Pedersen varit mycket sjösjuk. (Detta tyckte jag hon kunnat hafva hållit inne med, såsom icke hörande till saken.)

— Nå, det öfriga herrskapet då? — frågade polismästaren.

— Herr Chon var äfven mycket sjösjuk, men han måste ha varit uppe på däck under natten, ty jag såg, huru han en stund stod i dörren till herrsalongen.

— Nå, den svenske officeren och fru Chon, hvar befunno de sig?

— Jo, jag glömde nämna, att de sutto på en soffa å däck.

— Hvar befann vittnet sig i egen person?

— Jag — jo — jag stod i trappan till damsalongen.

— Hvarför stod ni der?

— Hvarför jag stod der — det var så stjernklart och vackert väder så. — — —

— Kunde ni se, hvad den svenske officeren och fru Chon hade för sig, och höra, hvad de sade?

Man kunde se på åhörarnes framsträckta hufvuden, huru uppmärksamheten var spänd att få höra något riktigt skandalöst.

— Ja — svarade vittnet — ty dörren hade kommit att stå litet på glänt.

— Hvad talade de om?

— Jo, han talade om både solar och månar och stjernor och kometer och hur man kunde flyga upp till stjernorna, om man ville, och så sade han, att stjernkikarne med en sorts »analspektakel» — jag tror han kallade det så — kunde se, huru kometerna sågo ut på nära håll, och att man kunde elektricera menniskor i månen, så att en kunde telefonera till dem. Sedan beskref han för henne en, som jag tyckte han kallade Argus, som for omkring i luften som en raket, så det sprakade om honom. Slutligen talade de om, huru det blir, när man dör, och frun berättade, att när hon var sjuk en gång, så hade hennes mamma, som var död, kommit till henne i sällskap med en engel, och engelen hade talt med frun, och frun hade derefter blifvit frisk igen. Och han sade, att de döda skulle komma i skärselden och blifva inkarterade der samt sedermera flyga omkring i luften bland stjernorna, tills de slutligen hamnade i det förlofvade landet. Han talade så vackert, ja, nästan som en prest, så att en riktigt kunde gråta åt det.

— Nå, hvad gjorde de då under tiden? — sporde polismästaren.

— Hvad de gjorde — hvad skulle de göra, då de hela tiden sutto på bänken bredvid hvarandra och talade? Till sist berättade fru Chon för honom om när hon var hemma hos sin fader i cirkus och lekte med den lilla björnen, som de ha der, och att han var så snäll och kunde göra konster, om han fick socker. Detta var allt hvad jag hörde och såg. Sedan de suttit på soffan en timme eller så, sade officeren att frun skulle gå ner i damsalongen och lägga sig, efter det var så sent, och då gick hon ner och kom inte upp mer förrän i Bornholm. Han lade sig på en soffa å däcket och somnade, och jag tyckte också, att det var tid att gå ner i min hytt.

Jag observerade huru domaren och åhörarne under detta vittnesmål emellanåt drogo på munnen. Juliane satt hela tiden med näsduken för ansigtet, men hon och du hade ju intet att blygas öfver.

Så slutade det första förhöret, och polismästaren yttrade sedermera, att om det varit jury, så hade vi alldeles otvifvelaktigt på grund af vittnesmålen, isynnerhet det ypperliga af Jens afgifna, blifvit frikända och äktenskapet upphäfdt, men sådan som lagen var, kunde man icke vara säker på huru det skulle gå, helst som Chon hade till sitt biträde den knepigaste advokaten i hela Danmark.

Du kan lätt förstå, käre vän, huru ängslig jag skulle vara till mods, icke så mycket för din, min och doktorns skull, ty vi hade alldeles påtagligt genom Jens' vittnesmål fått alla skrattare och allmänna opinionen på vår sida, men att tänka sig den arma Juliane återlemnad i Chons händer var alldeles förfärligt.

Hon bad också, att någon ville döda henne, så att hon fick komma från denna verlden till sin moder.

Jag har aldrig upplefvat en så förfärlig natt som den efter förhöret. — — —

* * *

Dagen efter förhöret vid middagstiden kom Jens in på mitt kontor.

— God dag, Jens — sade jag — sitt ner; huru står det till?

— Tackar som frågar — svarade Jens — huru står det till sjelf?

Derefter satte han sig och tummade en stund på mössan, och så yttrade han:

— Jag skulle kunna berätta något om herr Chon.

— Hvad då? — frågade jag, och blef helt haj för något nytt sattyg.

— Skall jag tala om alltsammans — frågade Jens — så skulle jag väl först nämna, att jag tänkte gifta mig med henne

på ångbåten, som var vittne i går, men det blir nog inte så hastigt. Vi hafva varit ense nära ett år, och bara jag får så mycket, att jag kan köpa ett par hästar och en vagn, så blir jag »Vognmand» i Rönne, och då gifta vi oss.

— Lycka till, Jens — sade jag —, hon tycks vara en snäll flicka.

— Ja, det må I tro, men i går var hon så förlägen för de många menniskorna.

— Åh! jag tyckte hon redde sig bra till sist.

— Jo, jo, hon är nog så behändig. Men det var egentligen inte om detta jag skulle berätta — fortsatte Jens —, utan om herr Jeronimus.

— Ja, så gör det i Guds namn, och snart — sade jag, som kände mig mycket orolig.

— Se, det var så — berättade Jens —, att jag i går eftermiddag gick ut till herr Chons villa för att helsa på min bekante från den der penningaffären, om ni minnes, den gamle kontorsdrängen, som Jeronimus satt till vaktmästare öfver fru Juliane. Jag tyckte det kunde vara roligt språka med honom om ett och annat. Vi kommo händelsevis att tala om hans husbonde, och jag lade genast märke till, att han var arg på denne för något.

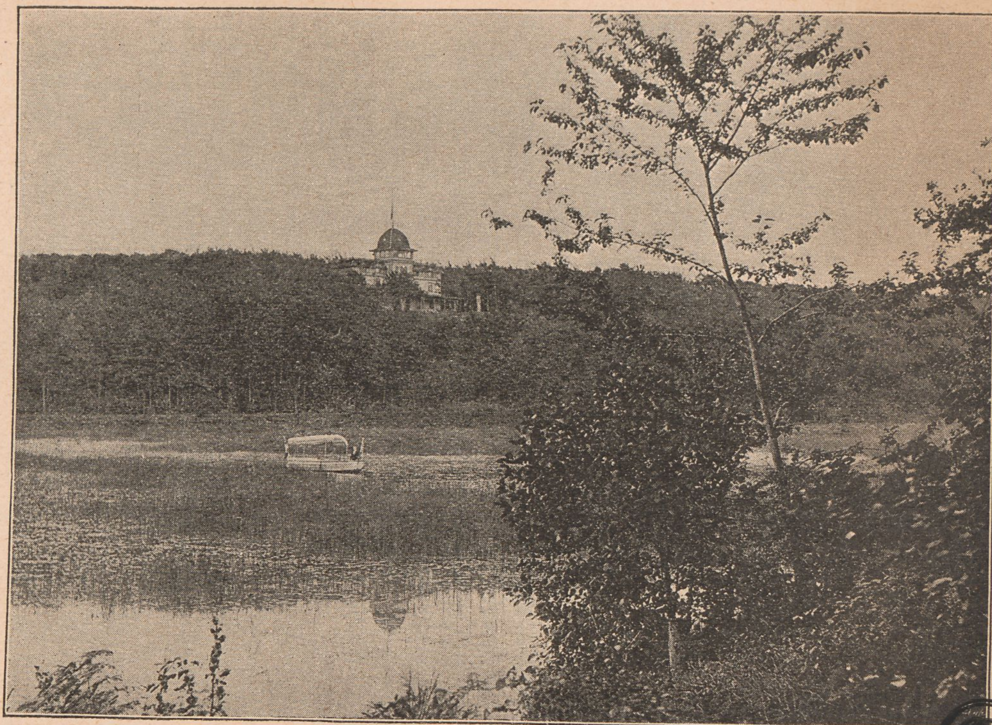
— Det måtte vara en mycket rik och hygglig husbonde, ni har — sade jag —, tror ni, att man skulle kunna få tjenst hos honom?

— Det är en smulgråt, som f-n må taga — sade den gamle drängen —; jag känner honom och hans affärer.

— Jag har blifvit så kall om magen under resan på ångbåten — sade jag — och behöfver något varmt. Vill ni inte göra sällskap? Jag känner till ett ställe, der de hafva goda varor.

— Ja, min mage kännes äfven mycket kall — svarade han.

Så följdes vi åt, och jag bjöd på toddy, men tillsade uppassaren att sätta fram en flaska konjak samt en tillbringare med kokhet arrak och en annan med varmt vatten. När allt

Hôtel Pavilionen å Bornholm.

detta kommit in, lagade jag till åt honom en tuting af konjak och varm arrak med mycket socker.

— Det var rackarn, så stark konjak de hafva på det här stället — sade den gamle kontorsdrängen, sedan han tagit den första klunken.

— Ja, jag sade ju förut, att de hade goda varor på det här stället. Men tycker ni, att det kännes för starkt, så går det an att späda ut den. — Så spädde jag ut hans toddy med varm arrak och sade: Smaka nu, så får ni känna!

— Ja, nu är den bättre — sade han och tog en bra klunk.

Det dröjde inte länge, förr än det visade sig, att varorna voro goda både att uppvärma en kall mage och mjuka upp munlädret, ty innan ännu tutingen n:o 2 kommit på sin plats, hade jag nystat ur gubben, att anledningen till hans förargelse mot husbonden bestod deruti, att denne lofvat honom — som varit underhandlare mellan Julianes fader och Jeronimus — 300 kronor, om det kunde lyckas honom att förmå fadern öfvertala sin dotter att gifta sig med Jeronimus. Han hade emellertid aldrig fått mer än 100 kronor och för resten hade han blifvit bjuden oinlösta pantsaker, som han inte behöfde. Och i den öppenhjertiga stämning, hvaruti de utmärkta varorna försatt honom, meddelade han både ett och annat om husbondens procenteri och pantlåneaffärer och antydde, att han kunde sätta honom på fästning, om han ville omtala, hvad som föregick i källaren under kontoret. — Härom fick han emellertid inte tillfälle att meddela något, emedan han derförinnan blef dödfull och slank ner under bordet.

— Jag hade emellertid fått veta nog — fortsatte Jens — och begaf mig direkte med mina hemliga vetenskaper till polismästaren och meddelade, hvad gubben Jeronimus yttrat under yrseln efter skakningen, och att jag derför trodde mig kunna taga reda på nyckeln till källaren, om hvilken kontorsdrängen talat.

Polismästaren tackade för meddelandet, bad Jens hålla tyst med hvad han visste och lofvade honom hederlig belöning för

hans visade klokhet, samt anmodade honom möta utanför herr Chons kontor kl. 10 f. m. dagen derefter, d. v. s. i dag, då det antogs, att Jeronimus skulle vara der.

— När jag kom dit i dag på morgonen — berättade Jens vidare —, stodo redan tre gentila herrar utanför och språkade med hvarandra, och märkvärdigt var, att de kände mig, när jag kom.

Två af dem togo mig med sig, och derpå stego vi in på kontoret och helsade artigt på herr Jeronimus, som satt vid sin pulpet med glasögon på näsan och en stor grön pappersskärm i pannan.

— Vi skulle önska — sade en af herrarne — att slippa in i en källare, som lär finnas under det här kontoret. Der går fram ett vattenledningsrör, som måste tillses, ty vattnet har stoppat.

— Finnes ingen källare under kontoret — upplyste herr Jeronimus.

— Det står ett hufvud-vattenledningsrör genom källaren under kontoret upptaget på denna plan öfver huset, — sade herrn och framtog en karta.

— Känner ingenting härom — förklarade Jeronimus.

— Vi måste då sjelfva söka få reda på källaren — sade herrn —, ty det är ovilkorligen nödvändigt att röret undersökes.

— Har haft kontoret i 30 år — menade Jeronimus —, men aldrig hört talas om någon sådan källare, men i en annan källare, under ett kontor på andra sidan portgången, gå rör fram.

Jens hade hittills stått bakom de båda herrarne, men steg nu fram och sade, att Herr Cohn under en resa å Bornholm tillfälligtvis blifvit illamående och derunder i yrseln talat om källaren under sitt kontor samt äfven nämnt, hvar nyckeln fans. Han gick derpå rakt fram till kaminen, synade densamma noga på alla sidor, klef så upp på en stol bakom ett förhänge för ytterkläder, kände sig för och märkte en öppning i den murkna träpanelen, stack in handen, och djupt ner låg en stor nyckel.

— Här är nyckeln till källaren — sade Jens.

Jeronimus hade under tiden suttit vid sin pulpet och »tittat under lugg».

När Jens räckte fram nyckeln, rusade han upp, men satte sig hastigt ned igen.

Med Jens i têten begåfvo sig herrarne, utan att vidare fästa sig vid Jeronimus, ner i källaren; men oaktadt mycket sökande med hjelp af en blindlykta och den karta, som de hade med sig, kunde ingen dörr till källaren under kontoret upptäckas, ty alla väggar syntes vara lika öfver allt, samtliga smutsiga, dammiga och svarta samt öfverhöljda med spindelväf. Slutligen — sade Jens — kommo vi bort i änden af en mörk gång, nästan fyld af en mängd damhöljd och möglig bråte, gamla packlårar, tunnor o. d., och skulle just vända tillbaka, misströstande att finna den eftersökta källaren, då en af herrarne föll ned från en gammal murken tunna, som brast sönder, och törnade mot väggen.

— Här måtte vi hafva dörren till källaren — ropade han —, ty den vägg, jag föll emot, var bestämdt icke af sten.

Och vid undersökning befanns, att, ehuru väggen hade samma utseende som de andra stenmurarne, så lät det ihåligt, när man slog derpå; men några springor i väggen såsom till en dörr eller något nyckelhål kunde omöjligt upptäckas i mörkret.

Vi synade väggar, golf och tak väl tjugu gånger, stampade och bultade, och hade icke den ene af herrarne händelsevis fallit mot väggen och man derigenom kommit underfund med att en ihålighet funnits der bakom, så hade vi säkerligen fått vända om med oförrättadt ärende. Det hade just beslutats, att Jens skulle hemta en murare och en smed för att slå hål på väggen, då en af herrarne observerade en liten sten, som såg mindre smutsig ut än de andra. Han fingrade på stenen, och i detsamma sprang fram en klaff, under hvilken syntes ett nyckelhål, till hvilket vår nyckel passade. Men huru mycket man än vred till höger och venster, var det omöjligt att vrida nyckeln omkring.

Vi arbetade, så att vi blefvo svettiga, och herrarne blefvo förargade och tillsade Jens att hemta Jeronimus, för att få dörren öppnad.

Då försökte den ene herren ännu en gång att trycka på den rörliga stenen, och se, då gick nyckeln omkring och en tjock jerndörr sprang upp af sig sjelf. Derinnanför fans ytterligare en dörr, men denna var af trä och sparkades lätt upp.

Der stodo vi nu vid ingången till den hemlighetsfulla källaren. Derinne var beckmörkt och en egendomlig, qväfvande, obehaglig lukt såsom i grafhvalfvet under kyrkan i Rönne slog oss till mötes.

— Jag började tänka — sade Jens —, att Jeronimus var frimurare och att han i källaren saltade in barn åt hundturken, och blef helt förskräckt, då det flög mig i hufvudet, att han måhända ämnade mörda och salta in fru Juliane, såsom han sade, då han yrade — och höll på att springa min väg.

Emellertid stego de båda herrarne in, men jag stannade utanför, så att jag hastigt skulle kunna komma undan, om några lik skulle börja spöka.

I början kunde man icke se, hvad som fans i källaren, men sedan ögonen vant sig något vid mörkret, som knappast upplystes af den lilla lyktan, märktes intet annat än hyllor omkring väggarna, på hvilka stodo en mängd stora burkar.

Der ligga de små barnen insaltade och pepprade, tänkte jag och kände, huru kallsvetten rann utför pannan.

En af herrarne, som inte var rädd, gick emellertid fram med lyktan och tittade i en burk — och sedan i flera.

— Kom, så skall ni få se — ropade han —, nu hafva vi ändtligen, efter flera års fåfängt besvär, mäster der uppe på gaffeln, och nu skall den bofven icke kunna slingra sig undan såsom en ål, som han alltid gjort. Det här är ju en riktig skattkammare!

Då det således inte tycktes finnas några lik i burkarne, steg jag in och fick se, att dessa voro fylda med någon vätska och i en del lågo saker af guld, såsom armband, urboetter, halsband, guldmynt m. m. — och i andra lågo silfversaker, isynnerhet gafflar och skedar samt penningar i stor mängd.

Det blef nu klart för herrarne, att den hedersmannen Jeronimus här hade ett litet privat laboratorium, som de sade,

för att reducera den öfverflödiga vigten på kronans mynt och på hos honom pantsatta guld- och silfversaker genom att lägga dessa i syror och sedan tillgodogöra sig det upplösta guldet och silfret. Men utom detta upptäcktes i en annan källare, som genom en löndörr stod i förbindelse med den första, ett tryckeri för falska lottsedlar, på hvilken detaljaffär gubben Jeronimus, efter hvad det visade sig af i källaren hittade anteckningar, haft en betydlig vinst, isynnerhet på — *svenska* kunder.

Han figurerade nemligen i det offentliga såsom bankir och privilegierad lotteri-kollektör, hvaremot procenteriet, pantlåneriet och andra ännu smutsigare affärer icke hörde till offentligheten.

Sedan herrarne noga uppskrifvit allt hvad vi sett, gingo vi upp igen, men dessförinnan lästes dörren mycket noga och till yttermera visso sattes stora sigill både på låsklaffen och den lösa stenen i väggen, som man skulle klämma på för att kunna öppna låset.

Besöket i källaren hade varat nära en timme.

Uppkomna på kontoret saknade vi gubben Jeronimus vid sin pulpet, och han syntes för öfrigt icke alls till.

En af herrarne rusade genast på dörren för att taga reda på, om han gått ut att hemta frisk luft. Men den utanför promenerande tredje herrn upplyste, att gubben visserligen kort efter det de andra herrarne ingått på kontoret visat sig i porten, klädd i ytterrock, hatt och käpp, liksom han ämnat sig ut, men på artig anmodan återvändt in på sitt kontor och att han derefter icke varit synlig, hvarför han således måste befinna sig i huset.

— Herrarne, som ändtligen ville tala med honom — fortsatte Jens —, började nu söka här och hvar, under pulpeten, bakom och under en gammal skinnsoffa, i skåp och i alla kryphål, der han kunnat gömma sig; men han var spårlöst försvunnen. Slutligen kommo de båda herrarne att tänka på, att alla räfvar bruka hafva minst två utgångar ur lyan och att det således kunde tänkas, att Jeronimus äfven hade någon löngång, hvarigenom han kunde slippa undan vid kritiska tillfällen; men ej heller något dylikt kunde upptäckas, oaktadt den

noggrannaste besigtning af golf, väggar och tak. Jens började då för sin enskilda del i tysthet fundera på, om inte hin håle i egen person dragit af med gubben genom kakelugnsspjellet, och då han, för att se efter om detta stod öppet, drog undan skynket, som hängde nära kakelugnen, visade det sig, att bankiren och lotteri-kollektören, millionären m. m., m. m., herr Jeronimus Chon i denna lugna och för nyfikna blickar undandolda vrå afslutat sitt »conto pro diverse» med rättvisan, som emellanåt oförsynt blandar sig i andras affärer, och med denna usla verld, der man inte kan vänta sig annat än otack för sina mödor och besvär för sina medmenniskors väl.

Kort sagdt, sedan detektiverna och Jens fått reda på nyckeln och gått ned i källaren, och då Jeronimus icke, såsom ämnadt var, kunnat smyga sig undan åt gatan, hade han smugit sig efter dem till källaren. När han der fick se, att den utomordentligt väl dolda dörren blifvit upptäckt, hade han gått upp på kontoret igen, klifvit upp på samma stol bakom förhänget, der Jens stod, då han fann nyckeln, fäst ena ändan af en broderad plaidrem, som han fått i bröllopspresent af Juliane i och för Bornholmsresan, i spjellet och den andra om sin egen hals, *och tagit ett språng från stolen rakt ned i det okända.* — — —

En läkare eftersändes, men det visade sig genast, att räkningen med rättvisan och verlden så fullkomligt och väl afslutats, att ingenting stod att ändra, och alla tre herrarne, liksom Jens, tyckte, att försynens vägar voro underbara, och började tro, att det verkligen fans en nemesis divina.

Polismästaren, som sjelf kom tillstädes, sade:

— Det var det för alla parter bästa och klokaste, han kunde göra. Låt begrafva liket och vädra rummet!

— Och till mig — tillade farbror Peder — yttrade min vän polismästaren sedermera: »Honny soit qui mal y pense», hvarmed han menade: Hin må taga den, som talar illa på gubbens rygg — för det han gick och hängde sig.

* * *

Käre bror kan väl förstå, hvilket ofantligt uppseende hängningsepisoden och isynnerhet upptäckten af den rike och, om än icke aktade, åtminstone fruktade Chons »heimliche Unterhaltungen» i källaren och hans mångsidiga affärsverksamhet i öfrigt måste väcka. Mest af allt hystes emellertid det djupaste deltagande för den unga frun, som kommit i klorna på en sådan omenniska som Jeronimus.

Reporters interviewade mig från morgon till qväll och sprungo omkull hvarandra i trapporna, för att få reda på alla de minsta detaljer, och tidningarnas spalter upptogos mer än en vecka med berättelser och reflektioner öfver denna »cause célèbre».

Under tiden gjordes bouppteckning efter Jeronimus, och det visade sig dervid, att han lemnade efter sig, utom den gravationsfria villan, öfver *en och en half million kronor* i säkra statspapper, en massa reverser på betydliga belopp och pantsatta saker af alla upptänkliga slag, hvilka fylde flere butiker och magasin i olika delar af staden. Som intet testamente kunde upptäckas, och inga andra arfvingar funnos, tillföll hela förmögenheten Juliane.

Efter att hafva rådgjort med doktorn och mig, beslutade hon att genast gratis återställa de pantsatta effekterna till deras respektive egare, samt att reverserna finge inlösas med 60 procent af det upptagna beloppet. Och dessutom anslog hon betydliga summor till välgörande och nyttiga ändamål.

* * *

Juliane blef i början mycket upprörd, då hon fick underrättelse om, att hon helt oförmodadt blifvit enka, och kunde knappast fatta, att hon var fri. Men då hon egentligen icke hade någonting som band henne vid Jeronimus och då hon icke heller hade någon anledning att sakna eller sörja honom, så lugnade hon sig rätt snart.

Emellertid har hon iklädt sig djup sorgdrägt, och är det nog bäst för dig, min gosse, att du inte är här och, såsom

gamle Farbror, har tillfälle att se, huru väl denna passar tillsammans med hennes guldgula lockar, stora drömmande ögon och för tillfället något bleka hy samt något litet lidande utseende. Hon har under en kort tid genom alla de upprörande händelser, som inträffat, undergått en fullständig förändring. Hon var ett barn, då du sammanträffade med henne — detta kunde du nog märka på allt — nu är hon en utbildad qvinna.

Det hade kunnat vara så mycket vådligare för ditt lugn, om du vore här, som Juliane är alldeles »verliebt» i dig. Ja, förstå mig nu rätt! Hon älskar dig icke med någon så simpel känsla som jordisk kärlek. Nej du, med den högsta öfverjordiska *astraliska* kärlek, eller sådan som englarne lära hysa sinsemellan. I förbigående sagdt, förstår jag mig inte på den saken, men tror, att jag för min del skulle föredraga den jordiska kärleken, ty den kan man ta på. Hvar och en har emellertid sin smak.

Hon har anförtrott mig, att denna astraliska kärlek flög rakt in i hennes själ, såsom ett skott, den der natten, då ni båda sutto och kucklade ombord på Bornholms-ångbåten och du förde henne omkring i himmelriket bland kometer och planeter, samt, bland annat, presenterade henne för »Lilla Björn». Hos honom måste ni haft som allra trefligast, det har jag kunnat märka på hennes resebeskrifning.

Att döma af samma beskrifning undrar jag alls inte på, att salig Jeronimus blef arg, då han smög sig på er för att spionera, ty efter hvad Jens fästmö sedermera berättat, måste ni hafva haft ett riktigt englalif tillsammans i ensamheten, medan vi andra lågo i våra kojer och mådde som — fy f—n, när jag tänker derpå. — — —

Juliane studerar nu dagligen mycket flitigt italienska, och då jag frågade henne, om det är detta språk som talas uppe på planeterna, svarade hon, att hon måste läsa Dantes resa i Paradiset på originalspråket, för att kunna bättre förstå, hvad du sagt.

Dessutom har jag märkt, att hon läser en spiritistisk bok, som handlar om andar och »astral-kroppar», och hon säger sig

hafva fått alldeles klart för sig, att du är hennes *astraliske* gemål, med hvilken hon framdeles ämnar sammanbo på någon planet eller komet. Med spiritistboken i hand har hon, då jag sett tviflande ut, visat, att äfven jag — min stackare —, utan att veta derom, kan hafva en eller flere astraliska hustrur. När jag sedermera tänkt på saken, anser jag det ingalunda omöjligt att sådana varelser utan min vetskap gå och stöka i huset, ty kaffe- och socker-lagren bruka vid inventeringarna aldrig öfverensstämma med hvad de borde vara.

* * *

I dag är det jemnt en månad sedan Jeronimus' hädanfärd, och Juliane bor ännu qvar hos mig, då hon icke har håg att flytta ut till villan på senhösten.

Doktorn kom upp på förmiddagen för att, såsom vanligt, »känna på pulsen» och höra efter, huru det stod till med helsan.

En händelse gjorde, att jag oförmodadt fick ett ärende till salongen och blef helt ängslig, då jag fick se, huru doktorn höll sin patient om lifvet i stället för i handen och huru *hon* höll sig uppe genom att hålla båda armarne om hans hals. Jag trodde, att hon svimmat, och ropade förskräckt: Hur är det med Juliane?

— Åh, alldeles utmärkt — svarade doktorn, och Juliane, som vändt på hufvudet och fått se mig, blef blossande röd och stack hufvudet innanför doktorns väst.

— Aha — sade jag —, står det inte värre till, så är det ingen fara med helsan, och då önskar gamle Farbror af hela sitt alltid unga hjerta all välsignelse, en god fortsättning och all lycka i framtiden.

Då skulle du ha sett, att det icke var någon fara med Juliane, ty i ett hopp flög hon i gubbens armar, tryckte honom till sitt hjerta så hårdt, att tårarne runno utför hans kinder, och kysste honom flere gånger.

Vid middagen dracks de nyförlofvades skål och äfven en hjertlig skål för dig — båda i brusande champagne, och jag

lofvade att genast skrifva och berätta om allt som tilldragit sig sedan vi skildes samt fordra löfte af dig, att du skall komma hit till bröllopet, hvilket skall gå af stapeln om precis elfva månader.

Naturligtvis kommer du, ty annars blir glädjen endast half, åtminstone för mig. Kom således, hjertans vän!

Innan jag slutar, får jag väl meddela något om planerna för framtiden, ty jag är viss på, att allt som på ett eller annat sätt rör Juliane, hennes närmaste och hennes vänner intresserar dig.

Den gamle kontorsdrängen och hans hustru, som bodde i villan, hafva lemnat sin befattning der, och Julianes fader, som tagit farväl af cirkus, har flyttat till villan, der han nu är titulär »Öfverkastellan». Ett par af hans bäste gamle vänner i orkestern, Thoresen och Schulze, ha af Juliane ombedts att ofta helsa på honom och taga sina instrumenter med, så att han icke må hafva för ledsamt, tills Juliane flyttar dit i vår.

Den lilla björnen i cirkus har Juliane köpt för ett ganska högt pris. Hon har låtit bygga åt honom nära ingången till villan en kula af sten, klädd med mossa både in- och utvändigt, och der mår han förträffligt och får både »Sukkergodt» och »Tvebakker» af Juliane vid hennes dagliga besök hos sin gamle fader.

Jens erhöll från polisen hederlig belöning för sina åtgöranden i fråga om Jeronimus, och Juliane har skänkt honom en ej obetydlig summa penningar samt erbjudit honom att blifva »Hofstallmästare» på villan, och jag tror nästan, att Jens tar denna befattning och gifter sig med ångbåtsfröken, som visat sig vara en ovanligt hygglig flicka och ser mycket bra ut. Jag skulle nästan kunna blifva kär i henne för egen räkning, om det icke vore för sent. Annars funderar Jens mycket på att blifva »Vognmand» i Rönne.

Han var nyligen här och frågade efter dig, som han mycket fästat sig vid, och han bad mig helsa, att du ändtligen skulle underrätta honom, när du kommer till Köpenhamn, så skulle han möta der.

När detta långa bref skrifvits, ville Juliane nödvändigt se hvad det innehöll, och hvem kan neka henne, »Smegebarnet», den Guds engeln, något?

Hon har således läst brefvet och hade mycket roligt åt det vittnesmål, som afgafs af Jens fästmö, hvilket hon vid tillfället icke uppfattade, samt åt mina astralhustrur, som dricka upp mitt kaffe. Hon tyckte likväl, att det kunde vara onödigt omtala hennes eget astraliska förhållande till dig. Men — sade hon — det må gerna stå der, ty jag älskar min Anton (doktorn, förstår du) af hela mitt *hjerta*, och »honom» (dermed menade hon dig, afundsvärde) af hela min *själ*.

För min del, om jag vore i vännen Anton Bergs kläder, skulle jag visserligen helst vilja rå om min blifvande hustru både till kropp och själ, men det blifver nog bra härmed, tänker farbror Peder, sedan de väl blifvit gifta. Doktorn är nog karl att kurera astralsjuka utan både »Pirremiddler» och »Fandenstøj fra apoteket».

Sedan Juliane genomläst ofvanstående, tillade hon:

— Helsa »honom» från mig mycket, mycket, och säg, att jag nu lärt mig *något* uppfatta hvad han sade den natten, då vi sutto ensamma ute på hafvet. Säg honom äfven, att jag vid tillfället blef mycket ledsen, då han så der helt tvärt skickade mig ner i damsalongen, hvilket jag då tillskref i första rummet min okunnighet och oförmåga att följa hans djerfva idéer och högt flygande tankar, men äfven min barnslighet. Jag var ju så oerfaren då! Jag har nu lärt mig bättre bedöma hans grannlagenhet, för hvilken jag, efter hvad som inträffat, icke kan vara nog tacksam. Säg honom detta!

Hon tillade sedermera, att hon, när ni blefvo bekanta, var fullkomligt främmande för allt det underbara och oändliga i Guds stora verld, men att hon genom dig fått kasta en blick in i himlen och derigenom vunnit en ljusare och gladare verldsåskådning och att hon hädanefter aldrig skulle känna sig olycklig, hvad som än inträffade.

Har *du* emellertid låtit henne kasta en blick genom en springa i himmelens portar, så har *doktorn* öppnat dem på vid

gafvel och fullbordat uppenbarelsen, ty nu, efter förlofningen, har hon sin varelse i himmelen från morgon till qväll — i verkligheten — och från qväll till morgon — i drömmen.

Adjö, käre vän! Vi träffas, om ej förr, på bröllopet, som kommer att firas i augusti.

Detta kommer att blifva något osedvanligt, ity att Juliane fått i sitt lilla hufvud att det skall firas i *»stjerneljus på hafvet»*. Och doktorn som, ännu så länge, naturligtvis säger ja och amen till allt, har inte bråkat med några protester.

En större ångbåt kommer derför att engageras för en utfärd på aftonen, hvarunder vigseln sker, och sedan presten och en del af bröllopsgästerna blifvit landsatta, fortsätter brudparet å samma ångbåt, jemte »sviten», sin bröllopsresa till — Bornholm.

Är inte detta stiligt uttänkt, så säg!

»Sviten» är ämnad att utgöras af dig och, som Juliane hoppas, af några af dina närmaste anhöriga, samt — gamle farbror Peder.

Du måste *ovilkorligen* komma.

Adjö ännu en gång! Gud vare hos dig! Skrif snart!

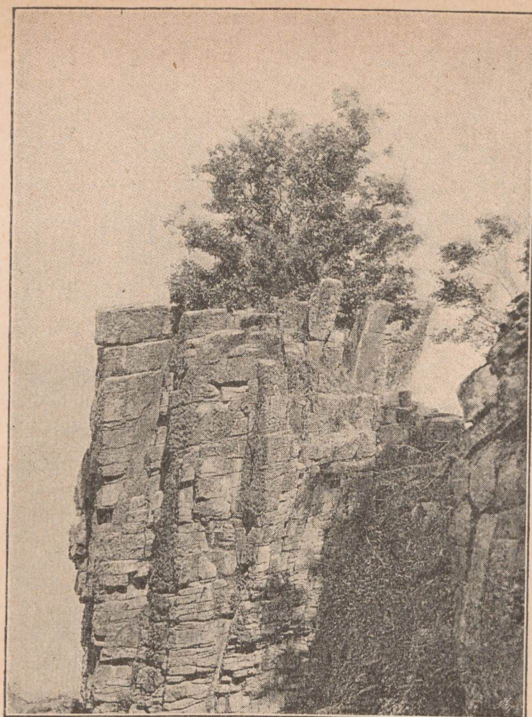
Ærbödigst
Din gamle, alltid hängifne
»Farbror Peder».

P. S. (med fin fruntimmersstil)

Hjærtelige Hilsener fra en evigt taknemlig Veninde,
Deres »Beatrice».

Klipparti vid Rø på Bornholm.

Författarens kontanta inkomst af bokens försäljning

är anslagen till

Föreningen för vård af fallandesjuka sinnesslöa barn.
